Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पालि

रसवाहिनी

(जम्बुदीपुप्पत्ति कथा)

सम्पादक

भिक्षु महानाम महास्थविर

२५.४१३०१
अ५४र

प्रकाशक

भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर

Digitized by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पालि

रसवाहिनी

(जम्बुदीपुप्पत्ति कथा)

सम्पादक

भिक्षु महानाम महास्थविर

92298

प्रकाशक

भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

प्रकाशक
भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर
राजकीय बुद्ध मन्दिर
लुम्बिनी, नेपाल

सम्पादक
भिक्षु महानाम महास्थविर

१४६४०२०१
२५४३

बुद्ध सम्वत् २५२७
नेपाल सम्वत् ११०४
विक्रम सम्वत् २०४०
ईस्वी सम्वत् १९८३

मूल्यः- रू. १३।-

याकूः-
नेपाल सहकारी प्रेस लि०
ओमवहाल, काठमाडौं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मन्तव्य

थुगु "जम्बुद्वीपुप्पत्ति रसवाहिनी" सफू ह्लापा ह्लापा सोहल द्वीपय् प्रतिसम्भिदा ज्ञानं पूर्ण जुया बिज्यापि अरहन्तपिसं सोहलो भाषाय् च्वया बिज्याना तःगुयात सीहलद्वीप महाविहार गुत्तवङ्क परिवेणय् बिज्याना च्वंह्म भद्दन्त रट्ठपाल स्थविरं सकल द्वीप वासिपिन्त हित सुख कल्याणया कामना याना मगध भाषाय् हीका बिज्यात। उकि थथे धया तलः–

"तत्थ तत्थूपपन्नानि वत्थूनि अरहा पुरे।
अभासुं दीप भासाय ठपेसुं तं पुरातना ॥

महा विहारे तङ्गुत्त वङ्क परिवेण वासिको।
रट्ठपालोति नामेन सीलाचार गुणाकरो ॥"

थथे रट्ठपाल स्थविरं च्वया बिज्याना तःगु पुलांगु 'रसवाहिनी ग्रन्थ' ताकाल समये बिते जुया वसेंलि आपालं अशुद्ध खने दया वःगुलि कवि कुञ्जर महावेय्याकरणिक जुया बिज्याह्म भद्दन्त वेदेह सामि स्थविरं अशुद्ध जुया च्वंगु ग्रन्थयात संशोधन याना ह्लापा थथे खः अथे हे याना बिज्यात।

भद्दन्त रट्ठपालं च्वया बिज्याना तःगुयात भद्दन्त वेदेह सामि संशोधन याना बिज्यागु थ्व 'रसवाहिनी' वसपोल पिनिगु "अत्तनोमति" (मन कथा) खँ मखु। महामहेन्द्र प्रमुख परम्परागत जुया बिज्यापि अरहन्तपिसं दान कथा सील कथा आदि घटनाक्रम नाप स्वाका कना बिज्याना तःगु उपदेश खः।

थ्व सफू बर्मा देशय् च्वंपिनि पालि भाषा अभ्यास याइपिन्त आपाल हित उपकार जुइगु खंका बिज्याना मोल्मेन टाउँ पाउ

उत्तर विश्व हिन्दी रचना संस्था

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

च्याउँ विहाराधिपति अग्गमहापण्डित ऊ. चक्कपाल महास्थविरं थःम्ह स्थापना याना विज्यागु "परियत्ति सद्धम्म पालक" परीक्षाया चतुर्थ कक्षा तकया पाठ्यक्रमय दुथ्याका विज्यात ।

सीहली लिपी जक दया च्वंगु "जम्बुद्वीपुप्पत्ति रसवाहिनी" वसपोल चक्कपाल महास्थविरया अन्तेवासिक जुया विज्याह्म "ऊ. जनिन्द स्थविरं" बर्मी लिपी हया विज्यात ।

जि वि. सं. १९९७ सालय् पूज्य प्रज्ञानन्द महास्थविरया अनुकम्पां कुशीनगरय् पूज्य चन्द्रमणि महास्थविर याथाय् प्रव्रजित जुया बर्माय् विद्याध्ययन यायेत वना, उगु बखतय् पूज्य अनिरुद्ध महास्थविर मोल्मेन टाउँ पाउ च्याउँ ऊ. चक्कपाल महास्थविर यागु विहारय् विद्याध्ययन याना बिज्याना च्वंगु जुया च्वन । अन जि वसपोल अनिरुद्ध महास्थविर याके थ्व रसबाहिनी पालि सफू स्यना कयागु खः । थ्व सफू ब्वनाबले स्वादिष्टगु मह्रि चह्रि नयेबले रस दुथें जित अथे हे रस ताल । लिपा परीक्षा बीत बर्मी भाषां अर्थ छ्यानाब्वना । आयुष्मान् महानामया नं लङ्काय् पालि ब्वनाबले थ्व हे सफू ब्वनागु धया बिज्यात । वसपोल अनिरुद्ध महास्थविर जित ह्लापा पालि स्यना बिज्याह्म गुरु खः । वसपोल छिछदँ बर्माय् च्वना नेपालय् बिज्यात । जि नं वसपोल नाप नेपालय् वया, लिपा वसपोल लुम्बिनी च्वना बिज्यात ।

इ. सं. १९७७ सालय् वसपोल तानसेनय् वर्षावास च्वना बिज्याना सीहली भाषाय् दया च्वंगु "रसबाहिनी" नेपाल भाषां अनुवाद याना इ. सं. १९७९ सालय् लुम्बिनी वर्ष मानेयाःगु उपलक्ष्य प्रकाश याना विज्यात । ह्लापा पीपू बाखँ मध्यय् नीपूया प्रथम भाग याना पिकया बिज्यात । लिपा इ. सं. १९८० सालय् बाकी जुया च्वंगु नीपू बाखँ नं द्वितीय भाग याना पिकया बिज्यात ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

वसपोल थःगु ज्याय् काठमाण्डु बिज्यात । भोतय् ध्यानकुटी निमन्त्रणाय् बिज्याबले जि नं दु । वसपोलया उदारभाव खना जि 'भन्ते छलपोलं रसवाहिनी प्रथम भाग द्वितीय भाग पिकया बिज्यात । अले जि रसवाहिनी पालि सफू छगू नं पिकया बिज्यासा ज्यू धका निवेदन यानाबले वसपोलं ज्यू धका स्वीकार याना बिज्यात ।

काठमाण्डुलय् लच्छिति च्वना वसपोल लुम्बिनी बिज्याय्त आयुष्मान महानामयात सीहलो लिपीं देवनागरी लिपी होकेत अह्रे याना थका बिज्यात । आयुष्मान महानामं च्वय् सिधय्का प्रेसय् वी यंकल । जिके दुगु वर्मी लिपीयागु रसवाहिनी नाप मिले याना संशोधन याना यंका, प्रेसवालाया नं यक्व ज्या दया दच्छि धयाथें समयय् लगे जुल ।

थ्व सफू 'नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा' या पालि भाषा काइपि विद्यार्थीपिन्त यक्व उपयोगी जुइथें ता । छाय्धाःसा थुकिया भाषा तःसकं सरल, जि "अखिल नेपाल भिक्षु महासघ" पाखें स्वीकृति कया "नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा" या पाठ्यक्रमय् थ्व सफू नं दुथ्याकेगु बिचाः दु ।

वसपोल अनिरुद्ध महास्थविरं अमूल्यगु सफू प्रकाश याना बिज्यागुलि जि कृतज्ञ जुया च्वना, नापं वसपोलया सुस्वास्थ्यया कामना याना च्वना ।

थुजोगु महत्वपूर्णगु मेमेगु पालि सफू नं पिकाय्त बुद्ध धर्मय् श्रद्धा तया च्वपि महानुभावपिसं ग्वाहालि बीमाःगु परमावश्यक जुया च्वंगु दु । अले जक भगवान बुद्धयागु धर्म नेपालय् हानं छको बुलुहुँ थिना वइ धयागु विश्वास दु । अस्तु ।

सुमङ्गल विहार
ललितपुर
६ आश्विन २०४०

भिक्षु बुद्धघोष
केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक
नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

प्रकाशकया निगू शब्द

कोगु नेपाः देशय् कोगु नेवा आखः ब्वने सःपि च्वय् सःपि वयोवृद्धपि द्वलय् सलय् छह्म निह्म बाहेक मदय् घुंकल । आः थौंकन्हे कोसं थ्व हे देवनागरी आखःयात नेवा आखःया रूपं व्यवहार याना च्वय्गु ब्वनेगु याना च्वना । कोथाय् नेपालय् थ्व हे देवनागरी आखलं नं पालि भाषा जक मुक्कंगु सफू छगू निगूति बाहेक प्रकाशित मजूनि । आयुष्मान बुद्धघोषं पालि परियत्ति ब्वनीपि विद्यार्थीतयेत ब्वंकेत "रसवाहिनी" छगू देवनागरी आखलं मूलपालि जक प्रकाशित याना ब्यूसा ज्यू धका जित धया बिज्याना च्वंगु तकोमछि व ताहे दये घुंकल । आयुष्मान् बुद्धघोषयागु इच्छा पुरे हे याना बीमाल घैगु बिचा याना थ्व ज्या शुरू याना छ्वया ।

सिंहल लिपीं देवनागरी आखःयागु पाण्डुलिपि अल्सी मचासे तयार याना बिज्याह्म आयुष्मान महानाम खः । उलिजक मखु दिक्क मचासे प्रेसय् बराबर बिज्याना प्रूफ ख्वयेगु ज्या याना बिज्याह्म नं बसपोल हे खः । अन्तिम प्रूफ आयुष्मान बुद्धघोष नं ख्वया बिज्याय्गुली ह्लातया बिज्यागुलि याना थ्व सफू थुलि परिशुद्ध रूपं प्रकाशित ज्वी फत । पालि परियत्ति ब्वनिपिन्त माःमाःगु मेमेगु नं पालि भाषा मुक्कगु सफूत प्रकाशित जुया बल धाःसा कोथाय् नेपालय् पालि भाषायागु जग बसय् ज्वीला घैगु सम्भावना खने दु । बिना पालि भाषायागु बांलाक अध्ययन मयायेकं तथागतयागु गम्भीराति गम्भीरगु धर्मयात अवबोध याना काय् भचा थाहे थाकिगु जुया च्वन । उकि थज्या थज्यागु सरलगु पालि ग्रन्थ लिपा लिपा नं प्रकाशित याये फयेमा घैगु आशिका यासे थ्व निगू शब्द थनं तुं क्वचायका छ्वयागु जुल ।

२०४० कार्तिक २ गते

— भिक्षु अनिरुद्ध

राजकीय बुद्ध मन्दिर

लुम्बिनी, नेपाल

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

विषय सूची

विषय	पृ. संख्या
१ धम्मसोण्डक वत्थु	१
२ मिथलुद्दकस्स वत्थु	९
३ तिन्न जनानं वत्थु	१३
४ बुद्धेनिया वत्थु	१८
५ अहिगुण्टिकस्स वत्थु	२१
६ सरणत्थेरस्स वत्थु	२४
७ वेस्सामित्ताय वत्थु	२९
८ महामन्धातु वत्थु	३३
९ बुद्धवम्मवाणिजकस्स वत्थु	३७
१० रूपदेविया वत्थु	४०
धम्मसोण्डक वग्गो पठमो	
११ नन्दियराजस्स वत्थु	४४
१२ अञ्ञतर मनुस्स वत्थु	५१
१३ विसमलोम कुमारस्स वत्थु	५३
१४ कञ्चनदेविया वत्थु	५७
१५ व्यग्घस्स वत्थु	६०
१६ फलकखण्डदिन्नस्स वत्थु	६३
१७ चोरसहायस्स वत्थु	६६
१८ मरुत्तब्राह्मणस्स वत्थु	७२
१९ पानीयदिन्नस्स वत्थु	७४
२० सहायस्स परिच्चत्त जीवितकस्स वत्थु	७७
नन्दियराज वग्गो दुतियो	

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

विषय	पृ. संख्या
२१ यक्खवञ्चित वत्थु	८०
२२ मिच्छादिट्ठिकस्स वत्थु	८२
२३ पादपीठिकाय वत्थु	८६
२४ उत्तरसामणेरस्स वत्थु	९१
२५ कावीरपट्टन वत्थु	९८
२६ चोरघातक वत्थु	१०२
२७ सद्धोपासकस्स वत्थु	१०५
२८ कपणस्स वत्थु	११०
२९ देवपुत्तस्स वत्थु	११४
३० सोवलित्थेरस्स वत्थु	११९
यक्खवञ्चित वग्गो तेतियो	
३१ महासेनरञ्ञो वत्थु	१२६
३२ सुवण्णतिलकाय वत्थु	१२९
३३ कपणाय वत्थु	१३६
३४ इन्दगुत्तत्थेरस्स वत्थु	१४०
३५ सालमालपूजिकाय वत्थु	१४६
३६ मोरिय ब्राह्मणस्स वत्थु	१५०
३७ पुत्त वत्थु	१५४
३८ ते भातिक मधुवाणिजकानं वत्थु	१५७
३९ बोधिराज धीताय	१७३
४० कुण्डलिया वत्थु	१७७
महासेन वग्गो चतुत्थो	

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

रसवाहिनी

सत्थुप्प सत्थ चरणं सरणं जनानं,
ब्रह्मादिमोलि मणिरंसि समावहन्तं ।
पंकेरुहाभमुदु कोमलचारुवण्णं;
वन्दामि चक्कवरलक्खण मावधानं ॥१॥

सिद्धं जिनेन चिरकालमतन्दितेन,
यं भावको समधिगच्छति खेममग्गं ।
यं कप्परुक्खरुचोदानमणी'व भाति;
तं धम्ममग्गमसमं पणमामि निच्चं ॥२॥

सन्तिन्द्रियं सुगतसूनुवरं विसुद्धं,
य दक्खिणेय्य मतदं सुचिपुञ्ञखेत्तं ।
ताणेसिनं सरणमुज्झित सब्ब दुक्खं;
वन्दामि संघमनघं सिरसा महग्घं ॥३॥

यम्पत्तमेत्थ रतनत्तय थोमनेन,
पुञ्ञेन तेन दुरितं सकलं पणुज्ज ।
वक्खामहं सुमधुरं रसवाहिनिन्तं;
भो! भो!! सुणन्तु सुजना मिमुदावहा सा ॥४॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तत्थतत्थुप्पन्नानि वत्थूनि अरहापुरे,
अम्हाकुं दीपभासाय ठपेसुं तं पुरातना ।
महाविहारे तंगुत्तवंकपरिवेण वासिको;
रट्ठपालो'ति नामेन सीलाचार गुणाकरो ।।५।।

हिताय परिवत्तेसि पजानं पालि भासतो,
पुनरुत्तादि दोसेहि समासि सब्बमाकुलं ।
अनाकुलं करिस्सामि तं सुणाथ समाहिता,
वीतरागा पुरे'वोचुं यस्मा तस्माहि भासितं ।
एतमादरणीयं हि साधु साधुहि सब्बदा-ति ।।६।।

तत्थ तेसं वत्थूनमुप्पत्तियो द्विधा भवन्ति । जम्बुदीपे सीहलदीपे चा 'ति । तत्थ जम्बुदीपे तालीस सीहलदीपे तेसट्ठी 'तेसु ताव जम्बुदीपुप्पत्तिवत्थूनि आवी भविस्सन्ति । ततो 'पि धम्म सोण्डकस्स वत्थुआदि – कथं ?

अम्हाकं किर भगवतो पुब्बे इमस्मि येव भद्दकप्पे कस्सपो नाम सत्था लोके उदपादि । तस्स खो पन भगवतो सासनन्तर धानतो नचिरेनेव कालेन अम्हाकं बोधिसत्तो बाराणसीरञ्ञो अग्गमहेसिया कुच्छिस्मि निब्बत्ति । तस्सुपत्तिकाल समन्तरमेव सब्बसत्तानं मनसि धम्मसञ्ञा उदपादि तस्मास्स धम्मसोण्डो'ति नाममकंसु । सो पनेसो कुमारो महन्तेन परिवारेन वडढेन्तो सब्बसिप्पेसु निप्फत्ति पत्वा पितरा उपरज्जेन पूजितो हुत्वा दानादयो दसकुसलकम्मपथे पूरेन्तो पितु अच्चयेनामच्चेहि रज्जेना 'भि सिंचितो अहोसि । सो पनेस धम्मसोण्डक महाराजा देवनगरसदिसे बाराणसीनगरे चक्कवत्तिसदिसं बाराणसीरज्जं कारेन्तो मासद्धमासच्चयेन सिरिसयनगतो एवं चिन्तेसि ममेवं रज्जसिरि-मनुभनं न सोभति धम्मवियोगेन दिवाकर विरहितो नभोविया'ति आदिना ना ना कारणं चिन्तेसि-तेनेत्थ:–

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पुञ्ञेन सीलादिमयेन पुब्बे कतेन पत्तो'स्मि अतन्दितेन ।
मसक्कसारे विय देवराजा राजत्तमिद्धे पुरमुत्तमम्हि ॥७॥

रूपेन हारो मयनुस्सवेन सद्देनसम्मा सवणामतेन ।
गन्धेन घाणुस्सवसोभनेन रसञ्ञपुञ्ञेन रसेन चा'पि ॥८॥

फस्सेन गत्तस्स सुफस्सदेन समिद्धिपत्तो'स्मि महिद्धिको'हं ।
नेवेत्तकेनेव पमादभावमापज्जितुं युत्तरूपं'ति ञत्वा ॥९॥

दस्सामि अङ्गं अपि जीवितञ्च धञ्ञं धनं चा'पि पसन्नचित्तो ।
सोस्सामि धम्मं सिवमादधानं जिनेरितं जातिजरापहाणं ॥१०॥

नसोभति यथाकासं जलंधामपति विना ।
रज्जकरणं तथा मय्हं विना धम्मा नसोभति ॥११॥

नसोभति यथा रत्ति निसानाथं विना सदा ।
रज्जकरणं तथा मय्हं विना धम्मा न सोभति ॥१२॥

अलङ्कतो'पि चे हत्थि विना दाठा नसोभति ।
रज्जकरणं तथा मह्यं विना धम्मा न सोभति ॥१३॥

यथा कल्लोलमालीयं विना वेला न सोभति ।
रज्जकरणं तथा मह्यं विना धम्मा न सोभति ॥१४॥

यथा सुमण्डितो राजा कपटो नेव सो भति ।
रज्जकरणं तथा मह्यं विना धम्मा न सोभति ॥१५॥

धम्ममेव सुणिस्सामि धम्मे मे रमती मनो ।
न हि धम्मा परं अत्थि धम्ममूलंति सम्पदन्ति ॥१६॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं चिन्तेत्वा पातोव सिरिगब्भा निक्खम्म सुसज्जिते समुस्सित सेतच्छत्ते राजपल्लङ्के अमच्चगणपरिवुतो निसीदि । देवराजा विय विरोचमानो निसिन्नो पन राजा अमच्चे एवमाह – "यो पनेत्थ भोन्तो बुद्धभासितेसु धम्मेसु किञ्चि धम्मं जानाति सो भासतु सोतुमिच्छामि धम्मन्ति ।" ते सब्बे पि मयं देव न जानामाति आहसु । तं सुत्वा अनत्तमनो राजा एवं चिन्तेसि । यन्नूनाहं हत्थिक्खन्धे सहस्स ठपेत्वा, नगरे भेरिं चरापेत्वा, यं अप्पेवनाम धनलोभेन चातुप्पदिकायपि गाथाय धम्मंदेसेय्य । तं मे दीघरत्तं हिताय सुखाय भविस्सती 'ति । ततो सो तथा कत्वा 'पि धम्मदेसकं अलभन्तो पुन द्विसहस्सं ति, चतु, पञ्च, सहस्सं 'ति । याव कोटिप्पकोटि दम्मी 'ति । ततो गामनिगम जनपदे ततो सेट्ठिठानं सेनापति उपराजठानादयो 'पि पुन सेतच्छत्तं दम्मी । राजवेसं पहाय अत्तानं दासं सावेत्वा धम्मं देसेन्तस्स दम्मी 'ति । वत्वा, भेरिं चरापेत्वा, 'पि धम्मदेसक मलभित्वा संविग्गो किम्मे धम्म वियोगेन रज्जेनाति अमच्चानं रज्जं नीय्यादेत्वा सद्धम्म गवेसको धम्मसोण्डक महाराजा महावनं पाविसि । गाम निगम राजधानि परम्पराय – तेनेत्थ:–

पुरे भेरिं चरापेत्वा धम्मसोण्डो नराधिपो ।
सद्धम्मज्झेसकं सत्थु अलद्धो धन कोटिहि ॥१७॥

दासो होमि पहाया'हं राजत्तं देसकस्स मे ।
इच्चाह सो महीपालो अहो धम्मेसु लोलता ॥१८॥

रज्जं नीय्यातयित्वान अमच्चानं मनोरमं ।
वनं पाविसि सो राजा गवेसं धम्ममुत्तमं 'ति ॥१९॥

महावनं पविट्ठक्खणे पन महासत्तस्स पुञ्ञतेजेन सक्कस्सासनं उण्हाकारं दस्सेसि । अथ देवराजा चिन्तेसि । अकामं मे पण्डुकम्बल सिलासनं उण्हमहोसि किन्नुखो कारणं 'ति । लोकं ओलोकेन्तो, सक्को

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

देवराजा धम्मसोण्डक महाराजानं सकल जम्बुदीपं विचिनित्वा सद्धम्मज्झेसकं अलभित्वा वनं पविट्ठभावं अद्दस । धम्मसोण्डक महाराजा सद्धम्मत्थाय रज्ज, धन, बन्धु, जीवितं'पि पहाय अरञ्ञं पविट्ठो न सो वतायं यो वा सो वा सत्तो इमस्मिं येव कप्पे बुद्धो भविस्सति । बुद्धबोधिसत्तो चायं अज्जेव महारञ्ञं पविट्ठो सद्धम्मं अलद्धा महादुक्ख पापुणेय्य । नचेत युत्त'ति चिन्तेत्वा अज्ज मया तत्थ गन्तब्ब धम्मामतरसेन तमभिसिञ्चित्वा रज्जे पतिट्ठापेतुं 'ति । अत्तभावं विजहित्वा भयानकं महन्तं रक्खसवेसं निम्मिणित्वा महासत्ताभिमुखो अविदूरे अत्तानं दस्सेसि – तेनेत्थः–

व्यग्घच्छ सीह महिसो रगहत्थि बोपि मिगाकुलं कण्टक सेल रूक्खं ।
नरानमिन्दो पविसित्वकाननं इतोचितो विब्भमि धम्म कामो ।।

तस्सानुभावेन पुरिन्ददस्स सिलासनं उण्हमहोसि कामं ।
तेनेव सो लोकमुदिक्खमानो अद्दक्खिधीरं विपिने चरन्तं ।।

मयज्जतं धम्मरसेन सम्मा सन्तप्पयित्वा गमनं वरन्ति ।
मत्वा सुभीमञ्जनकूटवण्णं महामुखं निग्गत भीम दाठं ।।

दित्तग्गि सङ्कास विसालनेत्तं मज्झेन भग्गं चिपिटग्गनासं ।
खरतम्बदाठि घनमस्सुवत्तं नीलोदरं गज्जित भीमघोसं ।।

करोरुहं तिक्खसलोहितायतं विसालधोतायत खग्गहत्थं ।
गदायुधेनङ्कीतमञ्जबाहुं दट्ठोट्ठभीमं सवलीललाटं ।।

मनुस्समंसावनरत्तपानं भयानकं कक्खल यक्खवण्णं ।
सुमापयित्वान वनन्तरस्मिं दस्सेसि अत्तं सनराधिपस्सा 'ति ।।

अथ महासत्तो अत्तनो अविदूरे ठितं रक्खसं अद्दक्खि । तं दिस्वानास्स भयं वा छम्भितत्तं वा चित्तुत्रासमत्तं वा नाहोसि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

किमत्र चिन्तेसि अपि नाम एवरूपो'पि रक्खसो धम्मं जानेय्य। यन्नूनाहं तस्स सन्तिके धम्मं सुनिस्सामि। तम्मे दीघरत्तं हिताय सुखाय भविस्सती'ति चिन्तेसि। चिन्तेत्वा च पन अज्ज मया तमुपसङ्कम्म पुच्छितुं वट्टती'ति। गन्त्वा रक्खसेन सद्धिं सल्लपन्तो आह:-

अस्मिं वनस्मिं तरुसण्डमण्डिते सुफुल्लिता नेक लताकुलाकुले।
अधिग्गहीतो 'सि महानुभाव पुच्छामि तं देव वदेहि कङ्खं॥

धम्मं गवेसं वन मागतो'म्हि पहायरज्जं अपि जाति सङ्घा।
जानासि चे सम्म वदेहि मय्हं एकम्पि गाथं सुगतेन देसितं॥

ततो यक्खो आह -

धम्मं पजानाम हमेकदेसं जिनेरितं साधुतरं रसानं।
देसेमि चे'हं तव धम्ममग्गं तुवं हि किं काहसि देसकस्सा'ति॥

अथ महासत्तो आह -

रज्जे ठितो अस्समहं सचे भो अनप्परूपं पकरोमि पूजं।
इदानि एको वनमज्झपत्तो करोमि किं देहमिमं ठपेत्वा॥
यदिच्छसि त्वं मम मंसलोहितं करोमहं सङ्गहमज्ज तेन।
नचत्थि अञ्ञं तव अच्चनीय्यं देसेहि धम्मं सुगतप्प सत्थं'ति॥

ततो यक्खो आह -

भुत्वान मंसं सुहितोव सन्तो हन्त्वा पिपासं रुधिरं पिवित्वा।
धम्मं कथेतुं पभवामि तुय्हं वत्तुं नसक्कोमि खुदापरेतो'ति॥

अथ महासत्तो आह -

भुत्वा तुवं मं पठमं हि यक्ख पच्छा तु देसेस्ससि कस्सधम्मं।
धम्मस्स मय्हं तव मंसलाभं त्वमेव जानाहि यथा भवेय्या'ति॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं वुत्ते सक्को देवानमिन्दो साधु महाराज अहमेव युत्तं जानामी'ति वत्वा। तस्साविदुरे तिगावुतुब्बेधं अञ्जनवण्णं महन्तं पब्बतं मापेत्वा महाराज इममारुय्ह पब्बतमुद्धनि ठितो मम मुखे पततु। अहं पतन्तस्स ते धम्मं देसेस्सामि। एवं सन्ते तुय्हं धम्म पटिलाभो मय्हं च मंस पटिलाभो भविस्सती'ति। तं सुत्वा महासत्तो अनमतग्गे संसारे संसरतो मे सीहब्यग्घच्छ मच्छ कच्छ पविहङ्गादीनं भक्खभूतस्स जातिसु पमाणं नत्थि। अज्ज मया सम्बुद्धस्स धम्मत्थाय जीवित परिच्चजितुं वट्टती'ति चिन्तेत्वा एवमाह –

संसारवट्टेसु विवट्टमाना पप्पोन्ति दुक्खं जनता अनेका।
एतं हि भो! अत्तनो वा परस्स अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं॥

त्वमदिन्नहारी'ति च पारदारिको पाणातिपाति'सि मुसा अभासि।
त्वमज्जपायी'ति अकासि दोसं पग्गय्ह दुक्खं बहुसो ददन्ति॥

एतं हि भो अत्तनो वा परस्स अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं।
रुक्खा पपता पपतित्व केचि दुब्बन्धिया दुग्ग विसादनेन॥

व्याधीहि नाना खरवेदनाहि मरन्ति सत्ता उतु वेदनाहि।
एतं हि भो अत्तनोवा परस्स अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं॥

ब्यग्घच्छ मच्छोरग कुच्छियम्हि मतस्स मे नत्थि पमाणसङ्खा।
एतं हि भो अत्तनो वा परस्स अत्थाय नाहोसि अहोसि तुच्छं॥

एतज्ज मे दुच्चजमत्तदानं न होति देविस्स रियादिकस्स।
सब्बञ्ञुभावं पन पापुणित्वा संसारतो नित्तारणायसत्तो॥

त्वं सम्म मय्हं बहुसोपकारी तस्मा तवे तं वचनं करोमि।
असङ्कितो देसय मय्ह धम्मं समिज्झतेदानिमनोरथोते'ति।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं च पन वत्वा महासत्तो पब्बतमारुय्ह ठितो आह अहमज्ज-रज्जेन सद्धि जीवितञ्च सरीरमंसं च सद्धम्मत्थाय दम्मी'ति'। सोमनस्सप्पत्तो हुत्वा सम्म धम्मं देसेही 'ति। वत्वा तेन महादाठमहामुखं विवरित्वा ठिते तस्साभिमुखो उपपति-अथ सक्को देवानमिन्दो सोमनस्सो अच्छरियप्पत्तो अत्ताभावं विजहित्वा अलङ्कतदिब्बत्ताभावं मापेत्वा आकासे तरुणसुरियो विय ओभासमानो आकासतो पतन्तं महासत्तं उभोहि हत्थेहि दल्हं पतिगण्हित्वा देवलोकं नेत्वा पण्डुकम्बलसिलासने निसीदा पेत्वा दिब्बमयेहि गन्धमालादीहि पूजापेत्वा सयं धम्मं सुत्वा पसन्नो पसन्नाकारं कत्वा कस्सप दसबलेन देसितं अनिच्चादिपरिदीपकं।

अनिच्चा वत सङ्खारा उप्पाद वय धाम्मिनो।
उप्पज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं वूपसमो सुखो'ति ॥

गाथाय धम्मदेसनेन तस्स मनोरथं मत्थकं पापेत्वा देवलोके महन्तं सिरिविभवं दस्सेत्वा आनेत्वा सकरज्जेयेव पतिट्ठापेत्वा अप्पमत्तो होहि महाराजा'ति ओवदित्वा देवलोकमेव अगमासी 'ति।

इति अमितसिरिं वा जीवितंवा'पि सन्तो।
नसुमरिय पसत्थं धम्ममेवाचरन्ति ॥
तनुतरविभवानं अप्पमायूनमम्भो।
इह कुसल पमादो कोनु तुम्हादिसानं'ति ॥

धम्मसोण्डकवत्थुं पठमं।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मिगलुद्दकस्स वत्थुम्हि अयमानु पुब्बिकथा

इतो किर एकतिसतिमे कप्पे सिखीनाम सम्मासम्बुद्धो समतिसपारमियो पूरेत्वा परमाभिसम्बोधिं पत्वा सदेवकं लोकं संसार कन्तारा उत्तारेन्तो धम्मरतनवस्सं वस्सापेन्तो धम्मभेरिं पहरन्तो धम्मकेतुं उस्सापेन्तो एकस्मिं समये विवेकमनुब्रूहन्तो अरञ्ञायतनं पाविसि । पविसित्वा च पन सुपुप्फित नाग पुन्नागादि नाना तरु सण्डमण्डिते सुफुल्ल सुमन मालतिप्पभूति नाना लताकुले अनेकविध दिपद चतुप्पद सङ्घनिसेविते रमणीये सीतलसिलातले चतुग्गुणं सङ्घाटिं पञ्ञपेत्वा निसीदि । छब्बण्णरंसीहि दिसं पूरयन्तो । तदा तत्थ देवब्रह्म नागसुपण्णादयो सन्निपतित्वा दिब्बमयेहि गन्धमालादीहि भगवन्तं पूजयमाना थोमयमाना नमस्समाना अट्ठंसु । तस्मिं पन समागमे भगवा मधुरस्सरं निच्छारेन्तो ब्रह्मघोसेन चतुसच्चपटिसंयुत्तं धम्मं देसेति । अमतवस्सं वस्सेन्तो विय तदा एको मिगलुद्दको वनं पविट्ठो । मिगसूकरे हन्त्वा मंसं खादन्तो तं ठानं पत्वा, अद्दस भगवन्तं धम्मं देसेन्तं दिस्वा, एकमन्तं ठितो धम्मं सुत्वा, चित्तं पसादेत्वा, ततो चुतो देवलोके निब्बत्तित्वा, छसु कामसग्गेसु मनुस्सेसु च अपरापरं इस्सरियं अनुभवन्तो, इमस्मिं बुद्धुप्पादे सावत्थियं कुलगेहे निब्बत्तित्वा, विञ्ञुतं पत्तो भगवतो सासने पब्बजित्वा, एक दिवसं धम्मं देसेन्तस्स भगवतो चतुसच्चपटिसंयुत्तं धम्मकथं सुत्वा चतुपटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा एकदिवसं भिक्खुसङ्घमज्झगतो, अत्तनो कतकम्मप्पकासनेन पोति-वाच मुदाहरी ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एकंतिसे इतो कप्पे लोके उप्पज्जि नायको ।
बत्तिस लक्खणाकिण्णो सम्बुद्धोससिखीव्हयो ।।

जलन्तो दीपरुक्खो'व सुरियो'व नभमुग्गतो ।
मेरूराजाव सम्बुद्धो जने सग्गोपतापवा ।।

पूरेत्वा धम्मनावायं सनाथो सकलं पजं ।
पतिट्ठपेन्तो संसारकन्तारा सन्ति भूमियं ।।

धम्मकेतुं समुस्सेन्तो हनन्तो धम्मदुन्दुभिं ।
सत्ते दुक्खा पमोचेन्तो वसी तत्थ जिनोवसी ।।

एकस्मिं समये नाथो लोकपज्जोतको जिनो ।
विवेककामो सम्बुद्धो सुरम्मं काननं गतो ।।

पुन्नाग नाग पूगादि नाना पादप सङ्कुलं ।
लतालिङ्गित साखाहि सामोद कुसुमायुतं ।।

कुसुमामोदसम्पत्त छप्पदालीनि सेवितं ।
नानामिग गणाकिण्णं मयूर गण नच्चितं ।।

सीतलच्छोविका साधु सुपतित्थजलासयं ।
आसारसारधाराहि निज्झरासतसङ्कुलं ।।

गन्त्वान सो महारञ्ञं सीतलं सिकतातलं ।
सिलातले निसिन्नो'सि विस्सज्जन्तो छ रंसियो ।।

देवा तत्थ समागन्त्वा पूजेसुं विपदुत्तमं ।
दिब्बेहि गन्धमालेहि नच्चेहि तुरियेहिच ।।

देवदेवो तदा देवसङ्घमज्झे निसीदिय ।
चतुसच्चमदेसेसो निक्खरं मधुरं गिरं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तदाहं लुद्दको आसिं मिगसूकर मारको ।
मिगमंसेन जीवामि तेन पोसेमि दारके[1] ।।

तदाहं मिगदंयातो सबाणो ससरासनो ।
अद्दसं विरजं बुद्धं देवसङ्घपुरक्खतं ।।

चन्दवं तारकाकिण्णं मेरुवण्णव मज्झगं ।
विरोचमानमासीनं चतुसच्चप्पकासकं ।।

एकपस्से ठितो तत्थ अस्सोसिं धम्ममुत्तमं ।
तत्थ चित्तं पसादेत्वा सोमनस्सं पवेदयि ।।

एकतिंसे इतो कप्पे यं पुञ्ञं पसुतं मया ।
तेनाहं पुञ्ञ कम्मेन जातोसिं देवयोनियं ।।

सम्पत्ति मनु भत्वान छकामग्गे परापरं ।
देवसङ्घ परिब्बुल्हो विमाने रतनामये ।।

मनुस्सेसु च यं अग्गं तस्स भागी भवामहं ।
भोगे मे ऊनता नत्थि सद्धम्मसवणे फलं ।।

इमस्मिं भद्दके कप्पे सावत्थिपुरमुत्तमे ।
अड्ढे महद्धने साले जातो'हं उदिते कुले ।।

महता परिवारेन पत्तो वुद्धिं च विञ्ञुतं ।
चारिकं चरमानो'हं पत्तो जेतवनं वरं ।।

अद्दसं सह सिस्सेहि निसिन्नं सुगतं तदा ।
अस्सोसिं मधुरं धम्मं चतुसच्चप्पकासकं ।।

---

१. कत्थचि– 'पोसेन्तो पुत्तदारको'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सुत्वान मधुरं धम्मं पब्बजित्वान सासने ।
अजरामरं सीतिभूतं पत्तो निब्बाणमुत्तमं ।।

सुतं एक मुहुत्तं मे तदा धम्मं सुदेसितं ।
तेनम्हि चतुरोपाये नजातो न कुतो भयं ।।

करमुक्खिप्प वक्खामि करोथेकगिरं मम ।
ममोपमं करित्वान धम्मं सुणथ साधुकं'तो ।।

एवंच पन वत्वा सत्ते धम्मसवणे नियोजेसी'ति ।

इति तनुतरकालं साधु धम्मं सुणित्वा ।
अधिगत विभवानं आनुभावं सुणित्वा ।
भवविभवसुखं भो पत्थयन्ता कुसीतं ।
जहथ सुणथ धम्मं दुल्लभं दुल्लभस्सा'ती ।।

मिगलुद्दकस्स वत्थुं दुतियं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तिन्नं जनानं वत्थुम्हि अयमानुपुब्बिकथा

जम्बुदीपस्मिं किर पुब्बे महानिदाघो अहोसि । तदा निदाघसुरियेन सकिरणकरा वापि पोक्खरणी नदी गिरि कन्दर निज्झरादीसु उदकं निस्सेसं कत्वा पीतमिव उदके परिक्खिणे मच्छ कच्छपादयो येभुय्येन विनासं पत्ता । अथ महारञ्ञभूमियं रुक्ख तिण लतादयो अतीव मिलाता अहेसुं । मिगपक्खिनो'पि घम्माभितत्ता पिपासिता मरीचि तोयन्ति । मञ्ञमाना इतोचितो 'च धावन्ता महादुक्खप्पत्ता अहेसुं । तदा एको सुवपोतको पिपासितो तत्थ तत्थ पानीयं परियेसन्तो महारञ्ञे एकस्मिं पूतिपादपे सट्ठिरतिसे नरकावाटे पानीयगन्धं घायित्वा लोभेन पातुं ओतिण्णो अति पानेन भारो तत्थेव पतित्वा उग्गन्तुं नासक्खि । अथापरो'पि सप्पो च मनुस्सोचा'ति द्वे जना तत्थेव पतिंसु । सप्पा नाम विवेक लद्धाव अत्तं विजहन्ति । तस्मा यं अलद्धा विवेकत्तं उग्गन्तुं नासक्खि । अनालम्बन्ता मनुस्सो'पि ते उग्गन्तुं असक्कोन्ता मरणभयभीता अञ्ञमञ्ञमविहेठेन्ता तत्थेव वसिंसु । अथेको बाराणसीवासिको मनुस्सो वनं पविट्ठो । तथेव पानीयं परियेसमानो तं ठानं पत्वा ते तयो'पि दिस्वा कम्पमानहृदयो वल्लिया पिटकं बन्धित्वा, सिक्कायपि पक्खिपित्वा, ओतारेत्वा, ते तयोपि उद्धरि । अथानेन ते अम्हाकं जीवितं दिन्नन्ति सोमनस्सा तस्सेवमाहसु । सामि मयं तुम्हे निस्साय जीवितं लभिम्ह । तुम्हे इतो पट्ठाय अम्हाकं सहायो । मयम्पि ते सहाया । अम्हाकं वसनट्ठानानि आगन्तुकामोति वत्वा तेसुताव सुवपोतको आह । सामि बाराणसिय दक्खिन द्वारे महानिग्रोधो अत्थि । तत्थाहं वसामि । तव तथारूपे किच्चे सति मम सन्तिकमागम्म मुत्राति सद्दं करोही'ति वत्वा मेत्ति

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

थिरं कत्वा पक्कमि । सप्पो'पि सम्माहं तस्सेव निग्रोधस्साविदूरे महन्तं वम्मिकं अत्थि । तत्थ वसामि । तवत्थे सति तत्थ गन्त्वा दीघा'ति सद्दं करोही ति वत्वा तथेव पक्कमि । मनुस्सो'पि बाराणसियं असुकाय माम बीथिया असुकगेहे वसामि । तवत्थे सति मम सन्तिकं आगच्छा'ति वत्वा पक्कमि ।

अथापरभागे सो उपकारको पुरिसो अत्तनो किच्चं सञ्जाते मम सहायानं सन्तिकं गमिस्सामी'ति । सङ्केतानुसारेनं गन्त्वा निग्रोध-मूले ठितो सुवस्स सद्दमकासि । तं सुत्वा सुवपोतको वेगेनागन्त्वा तेन सद्धि पटिसम्मोदित्वा सम्म ! चिरेनागतोसि आगतकारणं मे आचिक्खाति आह । सोपाह सम्माहं जीवितुमसक्कोन्तो पुत्तदारके ञातीनं पटिपादेत्वा तव सन्तिकमागतोम्ही'ति । सुवपोतकोपि साधुसम्म तया कतं मम सन्तिकमागच्छन्तेन तया मम जीवितं दिन्नं मयापि तव जीवनुपायं कातुं वट्टति । याबाहं आगच्छामि तावत्थे थोकं विस्समाति वत्वा पक्कमि । जीवनुपायं परियेसमानो तस्मि किर समये बाराणसिराजा नगरतो निक्खम्म सुसज्जितुय्यानं पविसित्वा सपरिसो कीलित्वा मज्झ-न्तिकसमये सुफुल्लितं पञ्चपदुमसञ्छन्नं मङ्गलपोक्खरणिं दिस्वा नहायि-तुकामो सब्बाभरणानि ओमुञ्चित्वा राजपुरिसे पटिपादेत्वा नहायितुं ओतरि । तदा सुवपोतको तं ठानं पत्तो, साखन्तरे निलीनो, राज-पुरिसानं पमादं दिस्वा, रञ्ञो मुत्ताहारं डसित्वा आकासं पक्खन्दित्वा वेगेनागन्त्वा अत्तनो सहायस्स दत्वा अप्पमत्तो इमं वालञ्जेहि सम्माति वत्वा अदासि । ततो सो'तं गहेत्वा इमं कुहिं पटिसामेस्सामीति चिन्तेन्तो ममेको सहायको अन्तोनगरे वसति । तस्मि ठपेस्सामीति चिन्तेत्वा यथासङ्केत मुपगम्म तं दिस्वा पटिसन्थारं कत्वा सुवपोतकेन कतोपकारं पकासेत्वा इमं मुत्ताहारं साधुकं ठपेहीति वत्वा अदासि । तंखणे राजा नहात्वानुलित्तो आभरणानि पिलन्धेन्तो मुत्तारं नाद्दस ततो राजपुरिसा अन्तोच बहिच परिजने उपपरिक्खित्वा मुत्ताहारं अपस्सन्ता नगरे भेरीं चरापेसुं । यो मुत्ताहारं पस्सति तस्स राजा महन्तं यसं दस्सती'ति । तं सुत्वा सो मित्तदुभि एवं चिन्तेसि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अहं चम्हि दुक्खितो यन्नूनाहं मुत्ताहारं रञ्ञो दस्सेत्वा सुखेन वसेय्यं। किम्मे एतेनाति तेन कतं तथारूपं उपकारं असल्लक्खेन्तो महामित्तदुभी पुरिसो राज पुरिसे उपसङ्कम्म मुत्ताहारं अत्तनो सन्तिके ठपितभावं कथेसि। "भो मम सन्तिके एको पुरिसो मुत्ताहारं ठपेसी"ति एवं असप्पुरिससंसग्गोति तथाहि –

यथा संवड्ढितो निम्बो मधुखीरोद सिञ्चनां।
न याति मधुरं तं वोपकारमसतं कतं॥

लोसेनुदकमादाय वड्ढितो'पि नुहीतरू।
न याति मधुरं तं वोपकारमसतं कतं॥

निच्चं खीरोदपानेन वड्ढितो'सिविसो यथा।
विसंव परिवत्तेति तथा नीचोपकारकं॥

यथात्तना कतो अग्गि सीतलंम दहे खलु।
तथा नीचे कतं कारं अग्गीव दहते तनुं॥

तस्मा उपपरिक्खित्वा हावभावे न बुद्धिया।
कातब्बा मेत्ति जन्तुहि नामित्तो लभते सुखन्ति॥

अथस्स मित्तदुभिनो वचनेन राजपुरिसा मुत्ताहारं च तंच गहेत्वा सभण्डकं पुरिसं दस्सेसुं। अथ राजा सभण्डकं चोरं दिस्वा कुद्धो इमं नेत्वा दक्खिणद्वारे जीवसूले उत्तासेथाति आणापेसि। राजपुरिसा तस्स राजानं करोन्तो अगमंसु। तेहि नीयमानो पुरिसो दक्खिणद्वारा निक्खम्म सप्पसहायं सरित्वा अप्पेव नामेतस्स सन्तिका किञ्चि सोत्थि अवेय्याति पुब्बे वुत्तसङ्के तानुसारेन वम्मिकं दिस्वा सम्म दीप्पाति सद्दमकासि। सो वम्मिका निक्खम्म तं तथा नीयमानं दिस्वा सविग्गो दुक्खप्पत्तो सहायस्स मे अज्ज अवस्सयेन उपत्थम्भं भवतु वट्टतो'ति तं समस्सा सेत्वा अत्तभावं विजहित्वा अञ्ञतरवेसेन

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

राजपुरिसे उपसङ्कम्म इमं पुरिसं मुहुत्तं मा मारेथाति दल्हं वत्वा सो मुहुत्तेन रञ्ञो अग्गमहेसिया वसनट्ठानं गन्त्वा सप्पवण्णेन देविं डसित्वा ताय विसेन मुच्छितकाले मनुस्सवण्णेन वज्झप्पत्तो बिसोसधं जानातीति वत्वा तंखणेयेव सहायस्स सन्तिकं गन्त्वा रञ्ञो तव पक्कोसितकाले गन्त्वा उदकप्पसतेन देविया सरीरे पहरित्वा निब्बिसं करोही'ति वत्वा पक्कमि। अथ राजा विसवेज्जे परियेसन्तो तं पवत्तिं सुत्वा वज्झप्पत्तं आनेथा'ति। आणापेत्वा देविया निब्बिसं करोथा'ति आह। सो नागराजेन वुत्तनयेन निब्बिसमकासी सा सुखिता अरोगा अहोसि। राजा तं दिस्वा तुट्ठो तस्स खेत्तवत्थुयानवाहणादि दानेन महासक्कारमकासि। अथ सो राजानं उपसङ्कम्म अत्तानाकतं सब्बं पकासेसि– तेन वुत्तं –

एकदाहं महाराज वनं कम्मेन केनचि।
गतो'द्दसं महावाटे पतितं सुवपोतकं॥

अथोरगं मनुस्सं च दुक्खप्पत्ते खुदापरे।
उक्खिपिं करुणायाहं ते मे वोचुं तदा तयो॥

अदासि जीवमम्हाकं उपकारो'सो नो तुवं।
तव किच्चे समुप्पन्ने अम्हाकं एहि सन्तिकं॥

एवं तेहि पवुत्तो'हं अगञ्छि सुवसन्तिकं।
तेन कत्तुपकारो'हं मनुस्सस्सा'पि सन्तिकं॥

तेनाहं मरणप्पत्तो अद्दसं उरगाधिपं।
सो'दासि जीवितं मय्हं अलङ्ढं विपुलं धनं॥

सुजनो नावमन्तब्बो खुद्दको'ती नराधिप।
सुवो च उरगो चेते मित्त धम्मे पतिट्ठिता॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कारणञ्ञु मनुस्सेसु अम्हेहि समजातिको ।
कतूपकारो एवम्पि दिसो जातो नराधमो ।।

अकस्मा देव कुप्पन्ति पसीदन्ति निमत्तनो ।
सोलं हेतमसाधूनं बालानमविजानतं ।।

मनुस्सापि महाराज के चि विस्सासिया न चे ।
तिरच्छानापि होन्तेव अजिम्ह मनसासठा'ति ।।

एवं सो अत्तनो पवत्ति कथेसि । राजा तं सुत्वा पसन्नो इमस्स पुरिसस्स महन्तं गेहं कत्वा महा परिहारं करोथा'ति आणापेसि । सो पन मम गेहं निग्रोधस्स च वम्मिकस्स च अन्तरे करोथा'ति वत्वा तथा कारेत्वा तत्थ वसन्तो राजू पट्ठानं करोन्तो तेहि सहायेहि सद्धि सम्मोदमानो यावजीवं वसित्वा आयुपरियोसाने तेहि सद्धि यथा कम्मं गतो'ति ।

इति पतितसुखम्हा अङ्गतो वा धनम्हा ।
परमतर पतिट्ठा होन्ति मित्ता सखानं ।।

विरहितसखीनं भो नत्थि यस्मा'भिवुद्धो ।
चिनथ कुसल धम्मं मित्तवन्ता महन्तं ।।

तिण्णं जनानं वत्थुं ततियं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

बुद्धेनिया वत्थुम्हि अयमानु पुब्बिकथा

जम्बुदीपे किर पुब्बे पाटलिपुत्तनगरे सत्तासीति कोटिनिहितधनं एकं सेट्ठिकुलं अहोसि । तस्स पन सेट्ठिनो एकायेव धीता अहोसि । नामेन बुद्धेनिनामा । तस्सा सत्तवस्सिककाले मातापितरो कालमकंसु । तस्मिं कुले सब्बं सापतेय्यं तस्सायेव अहोसि । सा किर अभिरूपा पासादिका परमाय वण्ण पोक्खरताय समन्नागता देवच्छरपटिभागा पिया च अहोसि । मनापा सद्धा पसन्ना रतनत्तयमामिका पटिवसति । तस्मिं पन नगरे सेट्ठि-सेनापति उपराजादयो तं अत्तनो पादपरिचारिकत्तं कामयमाना मनुस्से पेसेसुं । पण्णाकारेहि सद्धि सा तं सुत्वा चिन्तेसि । मय्हं मातापितरो सब्बं विभवं पहाय मता । मया'पि तथा अगन्तब्बं । किम्मे पतिकुलेन केवलं वित्तविनासाय भवति । मयापनिमं धनं बुद्धसासने-येव निदहितुं वट्टती'ति चिन्तेसि । चिन्तेत्वा च पन तेसं न मय्हं पतिकुलेनत्थो'ति पटिक्खिपि । सा ततो पट्ठाय महादानं पवत्तेन्ति समणब्राह्मणे सन्तप्पेसि ।

तेनेत्थ–

चतुद्दिसायात जिनत्रजानं आपान भूतं धरमासि तस्सा ।
यदिच्छित पच्चयलाभहेतु देवद्दुमो चासि महानुभावो ।।

पुप्फुपहारादि वितान लङ्कृता पदीप पञ्जत्त सुभासनावली ।
सुखासनासीन वसीहि लङ्कृता तस्सासि तस्मिं बरदानसाला ।।

सुधोतहत्था सुचिपुञ्ञचित्ता सदादरा रक्खितपञ्चसीला ।
बुद्धेनिनामा करुणागुणग्गा अदा महादान वरं पसत्थं'ति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अथापरभागे एको अस्सवानिजको अस्सवाणिज्जाय पुब्बन्ता परन्तं गच्छन्तो आगम्म इमिस्सा गेहे निवासं गण्हि। अथ सो वाणिजो तं दिस्वा, धीतुसिनेहं पतिट्ठापेत्वा गन्धमालवत्थालङ्कारादीहि तस्सा उपकारको हुत्वा गमनकाले अम्म एतेसु अस्सेसु तव रूच्चनकं अस्सं गण्हाही'ति आह। सा'पि अस्से ओलोकेत्वा एकं सिन्धवपोतकं दिस्वा एतं मे देही'ति आह। वाणिजो अम्म एसो सन्धवपोतको अप्पमत्ता हुत्वा पटिजग्गाही'ति वत्वा तं पटिपादेत्वा अगमासि। सा'पि तं पटिजग्गमाना आकासगामिभावं ञत्वा सम्मा पटिजग्गन्ति। एवं चिन्तेसि पुञ्ञकरणस्स मेसाहायो लद्धो'ति अगतपुब्बा च मे भगवतो समारं मारबलं विधमेत्वा बुद्ध भूतस्स जयमहाबोधिभूमि यन्नूनाहं तत्थ गन्त्वा भगवतो जयमहाबोधिं वन्देय्यन्ति चिन्तेत्वा बहु रजत सुवण्ण मालादयो कारापेत्वा एकदिवसं अस्समभिरूय्ह आकासेन गन्त्वा बोधिमालके ठत्वा आगच्छन्तु अय्या सुवण्णमाला पूजेतुं'ति उग्घोसेसि तेनेत्थ –

यतो पट्ठायहं बुद्धसासने सुद्धमानसा।
पसन्ना तेन सच्चेन ममानुग्गहबुद्धिया॥

आगच्छन्तु नमस्सन्तु बोधिं पूजेन्तु साधुकं।
सोण्णमालाहि सम्बुद्धपुत्ता अरियसावका॥

सुत्वा तं वचनं अय्या बहुसीहल वासिनो।
आगम्म नमसा तत्थ वन्दिपु च महिसुचा'ति॥

ततोप्पभुति सा कुमारिका बुद्धसासने अतीव पसन्ना निच्चमेव अस्समारूय्ह आगन्त्वा अरियेहि सद्धिं महाबोधिं सुवण्णमालाहि पूजेत्वा गच्छति। अथ पाटलिपुत्तनगरोपवने वनचरा तस्सा अभिण्हं गच्छन्तिया च आगच्छन्तिया च रूपसम्पत्तिं दिस्वा रञ्ञो कथेसुं। महाराज एवरूपा कुमारिका अस्समभिरूय्ह आगन्त्वा निबद्धं वन्दित्वा गच्छति। देवस्सानुरूपं अग्गमहेसि भवितुन्ति। राजा तं सुत्वा तेन हि भणे

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

गण्हथ नं कुमारिं मम अग्ग महेसिं करोमी'ति । पुरिसे पयोजेसि तेन पयुत्तपुरिसा बोधिपूजं कत्वा आगच्छन्तीं गण्हामा'ति । तत्थ निलीना गहणसज्जा अट्ठंसु । तदा सा कुमारिका अस्साभिरुय्ह महाबोधिमण्डं गन्त्वा वीतरागेहि सद्धिं पुप्फपूजं कत्वा वन्दित्वा निवत्ति । अथ तेसु एको धम्मरक्खितत्थेरोनाम तस्सा एवमाह । भगिनी ! तं अन्तरामग्गे चोरा गण्हितुकामा ठिता । असुकट्ठानं पत्वा अप्पमत्ता सीघं गच्छा'ति । सा'पि गच्छन्ती तं ठानं पत्वा चोरेहि अनुबन्धिता अस्सस्स पण्हिया सञ्ञं दत्वा पक्कामि । चोरा पच्छतो पच्छतो अनुबन्धिंसु । अस्सो वेगं जनेत्वा आकासमुल्लङ्घि । कुमारिका वेगं सन्धारेतुं असक्कोन्ती अस्सस्स पिट्ठितो परिगलित्वा पतन्ति । मया कतूपकारं सर पुत्ता'ति आह । सो पतन्तीं दिस्वा वेगेन गन्त्वा पिट्ठियं निसीदापेत्वा आकासतो नेत्वा सकट्ठानेयेव पतिट्ठापेसि – तस्मा –

तिरच्छानगतापेवं सरन्ता उपकारकं ।
नजहन्तीति मन्त्वान कतञ्ञू होन्तु पाणिनो 'ति ।।

ततो सा कुमारिका सत्तासीतिकोटिधनं बुद्धसासनेयेव वपित्वा यावजीवं सील रक्खित्वा उपोसथकम्मं कत्वा ततो चुता सुत्तप्पबुद्धो विय देवलोके निब्बत्ती'ति ।

अतितरुणवया भो मातुगामा'पि एवं,
विविधकुसलकम्मं कत्वा सग्गं वजन्ति ।
कुसलफलमहन्तं मञ्ञमाना भवन्ता ;
भवथ कथमुपेक्खा दानमानादिकम्मं ।।

बुद्धे निया वत्थुं चतुत्थं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अहिगुण्ठिकस्सवत्थुम्हि अयमानु पुब्बकथा

इमस्मिं किर भद्दकप्पम्हि अम्हाकं किर भगवतो पुब्बे कस्सपोनाम सत्था लोके उप्पज्जित्वा, सदेवकं लोकं संसारसागरा तारेत्वा, सब्बबुद्धकिच्चानि निट्ठपेत्वा, अत्थंगतो दिवसकरोविय सेतब्यम्हि अनुपादिसेसाय निब्बाणधातुया परिनिब्बायि। तदा सकल जम्बुदीपवासिनो मनुस्सा सन्निपतित्वा एकेकं सुवण्णिट्ठकं कोटिअग्घनकं रतनविचित्तं वहिचिननत्थाय एकेकं अड्ढकोटि अग्घनकं रञ्ञो रूपपूरणत्थं मनोसिलाय मत्तिकाकिच्चं करोन्ता योजनुब्बेध थूपं कत्वा महन्तं सक्कारं करोन्ती। तदा एको अहिगुण्ठिको गामनिगम राजधानिसु सप्पे कीलापेत्वा सन्तुट्ठेहि गामवासीहि दिन्न विविधोपायनो खादनीय भोजनीय खादित्वा, भुंजित्वा, तत्थेव निवासं गहेत्वा, निसीदि। तस्मिं किर गामके मनुस्सा येभुय्येन रतनत्तयमामका तस्मा ते रत्तिभागे सयन्ता "नमो बुद्धाया" ति एवमादि वदन्ती। सो पन अहिगुण्ठको मिच्छादिट्ठिको तिण्ण रतनान गुणं नजानाति। तस्मा तेसं तं वचनं सुत्वा सयम्पि केलिं कुरुमानो परिहास वसेन "नमो बुद्धायाति" वदति।

अथेक दिवसं सो अत्तनो कीलापन समत्थं एकं सप्पं तत्थ तत्थ परियेसमानो आहिण्डति। तदा एको नागराजा कस्सप दसबलस्स थूपं गन्त्वा वन्दित्वा एकं वम्मिकं पविसति। तं दिस्वा अहिगुण्ठिको वेगेनागन्त्वा नागराजं गण्हितुं मन्तं परिजपि। सो मन्तं सुत्वा कुज्झित्वा तं मारेतुकामो अनुबन्धि। तं दिस्वा अहिगुण्ठिको वेगेन पलायन्तो एकस्मिं पासाणे पक्खलित्वा पतमानो पुब्बे वुत्तपरिहासवसेन परिचयेन "नमो बुद्धाया" ति वदन्तो पति। तस्स तं वचनं अनुबन्धन्तस्स नागरञ्ञो सोतपथे अमतं विय पति। अथ सो रतनत्तयगारवेन तस्मिं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कोधं निब्बापेत्वा सम्म मा भायि अहं रतनत्तय मन्तानुभावपासेन बद्धो तस्मा तुवं डसितुं मय्हं अननुरूपं अज्ज तयी पसन्नो म्ही पण्णाकारं ते दम्मि, गण्हा'ति । तीणि सुवण्णपुप्फानि अदासि । एवं रतनत्तयं नाम घोरासिविसानम्पि सप्पानं मनं पीणेति – होन्ती चेत्थ–

बुद्धो'ति वचन सेट्ठं बुद्धो'ति पदमुत्तमं ।
नत्थि तेन समं लोके अञ्ञं सोत रसायनं ।।

धम्मो'ति वचनं सेट्ठं धम्मो'ति पदमुत्तमं ।
नत्थि तेन समं लोके अञ्ञं सोत रसायनं ।।

सङ्घो'ति वचनं सेट्ठं सङ्घो'ति पदमुत्तमं ।
नत्थि तेन समं लोके अञ्ञं सोत रसायनं ।।

तस्स मुखं मुखं नाम यं वत्तति मुखेसदा ।
दुल्लभं बुद्धवचनं सब्बसम्पत्ति दायकं ।।

तस्स मनो मनो नाम यंचे मनसी वत्तति ।
दुल्लभं बुद्धवचनं सब्बसम्पत्ति दायकं ।।

तमेव कवच देहे समेव मणि कामदो ।
तमेव सुरभीधेनु तमेव सुरपादपो ।।

तस्सेव सोतं सोतंव यं सुणाति जनो अयं ।
दुल्लभं बुद्धवचनं सब्बसम्पत्ति दायकं ।।

एवं विधोरगो घोरो हलाहलविसो सदा ।
बुद्धो'ति वचनं सुत्वा सन्तुट्ठो 'दासि जीवितं ।।

सोण्ण पुप्फत्तयं वा 'पि महग्गं बहलं अदा ।
पस्स बुद्धो'ति वाचाय आनुभावमहन्त तं 'ति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अथ नागराजा तस्स तानि सुवण्ण पुप्फानि दत्वा एवमाह। सम्म! एतेसू एकं तव पुञ्ञत्थाय, एकं मम पुञ्ञत्थाय पूजेहि। इतरेन यावजीवं सुखे न जीवन्तो पुत्तदारे पोसेन्तो दानादिसु अप्पमज्जन्तो जीविकं कप्पेहि मा हीनकम्मे व्यावटो होहि, मिच्छादिट्ठिं च पजहा'ति ओवदित्वा पक्कामि। अहिगुण्ठिको'पि सोमनस्सप्पत्तो तेन वुत्त नयेनेव द्वीहि पुप्फेहि चेतियं पूजेत्वा एकेन सहस्सं लभित्वा तेन पुत्तदारे पोसेन्तो कपणिद्धिक वणिब्बकादीनं दानं देन्तो अहिगुण्ठिक कम्मं पहाय कुसलमेव उपचिनन्तो आयुपरियोसाने सग्गपरायनो अहोसि।

इति अविदित सत्तो किञ्चि बुद्धानुभावं।
लभति धनविसेसं यस्स नामप्पकासा॥
विदित जन निकायो किन्तु तस्सानुभावं।
नलपति जिननामं किच्च मञ्ञप्पहाया'ति॥

अहिगुण्ठिकस्स वत्थुं पञ्चमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सरणत्थेरस्स वत्थुम्हि भयमानुपुब्बिकथा

सावत्थियं किर सुमनो नामेको गहपति अहोसि । तस्स भरिया सुजम्पतिका नाम ते अगारं अज्झावसन्ता । अपरभागे पुत्तं च धीतरं च लभिंसु । अथ तेसं दहरकालेयेव मातापितरो कालं करोन्ता जेट्ठकं पक्कोसित्वा मयं पुत्त तुवं पतिरूपे ठाने निवेसितुं नासक्खिम्ह यं मोधरे विभवं सब्बं तं गण्ह इमाय च ते कणिट्ठिताय बुद्धिं त्वमेव जानाही 'ति वत्वा जेट्ठकस्स हत्थे कणिट्ठिकाय हत्थं ठपेत्वा कालमकंसु । अथ सो मातुपितुन्नं अच्चयेन आलाहणकिच्चं कत्वा वसन्तो कालन्तरेन कणिट्ठिकं पतिरूपेन कुलेन सम्बन्धित्वा सयम्पि दारपरिग्गहमकासि । अथापरभागे तस्स कणिट्ठिका गब्भिनी हुत्वा एकदिवसं सामिकं आह । सामि ! मम मातरं दट्ठुकामो'म्हीति । सोपि साधु भद्देत्तो अनुरूपेन पण्णाकारेन ताय सद्धिं निक्खमि । तदा पन भगवा सुनिवत्थो सुपारुतो भिक्खुसङ्घपरिवुतो पिण्डाय नगरं पाविसि । छब्बण्णधन बुद्धरंसियो विस्सज्जेन्तो ततो ते भगवन्तं दिस्वा पसन्नचित्ता पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा अट्ठंसु । अथ सत्था तेसं जयम्पतिकानं उपनिस्सय सम्पत्तिं दिस्वा ते सरणेसुच सीलेसुच पतिट्ठापेत्वा एवमाह कदाचि वो दुक्खे उप्पन्ने तथागतो अनुस्सरि तब्बो'ति - तथा हि -

यं किञ्चि भयमुप्पन्नं राजचोरादि सम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं निच्छन्तो तदुपद्दवं ॥

यं वे उपद्दवं होति यक्खपेतादि सम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं निच्छन्तो तदुपद्दवं ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सीह व्यग्घ तरच्छादि पुण्डरीकादि सम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं निच्छन्तो तदुपद्दवं ।।

घमातपग्गिवातादि उदकासनिसम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं निच्छन्तो तदुपद्दवं ।।

पज्ज रादीहि रोगेहि विसमोतुहि सम्भवं ।
तदा सरेय्य सम्बुद्धं निच्छन्तो तदुपद्दवं ।।

मच्चुना चे यदा युद्धं करोन्ते नापि जन्तुना ।
सरि तब्बो तदा बुद्धो पत्थेन्ते मत्तनो जयन्ति ।।

तदो ते भगवतो वचनं पटिनन्दित्वा वन्दित्वा अगमंसु। अथ जेट्ठको आगते ते दिस्वा यथानुरूपं सक्कारमकासि। तस्सा सामिको कतिपाहं तत्थ वसित्वा भरियं जेट्ठकस्स पटिपादेत्वा मम गामे किच्चं अत्थीति वत्वा पक्कामि। अथस्सा भाता भरियं पक्कोसित्वा आह भद्दे इमिस्सा सब्बं कत्तब्बं करोही'ति। सा ततो पट्ठाय तस्सा उदकन्नपानादिना वेय्या वच्चं कुरुमाना एतीस्सा हत्थपाद गीवुपगेसु आभरणेसु लोभं उप्पादेत्वा तं वुपसमेतुं असक्कोन्ती आहारूपच्छेदं कत्वा गिलानाविय मञ्चकं उपगूहित्वा निपति। अथ सो गेहं गन्त्वा तं तथा सयितं दिस्वा मञ्चके निसिन्नो किं भद्दे अफासुकन्ति पुच्छि। सा तुण्ही हुत्वा कतिपयवारे पुच्छिता न सक्का कथेतुन्ती आह। पुन सामिकेन गाल्हं निवन्धिते सा चिन्तेसि उजुकं मया तस्सा पिलन्धनं पत्थेमी'ति वुत्तो नप्पतिरूपं तस्सा पञ्चमधुरमंसं पत्थेमी'ति वुत्ते तं मारेस्सति। तदा पिलन्धनानी मय्हमेवा ति। ततो सामि तव कणिट्ठिकाय पञ्चमधुरमंसं पत्थेमि। अलभमानाय मे जीवितं नत्थी'ति आह। तं सुत्वा सो अनेक परियायेन मनुस्समारणं नाम भारियन्ति वत्वा निवारेन्तो'पि निवारेतुं नासक्खी। अथ ताय पटिबद्धचित्तो काममुच्छितो मोहमूल्हो हुत्वा साधु लभिस्ससीति तस्सा वचनं सम्पटिच्छि। तथाहि –

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

हायन्ति इध लोकत्था हायन्ति पारलोकिका ।
हायन्ति महतो अत्था ये इत्थीनं वसङ्गता ।।

एसा माता पिता एसो भगिनी भातरो इमे ।
गरुतब्बे नजानन्ती ये इत्थीनं वसङ्गता ।।

कारणा कारणन्ते तं कत्तब्बंवा भवा इदं ।
कामन्धत्ता न जानन्ति ये इत्थीनं वसङ्गता ।।

पाणं वा अतिपातेन्ति होन्तिवा पारदारिका ।
भासन्ति अलिकं वाचं ये इत्थीनं वसङ्गता ।।

सन्धिच्छेदादिकं थेय्यं मज्जपानं च पेसुनं ।
करोन्ति साहसं सब्बं ये इत्थीनं वसङ्गता ।।

अहो अच्छरियं लोके सरन्तानं भयावहं ।
भरियाय वसं गन्त्वा सोदरिं हन्तुं मिच्छतो'ति ।।

अथ सो साहसिको पुरिसो भगिनिं एवमाह एहि अम्म अम्हाकं मातापितुन्नं इणंसाधेस्साम अप्पेवनाम नो दिस्वा इणायिका इणं दस्सन्तो 'ति । तं सुत्वा ताय सम्पटिच्छिते सुखयानके निसीदा पेत्वा इणायिकानं गामं गच्छन्तो विय महाअटविं पत्वा यानं मग्गा ओक्कम्म ठपेत्वा विरवन्तिमेव नं हत्थे गहेत्वा छिन्दिस्सामी'ति चिन्तेत्वा केसे गहेत्वा भूमियं पातेसि । तस्मिं खणे तस्सा कम्मजवाता चलिसु । सा भातु लज्जाय सामि कम्मज वाता मे चलिसु । याव्हायं विजायामि ताव उपधारेही'ति वदन्तो'पि अपनेतुं असक्कोन्ति पुत्तं विजायि । अथ सो तं समीपे वटरुक्खमूले मारेस्सामी'ति मकुले गहेत्वा आकड्ढि । तस्मिं काले सा सामि तव भागिनेय्यस्स मुखं ओलोकेत्वा तस्स सिनेहेना'पि मं न मारेही'ति वदन्ति याचि । अथ सो कक्खलो तस्सा तं कारुणिक वचनं असुणन्तो विय मारेतुं उस्सगतेव ततो सा कुमारिका अत्तनो असरणा चिन्तेसि मम सद्देनागन्त्वा

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

यो कोचि मम भातु अनयं करेय्य तं नप्पति रूपति भातु सिने हेन निस्सद्दा अत्ताना गहितसरणं आवज्जमाना निपज्जि अथस्सा भातरि मेत्तानुभावे न च अनुस्सरित सरनानुभावेन च तस्मि निग्रोधे अधिवत्था देवता एव रूपो भातुगामो एत्थ मारिता अभविस्स अद्धाहं देवसमागम पविसितुं न लभिस्सामी'ति चिन्तेत्वा एतिस्सा सामिको विय तं तज्जेत्वा पलापेत्वा त्वं मा भायीति समस्सा सेत्वा यानके सपुत्तं कुमारि निसीदापेत्वा तं दिवसमेव सावत्थि मागम्म अन्तो नगरे सालाय नं निपज्जापेत्वा अन्तरधायी–तथाहि–

सब्ब सम्पत्ति दातारं सब्ब लोकेक नायकं ।
मनसा'पि ये बिहावेन्ति तं वे पालेन्ति देवता ।।

मुहुत्तम्पि च यो मेत्तं भावेति यदि साधुकं ।
तं वे पालेन्ति देवा'पि तोसयन्ति उपायना ति ।।

ततो तस्सा पन सामिको नगरा निक्खम्म गच्छन्तो अत्तनो भरियं दिस्वा त्वं कदा आगता ? केनानीतासी ति पुच्छि । सा देवताय आनीतभावं अजानन्ती कि त्वं भणसि ननुतया आनीतम्हो'ति । सोपि किं भोति भणसि । तव भातुगामे दिट्ठकालतो'प्पभुति अज्ज चत्तारो मासाजाता एत्तकं कालं त्वं नदिट्ठपुब्बा कथं त्वं मया सद्धि आगताति पुच्छि । सा तं सुत्वा तेनही माञ्ञस्स इम रहस्सं कथेहि सामीति वत्वा भातरा अत्तनो कतं सब्बा वित्थारेन कथेसि । तं सुत्वा तस्सा सामिको संविग्गो भयप्पत्तो हुत्वा तं अत्तनो गेहं पापेसि । ततो कतिपाहं ताय विस्सम्मिते ते उभो'पि सत्थारं निमन्तेत्वा महादानं दत्वा वन्दित्वा एकमन्ते निसीदिसु । अथ सा भगवतो सरणसीलानुभावेन अत्तनो जीवित पटिलाभं पकासेत्वा अत्तनो पुत्तं भगवन्तं वन्दापेत्वा सरणोति नाममकंसु । सत्था तेसं अज्झासयं ञत्वा तदनुरूपं धम्मं देसेसि । देसनावसाने उभोपि सोतापन्ना अहेसुं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अयम्पि पुत्तो सरणकुमारो वीसतिमे वस्से बुद्धशासने पब्बजित्वा विपस्सनं वड्ढेत्वा अरहत्तं पत्तो सरणत्थेरो नाम पञ्ञायी'ति ।

खणमपि मनसेवं देवदेवं सरन्ता ,
परमतर पतिट्ठं पापुनन्ती'ति मन्त्वा ।
भगवति गुणरासिं जाममाना जनाभो ! ;
भजथ सरणसीलं सब्बथा सब्बकालन्ति ।।

सरणत्थेरस्स वत्थुं छट्ठमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

वेस्सामित्ताय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बिकथा

जम्बुदीपे किर कोसम्बि नगरे कोसम्बिरञ्ञो वेस्सामित्ता नाम अग्गमहेसि अहोसि। तदा भगवा कोसम्बियं पटिवसति। महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि चारिकं चरमानो। तस्मि समये सा रञ्ञा सद्धि विहारं गन्त्वा अनोपमाय बुद्धलीलाय मधुरेन सरेन देसेन्तस्स भगवतो धम्मं सुत्वा पसन्ना सरणेसु पतिट्ठाय बुद्धमामिका हुत्वा विहरति।

अथापरभागे तस्सा रञ्ञो रज्जत्थाय पच्चन्तराजा युद्धसज्जो रज्जं वा देतु युद्धं वा'ति, पण्णं पहिणि। तं सुत्वा राजा महतिया सेनाय परिवुतो युद्धभूमिं गच्छन्तो महेसिया सद्धि गन्त्वा खन्धावारं निवासेत्वा तस्सा एवमाह भद्दे सङ्गामसीसे जयपराजयो नाम न सक्का विञ्ञातुं सचे मे पराजयो अभविस्स पुरेतरमेव रत्तपताकं उस्सापेस्सामि। तेन अभिञ्ञाणेन त्वं कोसम्बिमेव गच्छाहीति। अनुसासित्वा सङ्गाम मण्डलं गन्त्वा महारणं करोन्तो अत्तनो पराजयभावं ञत्वा मातुगामं सरित्वा रत्तधजं उस्सापेत्वा युज्झन्तो रणेपति। अथ सा रत्तपताकं दिस्वा पराजितो नून मे सामिको'ति। भयेन पलायितुमारभि। अथ तं चोर रञ्ञो मनुस्सा दिस्वा नूनायं रञ्ञो अग्गमहेसी'ति ञत्वा अत्तनो राजानं दस्सेसुं। राजा तं दिस्वा पटिबद्धचित्तो ममेतं अभिसेकं करोथा'ति अमच्चे आणापेसि। अमच्चा तं अभिसेकत्थाय याचिसु। सा न मेभणे अभिसेकेनत्थो'ति न इच्छि। अमच्चा तमत्थं रञ्ञो आरोचेसुं। राजा नं पक्कोसापेत्वा कस्मा न इच्छसी'ति पुच्छि। सा एवमाह –

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सुणोहि साधुकं देव भासमानाय मे वचो ।
भत्ता मय्हं मतो अज्ज सब्बसम्पत्तिदायको ।।

कत्वान सो 'भीसेकं मं अत्तनो हदयं विय ।
पालेसि तं सरन्तस्सा सोकग्गि दहते मनं ।।

महाराज सचञ्ञस्स अस्समग्गमहेसिका ।
तम्हा दुक्खा न मुञ्चामि तेनाहं तं न पत्थये ।।

सोकग्गिना पविस्साहं सोके सोकं कथं खिपे ।
जलन्तग्गिम्हि को नाम पलालं पक्खिपे बुधो ।।

पिय विप्पयोग दुक्खं तं चिन्तयन्ति पुनप्पुनं ।
तम्हा दुक्खा न मुञ्चामि तस्माहं न पत्थये'ति ।।

तं सुत्वा राजा कोधेनाभीभूतो सचे नाभिसिञ्चिस्ससि अग्गिम्हि तं पक्खिपिस्सामी'ति वत्वा महन्तं दारुचितकं कारापेत्वा अग्गि दत्वा एकपज्जोते जाते एत्थ पविसा'ति आह । अथ सा याचन्ति राजानं आह–

पापो निप्पापिणं राज पातनं खलु पावके ।
होति पापफलं तस्स पच्चत्थे च परत्थ च ।।

पुरातनेहि भूपाल समणब्राह्मणेसु च ।
मातापितुसु बालेसु रोगेनातुरइत्थिसु ।
नप्पसत्थो वधो देव तस्माहं न वधारहा'ति ।।

तं सुत्वा'पि राजा असज्जेन्तो मनुस्से आणापेसि । एताय हत्थपादे गहेत्वा अग्गिम्हि पक्खिपथा'ति ते तथा करिंसु । अथ सा अग्गिम्हि पक्खिपमाना नत्थेत्थ मे कोचि पटिसरणोति सरणमेव सरणं करोमीति चिन्तेत्वा बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि,

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सङ्घं सरणं गच्छामी'ति वदन्ति मनसा च अनुस्सरन्ती अग्गिम्हि पति तथा विधोपि अग्गि तस्सा सरीरे लोमकूपमत्तम्पि उण्हाकारं कातुं नासक्खि पदुमगब्भं पविट्ठा विय सीति भूतसरीरा अहोसि । राजा तं अच्छरियं दिस्वा संविग्गो लोमहट्ठजातो वेगने तं उपसङ्कमित्वा उभोहि हत्थेहि परग्गय्ह उरे निपज्जापेत्वा राजासने निसीदापेत्वा अञ्जलिम्पग्गय्ह ठितो कस्मा ते तं अग्गि सरीरं मा परिदहोति पुच्छि सा तं कारणं कथेन्ती, एवमाह–

माता पिता च जातीच परिवारा च सोहदा ।
मन्तो सधादयो चा'पि महेसक्खा च देवता ।।

एते चञ्ञे च भूराज सत्तानं भयमागते ।
रक्खितुं नेव सक्कोन्ति हित्वान सरणत्तयं ।।

अगाहं बुद्धं सरणं बुद्धो मे सरणं इति ।
तेन तेजेन मं राज जलन्तो अग्गिनो दहि ।।

अगाहं धम्मं सरणं धम्मोमे सरणं इति ।।
तेन तेजेन मं राज जलन्तो अग्गिनो दहि ।।

अगाहं सङ्घं सरणं सङ्घो मे सरणं इति ।
तेन तेजेन मं राज जलन्तो अग्गिनो दहि ।।

एवं महानुभावन्तं पच्चक्खं एहिपस्सिकं ।
नानोपद्दव विद्धंसि ना मा सम्पत्ति दायकं ।।

सरणत्तयं हि यो सत्तो न समादाय गण्हति ।
इध वा परत्थ वा लोके सो सुखं नानुभोस्सति ।।

सरणत्तयं हि यो सत्तो सुसमादाय गण्हति ।
इध वा परत्थ वा लोके सो सुखा न विहायति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तस्मा तुवम्पि भूपाल ! गण्हाति सरणत्तयं ।
तं ते भवति सब्बत्थ ताणं लेणं परायणन्ति ।।

तं सुत्वा राजा अतिविय पसन्न मानसो तं खमापेत्वा महन्तं सक्कारसम्मानं कत्वा अज्जपट्ठाय त्वं मम माता ति तं मातुट्ठाने ठपेत्वा सरणमगमासि तस्मिं सन्निपतित्वा ठितमहाजना तं पाटिहारियं दिस्वा सरणेसु च सीलेसु च पतिट्ठाय दानादीनि पुञ्ञकम्मानि कत्वा यथा कम्मं गता'ति ।

इति सरणवरं सा केवलं उग्गहेत्वा ।
जलित दहनमज्झे सीति भावं अलत्थ ।
परमसरणसीलं पाल यन्ता कथं वो ।
न लभथ भवभोगं निब्बुतिञ्चापि अन्तेति ।।

वेस्सामित्ताय वत्थुं सत्तमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

महामन्धातु वत्थुम्हि अयमानु पुब्बिकथा

इतो किर एकनवुतिकप्पमत्थके विपस्सी नाम सम्मासम्बुद्धो लोके उप्पज्जित्वा पवत्तवरधम्मचक्को सदेवकेहि लोकेहि पूजयमानो बन्धुमती नगरे पटिवसति । तदा सो मन्धाता तस्मि नगरे तुन्नकारो हुत्वा निब्बत्ति । तुन्नकारकम्मेन जीविकं कप्पेन्तो विहरति तदा सकल-नगर वासिनो बुद्धपमुखं भिक्खु सङ्घं निमन्तेत्वा महादानमदंसु । अथ सो एवं चिन्तेसि । सब्बेपि मे नगरवासिनो दानं ददन्ति । अहमेकोव सेसी दुग्गतत्ता यज्जाहमज्ज बीजं न रोपेमि इमम्हा दुक्खा न परिमुचिस्सामी'ति । सो वेगेन तुन्नकारकम्मं परियेसित्वा किञ्चि मूलं लभित्वा तेन एकस्सापि दानं दातुं ओकासमलद्धो आपणं गन्त्वा राजमासे गहेत्वा चङ्गोटकं पूरेत्वा आदाय बुद्धपमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स भत्तग्गं गन्त्वा ठितो एवं चिन्तेसि नत्थिदानि ओकासं एकस्सपि भिक्खुनो पत्ते ओकिरितुं अद्धाहं इमे आकासे विकिरिस्सामी'ति अप्पेवनाम पतमानानं एकस्स'पि भिक्खुनो पत्ते एकम्पि पतेय्य तं मे भविस्सति दीघरत्तं हिताय सुखाया'ति । पसन्नमानसो उद्धं खिपि । ततो पतमाना ते परिचारिकदेवता नञ्च भगवतो आनुभावेन च बहि अपतित्वा भगवन्तमादिं कत्वा सब्बेसं भिक्खूनं पत्तेयेव पतिंसु । अथ सो तं अच्छरियं दिस्वा पसन्नमानसो सिरसि अञ्जलिम्पग्गय्ह ठितो एवं पत्थनमकासि

इमिना मे अधिकारेन पसादेन यतिस्सरे ।
कामभोगीनहं अग्गो भवेय्यं जातिजातियं ।।
पहरित्वा यदा पाणिं ओलोकेमि नभो तले ।
सत्त रतन सम्पन्नं वस्सं वस्सतु सब्बदा'ति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सो ततो पट्ठाय देवमनुस्सेसु संसरन्तो महन्तं दिब्बसम्पत्ति अनुभवित्वा इमस्मि भद्दकप्पे आदिम्हि महासम्मतो नाम राजा अहोसि। तस्स पुत्तोरोजो नाम तस्स पुत्तोवररोजो नाम तस्स पुत्तो कल्याणो नाम तस्स पुत्तो वरकल्याणो नाम वरकल्याणस्स पुत्तो उपोसथो नाम उपोसथस्स पुत्तो मन्धाता नाम हुत्वा निब्बत्ति। सो सत्तहि रतनेहि चतुहि च इद्धिहि समन्नागतो चक्कवत्तिरज्जं कारेसि। तस्स वामहत्थ सम्मिञ्जित्वा दक्खिणहत्थेन अप्पोद्धिते आकासतो दिब्बा मेघो विय जन्नुप्पमाणं सत्तरतनवस्सं वस्सति। एवरूपो अच्छरियो अहोसि। सो चतुरासीति वस्ससहस्सानि कुमारकीलं कीलि। चतुरासीति वस्ससहस्सानि ओपरज्जं कारेसि चतुरासीति वस्ससहस्सानि चक्कवत्ति रज्जं कारेसि। आयुपनस्स असङ्खेय्यं अहोसि। सो एक दिवसं कामतण्ह पूरेतुं असक्कोन्तो उक्कण्ठिताकार दस्सेसि अमच्चा किं देव किन्नुखो उक्कण्ठासीति पुच्छिसु। सो भणे मय्ह पुञ्ञकम्मे ओलो कियमाने इमं रज्जं नप्पहोति कतरन्नुखो ठानं रयणीयन्ति देवलोको महाराजाति। सो चक्करतनं अब्भुक्किरित्वा परिसाय सद्धि चातुम्महाराजिक देवलोकं आगमासि। अथस्स चत्तारो महाराजानो दिब्ब माला गन्ध हत्था देवगणपरिवुता पच्चुग्गमनं कत्वा तं आदाय चातुम्महाराजिक देवलोकं गन्त्वा रज्जं अदंसु तस्स परिसाय परिवुतस्स तस्मि रज्जं करोन्तस्स दीघो अद्धा वीतिवत्तो सो तत्थपि तण्हं पूरेतुमसक्कोन्तो उक्कण्ठिताकारं दस्सेसि। ततो चत्तारो महाराजानो किन्नुखो महाराज उक्कण्ठितोति पुच्छिसु। इमम्हा देवलोका कतरन्नुखो ठानं रमणीयन्ति देव परेसं उपट्ठाकमनुस्ससदिसा मयं तावतिंस देवलोको इतो सतगुणेन रमणीयोति। मन्धाता चक्क रतनं अब्भुक्किरित्वा अत्तानो परिसपरिवुतो तावतिंसाभिमुखो पायासि। अथस्स सक्को देवराजा दिब्बमालगन्धहत्थो देवगण परिवुतो पच्चुग्गमनं कत्वा तं हत्थे गहेत्वा इतो एहि महाराजाति आह। ततो रञ्ञो देवगण परिवुतस्स गमनकाले परिणायक रतनं चक्करतनं आदाय सद्धि परिसाय मनुस्सपथा ओतरित्वा अत्तनो घरं पाविसि। सक्को मन्धातुं सक्क

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

भवनं नेत्वा देवता द्वे कोट्ठासे कत्वा अत्तानो रज्जं मज्झे भिन्दित्वा अदासि । ततो पट्ठाय द्वेपि राजानो रज्जं कारेसुं । एवं काले गच्छन्ते सक्को सट्ठिसतसहस्साधिकानि तिस्सो च वस्सकोटियो आयु खेपेत्वा चवि । अञ्ञो सक्को निब्बत्ति । सोपि तथेव देवरज्जं कारेत्वा आयुक्खयेन चवि । एतेनुपायेन छत्तिससक्का चविंसु । मन्धाता पन मनुस्सपरिहारेन देवरज्जं कारेसियेव । तस्सेवं काले गच्छन्ते भीय्योसोमत्ताय कामतण्हा उप्पज्जि । सो किम्मे उपट्ठरज्जेन । सक्कं मारेत्वा एकरज्जं करिस्सामीति चिन्तेसि । सक्कं पन मारेतुं नसक्का कामतण्हा पनेसा विपत्तिमूला – तथाहि –

वरमत्र सुखन्त्वत्र अत्रिच्छाविहतो नरो ।
इध वा परत्थ वा किञ्चि नसातं विन्दते सदा ।।

तण्हाय जायते सोको तण्हाय जायये भयं ।
तण्हाय विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।।

तण्हावासो नरो एत्थ राजचोरादि सम्भवं ।
हत्थच्छेदादिकं दुक्खं पापुणाति विहञ्ञति ।।

येन लोभेन जातेन सदा जोयन्ति पाणिनो ।
खेत्तं वत्थुं हिरञ्ञं च गवास्सं दासपोरिसं ।।
सब्बत्थामेन सो लोभो पहातब्बोव विञ्ञुना'ति ।।

ततो अत्रिच्छाविहतस्स तस्स आयुसङ्खारो परिहायि । जरा सरीरं पहरि मनुस्स सरीरं हि नाम न देवलोके भिज्जति । अथ सो देवलोका भस्सित्वा वन्धुमती नगरुय्यानं पाविसि । उय्यानपालो तस्स आगमन भावं राजकुलं निवेदेसि । राजा राजकुला आगन्त्वा उय्याने येव आसनं पञ्ञा पेसि । ततो मन्धाता उय्याने पञ्ञत्तावरासने निपन्नो अनुट्ठान सेय्यं कप्पेसि । ततो अमच्चा देव तुम्हाकं पुरतो किन्नु कथेस्सामा'ति पुच्छिसु । मम पुरतो तुम्हे इमं सासनं महाजनस्स

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कथेत्वाथ मन्धातु महाराजा द्विसहस्सदीपपरिवारेसु चतुसु महादीपेसु चक्कवत्तिरज्जं कारेत्वा चातुम्महा राजिकेसुरज्जं कारेत्वा छत्तिससक्कानं आयुपरिमाणेन देवलोके रज्जं कारेत्वा कालमकासी'ति सो एवं वत्वा कालं कत्वायथाकम्मं गतोति इम मत्थं पकासेतुं भगवा चतुमहापरिसमज्झे इमा गाथायो आह ।

यावता चन्दिमसुरिया परिहरन्तिदिसा भन्ति विरोचना ।
सब्बेव दासा मन्धाता येपाणा पठविनिस्सिता ।।

न कहापण वस्सेन तित्ति कामेसु विज्जति ।
अप्पस्सादा दुखा कामा इति विञ्ञाय पण्डितो ।।

अपि दिब्बेसु कामेसु रतिं सो नाधिगच्छति ।
तण्हाक्खयरतो होति सम्मा सम्बुद्धसावको'ति ।।

तं सुत्वा बहू सोतापत्ति फलादीनि पापुणिसू'ति ।

इति गतिनियतानं बोधिया उत्तमानं ।
सक्क वस मुपनेत्वा देति दुक्खाति तण्हा ।।
अनियत गतिकानं काकथा मादिसानं ।
जहथ तमिति मन्त्वा सो भजव्हो तिवत्थुं ।।

महामन्धातु वत्थुं अट्ठमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

बुद्धवम्मवाणिजकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बिकथा

जम्बुदीपे किर पाटलिपुत्त नगरे बुद्धवम्मो नाम वाणिजको अहोसि। वाणिजककम्मेन जीवमानो सो अपरभागे सत्थवाहेहि सद्धि गामनिगम जनपद राजधानीसु वाणिज्जं पयोजमानो विचरति। तस्मि समये भगवा नेक भिक्खुसहस्स परिवुतो जनपद चारिकं चरति। बहू देवमनुस्से संसार कन्तारा उत्तारेन्तो तदा सो भगवन्तं अद्दस द्वतिंस लक्खणानुब्यञ्जन पतिमण्डितं जलमान सुवण्ण मेरुविय विरोचमानं महाभिक्खुसङ्घ परिवुतं दिस्वा परमपीतिया फुटसरीरो अञ्जलिम्पग्गय्ह भगवन्तं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा सायण्हे भगवन्तं भत्तेन निमन्तेसि। बुद्धसासने अपरिचित भावेन अथस्स भगवा विकालभोजना पटिविरता तथागताती आह। अथ सो भगवन्तं वन्दित्वा किं भन्ते भगवन्ता विकाले भुञ्जिस्सन्तो'ति अथस्स कथं पटिच्च भगवा अट्ठविधं पानं तथागतानं विकाले भुञ्जितुं कप्पति। सेय्यथीदं अम्बपानं, जम्बुपानं, चोचपानं मोचपानं, फारुसकपानं, मधुपानं, मुद्दिकपानं, सालुकपानन्ति तं सुत्वा वाणिजो सह सक्कसरसेहि मुद्दिकपानं कत्वा बुद्धपमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स अदासि। सभिक्खुसङ्घा सत्था परिभुत्त पानीयरसो तस्स धम्मं देसेत्वा जनपद चारिकं पक्कामि। सोपि पसन्नमानसो हुत्वा निवत्तो सद्धि वाणिजकेहि तेसु तेसु जनपदेसु वाणिज्जं पयोजेन्तो महावत्तनीयं नाम कन्तारं पापुणि। तत्थ तेसं सब्बेसुयेव सकटेसु पानीयं परिक्खयमगमासि। तत्थ सब्बमनुस्सा नं च बलिवद्दानं च पानीयं नाहोसि। अथ सो वाणिजो पिपासाभिभूतो तेसु तेसु सकटेसु पानीयं परियेसन्तो विचरति। अथेकस्मि सकटे मनुस्सा तं दिस्वा कारुञ्ञेन एत्थागच्छ इमस्मि कोलम्बे थोकं पानीयं अत्थि

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पिवाति वदिसु । ततो सो गन्त्वा पानीयं पिवि । तस्स तं रसं मुद्दिकपान रस सदिसं अहोसि । पिवन्तोव सो एवं चिन्तेसि सम्मासम्बुद्धस्स तदा मे दिन्न मुद्दिकपानस्स निस्सन्दो अज्ज सम्पत्तो भविस्सतीति अच्छेरब्भुत चित्तो सोमनस्स जातो गन्त्वा सयमेव चाटिय पिधानं विवरि । सकलापि सा चाटि मुद्दिकपानेन परिपुण्णा अहोसि । ततो सो रसवन्तं ओजवन्तं अपरिक्खयं दिब्बपान सदिसं पानीयं दिस्वा परमाय पीतिया फुटसरीरो उग्घोसेसि सब्बे पानीयं पिवन्तूति तं सुत्वा सब्बे सन्निपतित्वा पानीयं दिस्वा अब्भुतचित्ता जाता वाणिजो तेस मज्झे बुद्धानुभावं पकासेन्तो आह ।

पस्सथेदं भवन्ता भो आनुभावं महेसिनो ।
अचिन्तनीयमच्छेरं सन्दिट्ठिकमकालिकं ॥

पसन्न मनसा बुद्धे दिन्नं पानीयकम्मया ।
विपच्चति इदानेव तं दानं मुनिवाहसा ॥

ओजवन्तं सुधन्नाव सीतलं मधुरोदकं ।
दिब्बपानंव देवानं जातमब्भुतमक्खयं ॥

सीलवन्तेसु को नाम न ददेय्य विचक्खणो ।
इध लोके परत्थे च सुखदं दानमुत्तमं ॥

यथिच्छितं गहेत्वान पिवन्तु मधुरोदकं ।
भाजनानि च पूरेत्वा यन्तु सब्बे यथिच्छितन्ति ॥

एवञ्च पन वत्वा सब्बे मनुस्से च बलिवद्दे च मुद्दिकरसेनेव सन्तप्पेसि । ततो ततो आगतापि पानीयं पिवन्तोव पानीयं अक्खयं अहोसि । ततो वाणिजो सत्थवाहेहि सद्धि वाणिज्जं पयोजेत्वा सक नगरं आगच्छन्तो भगवन्तं पस्सित्वा गमिस्सामी'ति वेलुवनं गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा कतानुञ्ञो एकमन्ते निसीदि । सत्थापि तेन सद्धि

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मधुरपटिसन्थारमकासि । उपासकोपि भन्ते तुम्हाकं पाटिहारियं दिस्वा पसन्नो वन्दित्वा गमिस्सामीति आगतोम्हि एवञ्चेवञ्च पाटिहारियन्ति वित्थारेन कथेसि । अथस्स भगवा धम्मं देसेसि । सो धम्मं सुत्वान सत्थारं स्वातनाय निमन्तेत्वा महादानं दत्वा अत्तनो गेहमेव अगमासि । सो ततो पट्ठाय दानादीनि पुञ्ञानि कत्वा ततो चुतो देवलोके द्वादसयोजनिके कनकविमाने देवच्छरापरिवुतो देविस्सरिय समन्नागतो निब्बत्ति । तस्स पुब्बकम्मपकासनत्थं तत्थ तत्थ रतनभाजनेसु दिब्बमयेहि मुद्दिकपानेहि परिपुण्णं अहोसि । पानीयं पिवित्वा देवा नच्चन्ति वादेन्ति कीलन्तीति ।

न विपुलजिनसारं जानमानो जनेवं ।
लभति विपुलभोगं तोयमत्तस्स दाना ॥

विदित गुणगणा भो तीसुवत्थसु तुम्हे ।
लभथ खलु विसेसं सीलवन्तेसु दानाति ॥

बुद्धवम्मवाणिजकस्स वत्थुं नवमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रूपदेविया वत्थुम्हि अयमानुपुब्बिकथा

अतीते किर विपस्सिस्स भगवतो काले तस्मि नगरे एका गामदारिका विहारे अहिण्डन्ति एकं गिलानभिक्खुं दिस्वा कम्पमान हदया उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा भन्ते ! को ते आबाधो सरीरं पीलेतीति पुच्छि । तेनापि भगिनि खराबाधो मे पीलेती'ति वत्ते । सा तेनहि भन्ते अहं तं रोगं वूपसमेस्सामी'ति निमन्तेत्वा गेहं गन्त्वा तं पवत्तिं मातापितुन्नं कथेत्वा तेहि अनुञ्ञाता पुनदिवसे नानग्गरसेन भेसज्जाहारं सम्पादेसि । ततो सो भिक्खु पुन दिवसे चीवरं पारुपित्वा भिक्खाय चरन्ता तस्सा गेहं गन्त्वा अट्ठासि । सा थेरं आगतं दिस्वा सोमनस्स जाता पत्तं गहेत्वा आसनं पञ्ञापेत्वा अदासि । तत्थ निसिन्नं तं आहारेन साधुकं परिविसित्वा सक्कारमकासि । अथस्सा सद्धाबलेन भुत्तमत्तेयेव सो आबाधो वूपसमि । ततो सो वूपसन्तरोगो दुतियदिवसे तस्सा गेहं नागमासि । अथ सा विहारं गन्त्वा तं वन्दित्वा कस्मा नागतत्थाति पुच्छित्वा तेन मे भगिनि व्याधि वूपसमि । तस्मा नागतोस्मो'ति वुत्तो सा साधु भन्तेति सोमनस्स जाता गेहमेव अगमासि । सा तेन पुञ्ञकम्मेन कालं कत्वा देवलोके निब्बति । तस्सा तत्थ द्वादस-योजनिकं कनकविमानं निब्बत्ति । सा तत्थ देविस्सरियं अनुभवन्ति । छबुद्धन्तरं खेपेत्वा अम्हाकं भगवतो काले जम्बुदीपे देवपुत्तनगरे उदिच्चब्राह्मणकुले जेट्ठ ब्राह्मणस्स भरियाय कुच्छिम्हि पटिसन्धिं गण्हि । सा परिपाकमन्वाय मातुकुच्छितो निक्खमि । तस्सा मातुकुच्छितो निक्खन्तकालतो पट्ठाय दिवसे दिवसे अट्ठट्ठनालिमत्तं तण्डुलं निब्बत्ताति । तस्सा रूप सम्पत्तिं दिस्वा पसन्ना मातापितरो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रूपदेवीति नाममकंसु । पच्छा तं पतिरूपेन दारकेन नियोजेसुं । अथस्सा तण्डुलनालिमत्तं गहेत्वा पचितुं आरद्धे इच्छितिच्छित मंसादि व्यञ्जनञ्च, सप्पिनवनीत दधिखीरादि गोरसञ्च जीरमरिचादि कटुकभण्डञ्च कदलि पणस मधुगुलादि उपकरणञ्च भाजनानि पूरेत्वा निब्बत्तति । ताय हत्थेन गहितं किञ्चि खादनीयं भोजनीयं वा पूतिभावं नगच्छति । भत्तुक्खलि गहेत्वा सकलनगर वासिनो भोजेन्तियापि एक कटच्छुमत्तं भत्तं गहित-ट्ठानं न पञ्ञायति । एवं अपरिक्खयपुञ्ञा अहोसि । सकल देवपुत्त नगरे चन्दसुरियाव पाकटा अहोसि । अथ सा पञ्चसतभिक्खु निमन्तेत्वा निच्चं सक निवेसनेयेव भोजेति । तदा तेसं अन्तरे पटिसम्भिदाप्पत्तो महा-सङ्घरक्खितत्थेरो नाम इमिस्सा पुञ्ञानुभावं दिब्ब चक्खुना दिस्वा नजानाति एसा अत्ताना पुब्बे कतकम्मं । यन्नूनाहं अस्सा पकासेय्यन्ति । एक दिवसं तस्सा निवेसने भुञ्जित्वा अनुमोदनं करोन्तो जानासि भगिनि तया पुब्बे कतकम्मन्ति ? पुच्छि । न जानामि भन्ते । सोतु-मिच्छामीति । अथस्सा सो पुब्बकम्मं पकासेन्तो:—

एक नवुते इतो कप्पे, विपस्सी नाम नायको ।
अहोसि लोके लोकेक, नायको छिन्नबन्धनो ॥

तदा तस्मिं पुरे एम्मे, आसि त्वं गामदारिका ।
आहिण्डन्ती विहारस्मिं, अद्दक्खि जिनसावकं ॥

रोगातुरं किसं पण्डुं, अस्ससन्तं मुहुं मुहुं ।
दिस्वान कम्पिता चित्ता, निमन्तेत्वान तं मुनिं ॥

भेसज्जञ्चेव तञ्च, अदा त्वं तेन सो यति ।
अब्याबाधो अनीघोच, अहोसि अनुपद्दवो ॥

ततो त्वं तेन कम्मेन, सुकतेन ततो चुता ।
जातासि देवलोकस्मिं, सब्बकाम समिद्धिनी

92

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तत्थ ते पुञ्ञतेजेन, पासादो रतनामयो ।
मणिथूपिसता किण्णो, कूटागारेहिलङ्कतो ॥

नेकगब्भसताकिण्णो, सयनासन मण्डितो ।
अच्छरासत सङ्किण्णो, नच्चगीतादि सङ्कुलो ॥

रम्भाम्बजम्बूसन्नीर, पूगपुन्नागपाटलो ।
नागादितरु सण्डेहि, मण्डितुय्यानपन्तिहो ॥

पदुमुप्पलकल्हार, कुन्दकानन मण्डिते ।
मधुमत्तालि पालीहि, सारसीसर सङ्कुले ॥

देवपुत्तेहि नेकेहि, तथा देवच्छराहि च ।
निच्चुस्सवे महाभोगे, विमाने मननन्दने ॥

त्वमेवं देव लोकह्मि, विन्दमाना महायसं ।
अद्धानं वीतिनामेत्वा, निब्बुते गोतमे जिने ॥

जम्बुदीपे इदानि त्वं, निब्बत्ता उविते कुले ।
पुञ्ञपञ्ञागुणावासा, रूपेनग्गा पियं वदा ॥

एतं ते देव लोकस्मिं, देविस्सरियमब्भुतं ।
इमं ते इध लोकस्मिं, सब्बं मानुसिकं सुखं ॥

विपस्सिमुनिनो काले, त्वं तस्सेकस्स भिक्खुनो ।
अदा दानं गिलानस्स, तस्स तं फलमीदिसं ॥

कातब्बं हि सदा पुञ्ञं, इच्छन्तेन सुखप्पदं ।
तस्मा त्वं सब्बदा भद्दे, उस्सुक्का कुसले भवा'ति ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं सो तस्सा पुरिमत्तभावे कतकम्मं पकासेत्वा इदानि पुञ्ञकम्मे अप्पमादा भवा'ति अनुसासि । सा थेरस्स धम्मदेसनं सुत्वा परमसोमनस्सा ततो पट्ठाय दानादीसु निरता पुञ्ञानि करोन्ती तेनेव सोमनस्सेन सोतापन्ना अरियसाविका अहोसी'ति ।

इति तरुण कुमारी पुञ्ञकम्मेसु सारं ।
अविदित गुणमत्ता दत्व भिक्खुस्स दानं ।
दिविमनुज सुखं सा लत्थ तुह्मे भवन्ता ।
विदित कुसलपाका किं नलब्भेथ सन्ति ।।

रूपदेविया वत्थुं दसमं

धम्म सोण्डकवग्गो पठमो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

नन्दियराजस्स वत्थुह्मि अयमानुपुब्बीकथा

इतो किर कप्पसतसहस्समत्थके पदुमुत्तरो नाम सत्था लोके उदपादि सदेवकं लोकं संसार कन्तारा उत्तारेन्तो। तस्मि किर समये एको कुटुम्बिको सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा पसन्नमानसो बुद्धपमुखं भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा महादानं सज्जेत्वा अत्तनो भवनं देवभवनमिव अलङ्करित्वा बुद्धारहं महासनं पञ्ञापेत्वा गन्त्वा भगवन्त याचि। कालो'यं भन्ते भगवतो भत्तग्गस्स उपसङ्कमनायाति। अथ भगवा भिक्खुसङ्घपरिवुतो महता बुद्धानुभावेन गन्त्वा निसीदि पञ्ञत्तावर बुद्धासने। ततो कुटुम्बिको हट्ठो उदग्गो सपरिसो भगवन्तं परिविसति। अनेकेहि मधुरन्नपानादीहि। तदा तस्स भगवतो सासने धुतङ्गधरानं अग्गो वसभत्थेरोनाम महासावको सपदानचारेन पिण्डाय चरमानो तस्स कुटुम्बिकस्स गेहद्वारे अट्ठासि। अथ सो थेरं दिस्वा भन्ते सत्था अन्तोगेहे निसिन्नो। तुम्हेपि पविसथा'ति याचि। थेरो अपविसित्वाव अट्ठासि। कुटुम्बिको भगवन्तं उपसङ्कमित्वा तमत्थं वत्वा किं भन्ते सदेवके लोके भगवता'पि उत्तरितरो गुणेन संविज्जतीति ? आह। अथस्स सत्था पुत्तोपमं दस्सेत्वा थेरस्स गुण वण्णेन्तो एवमाह।

पालेन्ति निम्मलं कत्वा, पातिमोक्खादिसंवरं।
समादिन्नधुतङ्गाच, अप्पिच्छा मुनिसूनवो॥
निच्चमन्तकयुद्धह्मि, नद्धा योधाव दत्पिता।
पुञ्ञानं वत्थुभूता ते, देवमानुसकादिनं॥
धारेमहं वण्णवन्तं सीवेय्यम्पिच चीवरं।
बुद्धपुत्ता महानागा न धारेन्ति तथा विधं॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

धारेन्ति ते पंसुकूलं सङ्घटित्वा पिलोतिके ।
वणच्छादन चोलंव इच्छालोभविवज्जिता ॥
सादियामि सदाहम्भो उपासक निमन्तनं ।
नेव सादेन्ति सम्बुद्ध पुत्तोपासक याचनं ॥
सपदानेन यं लद्धं लूखंवापि पणीतकं ।
तेन तुस्सन्ति मे पुत्ता रंसगेध विवज्जिता ॥
निपज्जामि अहं साधु सन्थते सयने सुभे ।
न ते सेय्यं पकप्पेन्ति संसार भयभीरूका ॥
ठानासनेन गमनेन कप्पेन्ति इरियापथं ।
नेकभूमि सभाकिण्ण पासादेसु वसामहं ॥
बुद्धपुत्ता सथाच्छन्नं न कदाचि पविसन्ति ते ।
रूक्खमूले सुसानस्मि अब्भोकासे रमन्ति ते ॥
भावेत्वा भवनासाय हेतुं भावनमुत्तमं ।
अहं गामे वसिस्सामि पापेन्तो जनतं सिवं ॥
रमन्ति मम पुत्ता ते पन्तसेनासनेकका ।
तेसं महन्तरो सन्तो थेरो'यं बलभो महा ॥
धुतपापो धुतङ्गग्गो जातो'यं मम सासने'ति ॥

एवं भगवा हत्थं उक्खिपित्वा चन्दमण्डले पहरन्तो विय थेरेस्स गुणे पकासेसि । ततो सो तस्स गुणकथं सुत्वा सयम्पि तं ठानन्तरं कामयमानो यन्नूनाहं अनागते अञ्ञतरस्स सम्मासम्बुद्धस्स सासने धुतङ्गधरानं अग्गो भविस्सामी'ति तं ठानन्तरं पत्थेन्तो भगवतो पादमूले निपज्जि । सत्था तं कारणं उपपरिक्खित्वा इतो कप्पसतसहस्स मत्थके गोतमो नाम सत्था उप्पज्जिस्सति । त्वं तदा धुतङ्गधरानं अग्गो हुत्वा कस्सपोति पञ्ञायिस्ससीति व्याकरणमदासि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ततो पट्ठाय सो सोमनस्सो पुञ्ञकम्मं कत्वा ततो चुतो देव-मनुस्सेसु देविस्सरियं अनुभवन्तो विपस्सी सम्मासम्बुद्धकाले एकसाटको नाम ब्राह्मणो हुत्वा महादानं अदासि । ततो चुतो कस्सपसम्मा-सम्बुद्धे परिनिब्बुते बाराणसी नगरे बाराणसीसेट्ठि हुत्वा निब्बत्तो दानादीनि पुञ्ञानि कत्वा ततो चवित्वा संसारे संसरन्तो दसवस्स-सहस्सायुकेसु मनुस्सेसु बाराणसियं एको कुटुम्बिको हुत्वा निब्बत्ति । सो पनायं कुटुम्बिको अरञ्ञे जङ्घाविहारं अनुविचरन्तो पच्चन्तिमे जनपदे अरञ्ञायतने अञ्ञतरं पच्चेकबुद्धं अद्दस । सो च पच्चेक बुद्धो तत्थ चीवरकम्मं करोन्तो अनुवाते अप्पहोन्ते संहरित्वा ठपेतुं आरद्धो । कुटु-म्बिको तं दिस्वा भन्ते किं करोथाति पुच्छि । सो पच्चेकबुद्धो अप्पिच्छ-ताय तेन पुट्ठो न किञ्चि वुत्तो होति । सो चीवरदुस्सं नप्पहोतीति ञत्वा अत्तनो उत्तरसाटकं पच्चेकबुद्धस्स पादमूले ठपेत्वा अगमासि । पच्चेकबुद्धो तं गहेत्वा अनुवातकं आरोपेन्तो चीवरं कत्वा पारूपि । कुटुम्बिको जीवित परियोसाने कालं कत्वा तावतिंस भवने निब्बत्तित्वा तत्थ यावतायुकं दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा ततो चवित्वा बाराणसितो तियो-जन मत्तके ठाने अञ्ञतरस्मिं नगरे निब्बत्ति । तस्स मातापितरो नन्दियोति नामं अकंसु । तस्स सत्तभातरो अहेसुं । सेसा छ भातरो नाना कम्मन्तेसु व्यावटा मातापितुन्नं पोसेन्ति । नन्दिको पन अकम्म सीलो गेहेयेव वसति । तस्मा तस्स सेसा कुज्झन्ति । मातापितरोपि नन्दिकं आमन्तेत्वा ओवदन्ति । सो तुण्ही होतेव । अथापरस्मिं समये गामे नक्खत्तं घुट्ठं । तदा सो मातरं आह । अम्म ! साटकं देहि । नक्खत्तं कीलिस्सामीति । सा धोतवत्थं नीहरित्वा अदासि । अम्म ! थूलं इदन्ति सा अञ्ञं नीहरित्वा अदासि । तम्पि पटिक्खिपि । अथ न माता आहतात ! यादिसे मयं गेहे जाता नत्थि इतो सुखुमतरस्स पटिलाभाय पुञ्ञन्ति । लभनट्ठानं गमिस्सामि, अम्माति ! पुत्त अहं अज्जेव तव बाराणसीनगरे रज्जं पटिलाभं इच्छामीति आह । सो साधु अम्माति मातरं वन्दित्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । मातुया पनस्स एवं अहोसि । कहं सो गमिस्सति पुब्बे विय इधवा एत्थवा

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

गेहे निसीदित्वा आगच्छतीति । सो पन पुञ्ञनियामेन चोदियमानो गामतो निक्खमित्वा बाराणसि गन्त्वा सेनुगुत्तस्स गेहे पटिवसति ।

अथेकदिवसं सो तस्स कम्मकारेहि सद्धि सल्लपन्तो निसीदित्वा पचलायन्तो सुपिनं अद्दस । मुखेन अन्तं निक्खमित्वा सकल जम्बुदीपे पत्थरित्वा अन्तोकुच्छिमेव पाविसि । पबुद्धो सो भीतो महासद्दमकासि । अथ नं महासेनगुत्तो पुच्छि । नन्दिको सुपिनं अद्दसन्ति आह । अथ तेन कीदिसन्ति पुट्ठो कथेसि । ततो सेनगुत्तो तं अत्तनो कुलूपगं परिब्बाजिकं पुच्छि को तस्स विपाकोति । परिब्बाजिका यदि भो इत्थी पस्सति सत्तदिवसब्भन्तरेयेव अभिसेकं लभति । यदि पुरिसो पस्सति । तथेव राजा होतीति कथेसि । सेनगुत्तो तस्सा तं कथं सुत्वा इमं मम ञाति करोमोति अत्तनो सत्त धीतरे पक्कोसित्वा पटिपाटिया पुच्छि । नन्दिकस्स सन्तिके वसथाति सेसा सब्बा न इच्छिसु । न मयं जानाम एतं अधुनागतं कुलवन्तं वा दुक्कुलवन्तं वा ति । अथ कणिट्ठिकं पुच्छि । सा यस्स मं मातापितरो दस्सन्ति तेसं वचनं न भिन्दिस्सामीति सम्पटिच्छि । अथ सेनगुत्तो नन्दिकं पक्कोसित्वा अत्तनो धीतर दत्वा तस्स महासम्पत्तिमदासि ।

ततो सत्तमे दिवसे नन्दिको तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो रञ्ञो मङ्गलुय्यानं पस्सिस्सामीति गन्त्वा मङ्गलसिलापट्टे ससीसं पारुपित्वा निपज्जि । सो च बाराणसीरञ्ञो कालकतस्स सत्तमो दिवसो होति । अमच्चा च पुरोहितो च रञ्ञो सरीरकिच्चं कारेत्वा राजङ्गणे निसीदित्वा मन्तयिसु । रञ्ञो एकावधीता । अत्थि पुत्तो पनस्स नत्थि अराजिकं रज्जं नतिट्ठति । फुस्सरथं विस्सज्जेस्सामाति ते कुमुदपत्त वण्णे चत्तारो सिन्धवे योजेत्वा सेतच्छत्तपमुखं पञ्चविधराजककुधभण्डं रथस्मियेव ठपेत्वा रथ विस्सज्जेत्वा पच्छतो तुरियानि पग्गण्हापेसुं । रथो पाचीन द्वारेन निक्खमित्वा उय्यानाभिमुखो अहोसि । परिचयेन उय्यानाभिमुखो गच्छति । निवत्तोमाति केचि आहंसु । पुरोहितो मा निवारयित्थाति आह । रथो कुमारकं पदक्खिणं कत्वा आरोहणसज्जो हुत्वा अट्ठासि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पुरोहितो पारूपणकण्णं अपनेत्वा पादतलानि ओलोकेन्तो तिट्ठतु अयं दीपो द्विसहस्स दीपपरिवारेसु चतूसु महादीपेसु एकरज्जं कातुं समत्थो ति वत्वा तस्स धिंति उपधारेतुं तिक्खत्तुं तुरियानि पग्गण्हापेसि। अथ कुमारो मुखं विवरित्वा ओलोकेत्वा केन कारणेन आगतत्था'ति आह। देवः तुम्हाकं रज्जं पापुणातीति। राजा कहन्ति। देवत्तं गतो सामी'ति कतिदिवसा अतिक्कन्ताति? अज्ज सत्तमो दिवसोति। पुत्तो वा धीता वा नत्थी'ति। धीता अत्थि देव पुत्तो न विज्जती'ति। तेनहि कारेस्साम रज्जन्ति। ते तावदेव अभिसेक मण्डपं कारेत्वा राजधीतरं सब्बालङ्कारेहि अलङ्करित्वा उय्यान नेत्वा कुमारस्स अभिसेकं अकंसु।

अथस्स कताभिसकेस्स सतसहस्सग्घनकं वत्थं आनेसुं। सो किमिदं ताता ति आह। निवासनवत्थं देवाति ननु तात थूलं'ति मनुस्सानं परिभोगवत्थेसु इतो सुखुमतरं नत्थि देवा'ति। तुम्हाकं राजा एवरूपं निवासेसी'ति। आम देवाति। न मञ्ञे पुञ्ञवा तुम्हाकं राजा'ति वत्वा हन्द सुवण्णभिङ्कारं आहरथ लभिस्साम वत्थन्ति सुवण्णभिङ्कारं आहरिंसु। सो उट्ठाय हत्थे धोवित्वा मुखं जिव्हालेत्वा हत्थेन उदकं आदाय पुरत्थिमदिसाय अब्भुक्किरि। तावदेव धनपठवि भिन्दित्वा सोलसकप्परुक्खा उट्ठहिंसु। पुन उदकं हत्थेन गहेत्वा दक्खिण, पच्छिमं, उतरन्ति एवं चतस्सोपि दिसा अब्भुक्किरि। सब्बदिसासु सोलस सोलस हुत्वा चतुसट्ठि कप्परुक्खा उट्ठहिंसु। सो एक दुस्सं निवासेत्वा एकं पारूपित्वा नन्दियरञ्ञो विजिते सुत्तकन्तका इत्थियो मा सुत्तं कन्तन्तूति भेरिं चरापेथा'ति वत्वा छत्तं उस्सापेत्वा अलङ्कतपटियत्तो हत्थिक्खन्धवरगतो नगरं पविसित्वा पासादमभिरुय्ह महासम्पत्तिं अनुभवि। अहो तदा पच्चेक बुद्धस्स दिन्नानुवातकस्स विपाको।

तेनाहु पोराणा।

यथा सासपमत्तम्हा बीजा निग्रोधपादपो।
जायते सतसाखड्ढो महानीलम्बुबोपमो॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तथेव पुञ्ञकम्मम्हा अणुम्हा विपुलं फलं ।
होतीति अप्पपुञ्ञन्ति नावमञ्ञेय्य पण्डितो'न्ति ।।

एवं गच्छन्ते काले एकदिवसं देवी रञ्ञो सम्पत्तिं दिस्वा अहो तपस्सी'ति कारुञ्ञाकारं दस्सेसि । किमिदं देवी ति च पुट्ठा अतिमहती ते देव सम्पत्ति । अतीतमद्धानं कल्याणं कतत्ता इदानि अनागतस्मत्थाय कुसलं करोथा'ति आह । कस्स दस्साम सीलवन्ता नत्थी'ति । असुञ्ञो देव जम्बुदीपो अरहन्तेहि । तुम्हे दानं सज्जेथ । अह अरहन्ते लच्छामी'ति आह । पुन दिवसे राजा महारहं दानं सज्जापेसि । देवी सचे इमिस्सा दिसाय अरहन्तो अत्थि इधागन्त्वा अम्हाकं भिक्खं गण्हन्तू'ति उत्तर-हिमवन्ताभिमुखी पुप्फानि उद्धं खिपित्वा उरेन निपज्जि । अथ तानि पुप्फानि आकासतो गन्त्वा हिमवन्तपदेसे वसन्तानं पदुमवतिया पुत्तानं पञ्चसतानं पच्चेकबुद्धानं जेट्ठकमहापदुमपच्चेकबुद्धस्स पादमूले पतिसु-तथाहि ।

अहो पस्सथ भोदानि विम्हयं पुञ्ञकम्मुनो ।
अचेतनापि पुप्फानि दूतकिच्चेसु ब्यावटा ।।

कत्तुकामेन लोकस्मिं सकलं अत्तनो वसं ।
सब्बत्थामेन कत्तब्बं पुञ्ञं पञ्ञवतासदा'ति ।।

ततो महापदुम पच्चेकबुद्धो तं ञत्वा सेसभातरे आमन्तेसि । मारिसा नन्दियराजा तुम्हे निमन्तेति । अधिवासेथ तस्स निमन्तणन्ति ते अधिवासेत्वा तावदेव आकासेनागन्त्वा उत्तरद्वारे ओतरिंसु । मनुस्सा पञ्चसता देव पच्चेकबुद्धा आगता'ति रञ्ञो आरोचेसुं । राजा सद्धिं देविया गन्त्वा वन्दित्वा पत्ते गहेत्वा पच्चेकबुद्धे पासादं आरोपेत्वा तत्थ तेसं दानं दत्वा भत्तकिच्चावसाने राजा सङ्घत्थेरस्स देवी सङ्घनवकस्स च पादमूले निप्पज्जित्वा अय्या पच्चयेहि न कीलमिस्सन्तु मयं पुञ्ञेन नहायिस्साम अम्हाकं इध वासाय पटिञ्ञं देथाति पटिञ्ञं कारेत्वा उय्याने निवसट्ठानादयो कारेत्वा यावजीवं पच्चेकबुद्धे

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

उपट्ठहित्वा तेसु परिनिब्बुतेसु साधुकीलनं कारेत्वा चन्दनागरू आदीहि सरीरकिच्चं कारेत्वा धातुयो गहेत्वा चेतियं पतिट्ठापेत्वा एवरूपानम्पि महानुभावान महेसीनं मरणं भविस्सति। किमङ्ग पन मादिसानन्ति संवेगजातो जेट्ठपुत्तं रज्जे पतिट्ठापेत्वा सयं समणपब्बज्जं पब्बजि। देवी'पि रञ्ञे पब्बजिते अहं किं करिस्सामी'ति पब्बजित्वा द्वे'पि उय्याने वसन्ता झानाभिञ्ञं निब्बत्तेत्वा झानसुखेन वीतिनामेन्ता आयुपरियोसाने ब्रह्मलोके निब्बत्तिंसु। ते अम्हाकं भगवतो काले ब्राह्मण-कुले निब्बत्तित्वा बुद्धसासने पब्बजिंसु। तदा नन्दियराजा धुतङ्गधरानं अग्गो महाकस्सपत्थेरो नाम हुत्वा चन्दोविय सुरियोविय च लोके पाकटो हुत्वा भगवतो परिनिब्बुते बुद्धसासनं अतिविय सोभेसि। भरिया'पिस्स भद्दकापिलानि नाम अतोसी'ति।

दत्वा पुरेको विपिने चरन्तो पच्चेकबुद्धस्स 'नुवातमत्तं।
कत्वा सरट्ठं कुरुदीपसोभं महानुभावो वसुधाधिपो'सि॥

तुम्हे च भोन्तो खलु सीलवन्ते ददाथ दानानि अनप्पकानि।
तं वो पतिट्ठा च भवन्तरस्मिं चिन्तामणिं कप्पतरुं व सार'न्ति॥

नन्दियराजस्स वत्थुं पठमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अञ्ञतर मनुस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते पाटलिपुत्तसमीपे अञ्ञतरस्मिं गामे अञ्ञतरो दुग्गतमनुस्सो वसति। सो पनेकदिवसं अञ्ञतरं गामं गच्छन्तो व्दे साटके निवासेत्वा महन्तं अटविं पापुणि। तदेवं गच्छन्तं दिस्वा एतस्सवत्थं गण्हिस्सामी'ति : एको चोरो अनुबन्धि। सो दूरतोव आगच्छन्तं चोरं दिस्वा चिन्तेसि। अहमेतस्मा पलायितुं वा तेनसद्धिं युज्झितुं वा न सक्कोमि। अयमागन्त्वा अवस्सं अनिच्छन्तस्सापि मे वत्थं गण्हिस्सति। मया'पिस्स निरत्थकेन हरितुं न सक्का दानवसेनस्स दस्सामी'ति सन्निट्ठानमकासि। अथ चोरो आगन्त्वा वत्थकं परामसि। अथ सो पुरिसो चित्तं पसादित्वा इमं मम वत्थदानं भवभोग सुखत्थाय पच्चयो होतू'ति वत्थं दत्वा दुच्छादितत्ता महामग्गं पहाय अरञ्ञेन जङ्घामग्गेन गच्छन्तो आसिविसेन दट्ठो कालं कत्वा हिमवन्तप्पदेसे व्दादसयोजनिके कनकविमाने नेकच्छरा सहस्स परिवुतो निब्बत्ति। विमानं पनस्स परिवारेत्वा तियोजनिके ठाने कप्परुक्खा निब्बत्तिसु। सो महन्तं दिब्ब सम्पत्तिं दिस्वा सोमनस्सं पवेदेन्तो आह।

परिणामितमत्तेन, दानस्स सकसन्तकं।
ददाति विपुलं भोगं, दिब्बमिस्सरियं वरं॥

द्वादस योजनुब्बेधं, दुद्दिवखं चक्खु मूसनं।
कूटागार वरूपेतं, सब्बसोवण्णयं सुभं॥

मम पुञ्ञेन निब्बत्तं नेकरागद्धजाकुलं।
तथेव परिसुद्धेहि वितानेहिच लङ्कतं॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पासाद परियन्तम्हि, दिब्बवत्थानि लम्बरे ।
वातेरिता ते सोभन्ति, अब्हेन्ताव सुधासिनो ।।

पासादस्स समन्ता मे, भूमिभागे तियोजने ।
इच्छितिच्छित दातारो, जातासु सुरपादपा ।।

तत्थ नच्चेहि गीतेहि वादेहि तुरियेहि च ।
नेकच्छरा सहस्सेहि, मोदामि भवने मम ।।

न सम्मा दिन्नवत्थस्स, अक्खेत्ते फलमीदिसं ।
खेत्ते सम्मा ददन्तस्स, को फलं वण्णयिस्सती'ति ।।

एवं विधम्पि कुसलं मनुजो करित्वा ।
पप्पोति दिब्बविभवं मुनिवण्णनीयं ।।

मत्वान भो ददथ दानवरं सुसीले ।
सद्धाय सुद्धमनसा'स्स विसेसभागी'ति ।।

अञ्ञतर मनुस्सस्स वत्थुं दुतियं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

विसमलोम कुमारस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अतीते किर इमस्मिं जम्बुदीपे कस्सपो नाम सम्मासम्बुद्धो पारमियो पूरेत्वा सब्बञ्ञुतपत्तो लोकस्स दुक्खापनुदो सुखावहो पटिवसति लोकं निब्बाण महानगरवरे परिपूरेन्तो। तस्मिं समये अञ्ञतरो पुरिसो सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा पसन्नो भिक्खुसङ्घस्स दानं देन्तो सीलं रक्खन्तो उपोसथकम्मं करोन्तो नानाविधानि पुञ्ञकम्मानि कत्वा सुत्तप्पबुद्धोविय गन्त्वा देवलोके निब्बत्ति सब्बरतनमये दिब्बविमाने देवच्छरा सहस्सपरिवुतो। तत्थ यावतायुकं ठत्वा ततो चुतो अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते जम्बुदीपे पाटलिपुत्तनगरे आणाचक्कवत्ति धम्मासोकमहानरिन्दस्स अग्गमहेसिया कुच्छिम्हि निब्बत्ति। तस्स नाम करोन्तो सीसे लोमं बिसमं हुत्वा जातत्ता विसमलोमकुमारोति सञ्जानिंसु। कमेन विञ्ञुतंपत्तो बलसम्पन्नो अहोसि। महाथामो अभिरूपो च अहोसि। दस्सनीयो पासादिको यसपरिवारसम्पन्नो पटिवसति। ततो अपरेन समयेन धम्मासोकमहानरिन्दो चतुरासीतिसहस्सराजपरिवुतो अनन्तबलवाहनो कीलापरो हिमवन्तं गन्त्वा यथाभिरन्तं कीलित्वा आगच्छन्तो चन्दभागं नाम गङ्गं सम्पापुणि। सा पन योजनवित्थता तिगावुतगम्भीरा अहोसि। तदा सा अधुनागतेहि ओघेहि महाफेणसमाकुला वहूमियो उभोकुले उत्तारन्ती महावेगा गच्छन्ति। तदा राजा गङ्गं दिस्वा कोनामेत्थ पुरिसो एवंविधं महागङ्गं तरितुं समत्थो भविस्सतीति आह। तं सुत्वा विसमलोमकुमारो आगन्त्वा वन्दित्वा अहं देव गङ्गं तरित्वा गन्तुञ्च आगन्तुञ्च सक्कोमीति आह। राजा साधूति सम्पटिच्छि। अथ कुमारो गाल्हं निवासेत्वा मकरदन्तिया केसे वन्धित्वा गङ्गाकूले ठितो अट्ठारसहत्थं अब्भुग्गन्त्वा उसभमत्तट्ठाने पतित्वा तरितुमारभि। ततो चण्डसोतं छिन्दित्वा तरन्तो गमना-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

गमनकाले गण्हनत्थाय आगते चण्डसुंसुमारे पाणिना पहरित्वा चुण्ण-विचुण्णं करोन्तो वीससतं मारेत्वा उत्तारेत्वा थलमुग्गम्म राजानं वन्दित्वा अट्ठासि। राजा तं कारणं दिस्वा भयप्पत्तो एसो खो मं मारेत्वा रज्जम्पि गहितुं समत्थो। एतं मारेतुं वट्टतीति चिन्तेत्वा नगरं सम्पत्तो कुमारं पक्कोसापेत्वा अमच्चे आह। इम भणे बन्धनागारे करोथाति आणा-पेसि। ते तथा करिंसु। अथस्स बन्धनागारे वसन्तस्स चत्तारोमासा अतिक्कन्ता। ततो राजा चतुमासच्चयेन दीघतो सट्ठिहत्थप्पमाणे सट्ठि वेलुकलापे आहरापेत्वा गण्ठियो सोधापेत्वा अन्तो अयोसारं पूरेत्वा राजङ्गणे ठपापेत्वा विसमलोमकुमार बन्धनागारतो आहरोपेत्वा अमच्चे एवमाह। भणे? स्वायं कुमारो इमिना खग्गेन इमे वेलुकलापे चतुरङ्गुल चतुरङ्गुल कत्वा छिन्दतु नोचे छिन्दितुं सक्कोति त मारेथा'ति आह। तं सुत्वा कुमारो अहं बन्धनागारे चिरवुत्थो जिघच्छापीलितो आहारेन कीलमि। यन्नूनाहं आहारं भुञ्जित्वा छिन्देय्यन्ति। ते नत्थिदानि तुय्हं आहारन्ति आहंसु। तेनहि पोक्खरणिया पानीय पिविस्सामी'ति आह। ते साधू'ति। पोक्खरणि नेसुं। कुमारो पोक्खरणि ओतरित्वा नहायित्वा निमुग्गो यावदत्थं कललं भुञ्जित्वा पानीयं पिवित्वा उट्ठाय असिपत्तं गहेत्वा महाजनं पस्सन्तमेव अट्ठासीतिहत्थट्ठानं आकासं उल्लङ्घित्वा सब्बवेलुकलापे चतुरङ्गुलमत्तेन खण्डाखण्ड कुरुमानो ओतरित्वा मूले थूलअयसलाकं पत्वा किणीति सद्दं सुत्वा असिपत्तं विस्सज्जेत्वा रोदमानो अट्ठासि। ततो राजपुरिसेहि किमत्थं रोदसीति वुत्तो एत्तकानं पुरि-सानमन्तरे मय्हं एको पि सुहदो नत्थि। सचे भवेय्य इमेसं वेलु-कलापानमन्तरे अयोसारं अत्थिभावं कथेय्य। अहं पन जानमानो इमे वेलुकलापे अङ्गुलङ्गुलेसु छिन्देय्यन्ति आह। ततो राजा कुमारेन कतकम्मं ओलोकेत्वा पसन्नो उपराजट्ठानं बहुञ्च विभवं दापेसि। एवमस्स बलसम्पत्ति लाभोनाम न जाति गोत्त कुलपदेसादीन बलं। न पाणा-तिपात दिदुच्चरितान बलं। कस्सेतं बलन्ति। कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले भिक्खुसङ्घस्स दिन्नदानादि सुचरितकम्म विपाकं – तेन वुत्तं।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कस्सपस्स मुनिन्दस्स, काले अञ्ञतरो नरो ।
सम्बुद्धमुपसङ्कम्म, सुत्वा धम्मं सुदेसितं ।।

पटिलद्धसद्धो हुत्वान, सीलवन्तान भिक्खुनं ।
मधुरन्नपाने पचुरे, अदासि सुमनो तदा ।।

अदासि चीवरे पत्ते तथेव कायबन्धने ।
अदा खीर सलाकं च, बहू कत्तरयट्ठियो ।।

अदा सुपस्सयं दानं, मञ्च पीठादिकं तथा ।
पावार कम्बलादीनि, अदा सीत निवारणे ।।

अदा भेसज्ज दानानि, आरोग्यत्थाय भिक्खुनं ।
एवं नानाविधं पुञ्ञं, कत्वान तिदिवं गतो ।।

तत्थ दिब्ब विमानम्हि, उप्पन्नो सो महिद्धिको ।
देवच्छरा परिवुतो, देवसेना पुरक्खतो ।।

दिब्बेहि नच्चगीतेहि, दिब्बवादित तन्तिहि ।
मोदमानो अनेकेहि," दिब्ब सम्पत्तिया सह ।।

यावतायुं तहिं ठत्वा, जम्बुदीपे मनोरमे ।
पुरे पाटलिपुत्तम्हि, धम्मासोकस्स राजिनो ।।

पुत्तो हुत्वान निब्बत्ति, महाथामो महाबलो ।
महायसो महाभोगो, आसि बुद्धादि सामको ।।

कातब्बं कुसलं तस्मा, भवसम्पत्ति मिच्छता ।
पालेतब्बमथो सीलं, भावेतब्बं च भावनन्ति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ततो कुमारो उपराजट्ठानं लभित्वा सम्पत्तिं अनुभवमानो मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेर मादिं कत्वा महाभिक्खु सङ्घस्स चीवर पिण्डपात सेनासन गिलान पच्चयदानादि वसेन सक्कार कत्वा सीलं रक्खित्वा उपोसथकम्मं कत्वा आयुपरियोसाने यथाकम्मं गतोति ।

एवंविधं सुचरितं सुमनो करित्वा ।
भागिस्स नेक विभवस्स भवाभवेसु ।
तुम्हेपि भो सुचरितं विभवानुरूपं ।
कत्वान निब्बुतिपदं करगं करोथा'ति ।।

विसमलोम कुमारस्स वत्थुं ततियं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कञ्चनदेविया वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर देवपुत्तनगरं नाम दस्सनीयं एकं नगरं अहोसि। तस्मिंसमये मनुस्सा येभुय्येन पत्तमहं नाम पूजं करोन्ति। भगवता परिभुत्तपत्तं गहेत्वा कतानेकपूजाविधाना उस्सवं करोन्ति। तं पत्तमहन्ति वुच्चति। तस्मिंसमये देवपुत्तनगरे राजा सब्बरतनमयं-रथं सब्बालङ्कारेहि अलङ्कारापेत्वा कुमुदपत्तवण्णे चत्तारो सिन्धवे योजेत्वा सुसिक्खितसिप्पाचरियेहि सत्तरतनपरिनिट्ठिते असीतिहत्थवेलग्गे सत्थुना परिभुत्तं सेलमयपत्तं मुत्ताजालादीहि अलङ्करित्वा वेलग्गं आरोपेत्वा वेलुं रथे ठपापेत्वा नगरं देवनगरंव अलङ्करित्वा धजपताकादयो उस्सापेत्वा तोरणग्घिकपन्तियोच पुण्णघटदीपमालादयोच पतिट्ठापेत्वा अनेकेहि पूजाविधानेहि नगरं पदक्खिणं कारेत्वा नगरमज्झे सुसज्जितरतनमण्डपे पत्तधातुं ठपेत्वा सत्तमे दिवसे महाधम्मसवणं कारापेसि। तदा तस्मिं जनपदे बहू मनुस्साच देवताच यक्ख रक्खस नाग सुपण्णादयोच मनुस्सवेसेन येभुय्येन तं समागमं ओतरन्ति। एवमच्छरियं तं पूजाविधानं अहोसि।

तदा एको नागराजा उत्तमरूपधरं अगतपुब्बपुरिसं एकं कुमारिकं धम्मपरिसन्तरे निसिन्नं दिस्वा तस्सा पटिबद्धचित्तो अनेकाकारेहि तं याचित्वा तस्सा अलद्धमानो कुज्झित्वा नासावातं विस्सज्जेसि इमं मारेस्सामीति। तं तस्सा सद्धाबलेन किञ्चि उपद्दवं कातुं समत्थो नाहोसि। अथस्सा नागो पादतो पट्ठाय याव सकलसरीरं भोगेन वेठेत्वा सीसे फणं कत्वा भायापेन्तो अट्ठासि। अनञ्ञविहिताय ताय धम्मसवण बलेन अणुमत्तम्पि दुक्खं नाहोसि। पभाताय

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रत्तिया तं दिस्वा मनुस्सा किमेतन्ति कारण पुच्छिसु । सा'पि तेसं कथेत्वा एवं सच्च किरियमकासि । तथाहि ।

ब्रह्मचारी अहोसाहं सञ्जाता इध मानुसे ।
तेन सच्चेन मं नागो खिप्पमेव पमुञ्चतु ।।

कामातुरस्स नागस्स नोकासमकरिं यतो ।
तेन सच्चेन मं नागो खिप्पमेव पमुञ्चतु ।।

विसवातेन खित्तस्स कुपितस्सो रगस्स'हं ।
अकुद्धा तेन सच्चेन सो मं खिप्पं पमुञ्चतु ।।

सद्धम्मं सुणमानाहं गरुगारव भत्तिया ।
अस्सोसिं तेन सच्चेन खिप्पं नागो पमुञ्चतु ।।

अक्खरं वा पदंवापि अविनासेत्वाव आदितो ।
अस्सोसिं तेन सच्चेन खिप्पं नागो पमुञ्चतू'ति ।।

सच्चकिरियावसाने नागराजा तस्सा अतीव पसन्नो भोगं वेठेत्वा फणसतं मापेत्वा तं फणगब्भे निसीदापेत्वा बहूनि नाग-मानवकोहिसद्धि उदकपूजं नाम पूजमकासि । तं दिस्वा बहू नगर-वासीनो अच्छरियब्भुत जाता अट्ठारसकोटिधनेन पूजमकंसु । तथाहि ।

नत्थि सद्धासमो लोके सुहदो सब्बकामदो ।
परसथस्सा बलं सद्धा पूजेन्तेवं नरोरगा ।।

इध लोकेव सा 'लत्थ भवभोग मनप्पकं ।
तस्मा सद्धेन कातब्बं रतनत्तय गारवन्ति ।।

अथेवं सा पटिलद्ध महाविभवा यावजीवं कोमारिय ब्रह्मचारिणी हुत्वा आयुपरियोसाने कालं कत्वा तस्मियेव नगरे रञ्ञो अग्ग-महेसिया कुच्छिह्मि पटिसन्धि गण्हित्वा दसमासच्चयेन मातुकुच्छि तो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

निक्खमि । निक्खन्तदिवसे पनस्सा सकल देवपुत्त नगरे रतन वस्सं वस्सि । तेनस्सा कञ्चनदेवी'ति नामं करिंसु । समन्ता पासादिका अहोसि । अभिरूपा देवच्छरपटिभागा मुखतो उप्पलगन्धो वायति । सरीरतो चन्दनगन्धो वायति । सकल सरीरतो वालसुरियोविय रंसियो निच्छारेन्ती चतुरतनगब्भे पदीपकिच्चंनाम नत्थि सब्बो गब्भो सरीरालोकेन एकोभासो होति । तस्सा रूपसम्पत्ति सकल जम्बुदीपे पाकटा अहोसि । ततो सकल जम्बुदीपवासी राजानो तस्सा अत्थाय पितुरञ्ञो पण्णाकारानि पहिणिंसु । सा पन पञ्चकामे अननुलित्ता पितर अनुजानापेत्वा भिक्खुणूपस्सयं गन्त्वा पब्बजित्वा विपस्सनं वड्ढेत्वा सहपटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणीति ।

सुत्वान सावरवसेन कुमारीकेवं ।
धम्मं हि सीलममल परिपालयन्ती ।।

लद्धान नेकविभवं विभवं पयाता ।
मा भो पमज्जथ सदा कुसलप्पयोगे'ति ।।

कञ्चनदेविया वत्थुं चतुत्थं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

व्यग्घस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे चूलरट्ठासन्ने बाराणसीनगरे एकं पंसुपब्बतं विनिविज्झित्वा महामग्गो होति। तत्थ वेमज्झे एको व्यग्घो अत्तनो अन्धपितरं पब्बतगुहायं कत्वा पोसेन्तो वसति। तस्सेव पब्बतस्स वनद्वारे तुण्डिला नाम एको सुवपोतको रुक्खस्मिं वसति। तें उभो'पि अञ्ञमञ्ञं पियसहाया अहेसुं। तस्मिंसमये पच्चन्त गामवासी एको मनुस्सो अत्तनो मातु गामेन सद्धिं कलहं कत्वा बाराणसिं गच्छन्तो तं वनद्वारं सम्पापुणि। अथ सुवपोतको परिहीनत्तभावं दुक्खितं तं दिस्वा कम्पमानहृदयो तं पक्कोसित्वा भो! कुहिं गच्छसी'ति आह। तेन परखण्डं गच्छामी'ति वुत्तो तुण्डिलो भो! इमस्मिं वनखण्डमज्झे एको व्यग्घो वसति। कक्खलो फरुसो सम्पत्त सम्पत्ते मारेत्वा खादति। मात्वं तेन गच्छा'ति आह। स्वायं दुब्भगो मनुस्सो हितकामस्स तस्स वचनं अनादियित्वा गच्छामेवा'ति आह। तुण्डिलो तेनहि सम्म यदि अनिवत्तमानो गच्छसि। एसो व्यग्घो मम सहायो मे वचनं तव सन्तिका सुत्वा न गण्हती'ति। तस्स तं अनादियन्तो सो सुवराजे पदुट्ठचित्तो मुग्गरेन पहरित्वा मारेत्वा अरणिं अग्गिं कत्वा मंसं खादि। असप्पुरिससंसग्गोनामेस इधलोक परलोकेसु दुक्खावहोयेव। तथाहि

मया कतं मय्हमिदं इति वेस्सानरं नरो।
समालिङ्गति सप्पेमो दहते'वस्स विग्गहं॥

मधुखीरादिदानेन पेमसा परिपालितो।
सोरगो कुपितो तस्स डसतेवस्स विग्गहं॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं निहीनजच्चेन पापेन अकतञ्ञुना ।
नराधमेन दीनेन कतोपि खणसङ्गमो ।।

असाधुको अयंतेवं जानमानेन जन्तुना ।
मुहुत्तम्पि न कातब्बो सङ्गमो सो अनत्थदो'ति ।।

ततो सो असप्पुरिसो मंसं खादित्वा गच्छन्तो खण्डवनमज्झं सम्पापुणि । अथ व्यग्घो त दिस्वा महानादं करोन्तो गहणत्थाय उट्ठासि सो व्यग्घं दिस्वा भयप्पत्तो तुण्डिलस्स वचनं सरित्वा अहं भो ! तव सहाय तुण्डिलस्स सन्तिका आगतोह्मी'ति आह । तं सुत्वा व्यग्घो अत्तमनो एहि सम्मा'ति तं पक्कोसित्वा अत्तनो वसनट्ठानं नेत्वा खादितब्बाहारेन तं सन्तप्पेत्वा पितुसन्तिके निसीदापेत्वा पुन वनखण्डमगमासि । अथस्स पिता पुत्तागतकाले तेन सद्धि सल्लपन्तो तस्स वचनानुसारेन तुण्डिलं मारेत्वा खादितभावं अञ्ञासि । ततो सो पुत्तस्सआगतकाले तव सहायो तेन मारितो'ति आह । तं सुत्वा व्यग्घो अनत्तमनो वेगेन तस्स वसनट्ठानं गन्त्वा सम्म तुण्डिला'ति सद्द मत्वा अपस्सन्तो लुञ्चितपत्तंचस्स दिस्वा निस्संसयं तेन मारितो मे सहायो'ति । सोचन्तो परिदेवन्तो आगञ्छि । अथ सो असप्पुरिसो तस्मिं तत्थगते तस्स पितरं पासाणेन पहरित्वा मारेत्वा व्यग्घञ्च दानिमारेस्सामी'ति । व्यग्घागमनमग्गं ओलोकेन्तो निलीनो अट्ठासि । तस्मिं खणे व्यग्घोपि आगञ्छि । सो तस्सागतकाले तस्स तेजेन भीतो गन्त्वा जीवितं मे सामि देही'ति पादमूले उरेन निपज्जि । व्यग्घो पन तेन कतकम्मं दिस्वा तस्मिं चित्तं निब्बापेत्वा मम सहायस्स सासनमादायागतस्स तस्स दुब्भितुं न युत्तन्ति । चिन्तेन्तो तं समस्सासेत्वा गच्छ सम्मा'ति सुखं पेसेसि । एवं हि सप्पुरिस समागमो नाम इधलोक परलोकेसु सुखावहोयेव । वुत्तंहि ।

सब्भिरेव समासेथ सब्भिकुब्बेथ सन्थवं ।
सब्बत्थ सन्थवो तेन सेय्यो होति न पापियो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सुखावहो दुक्खनुदो सदा सब्भि समागमो ।
तस्मा सप्पुरिसेहेव सङ्गमो होतु जन्तुनं'ति ।।

ततो सो व्यग्घो तेन मेत्ताचित्तानुभावेन कालं कत्वा सग्गे निब्बत्तो'ति ।

एवं विधोपि फरुसो परमंसभोजी ।
व्यग्घो दयायुपगतो सुगतिं सुमेधो ।।
तस्मा करोथ करुणं सततं जनानं ।
तं वा ददाति विभवं च भवेसु भोगं'ति ।।

व्यग्घस्स वत्थुं पञ्चमं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

फलकखण्डविन्नस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

सावत्थियंकिरेको मनुस्सो उत्तरपथं गच्छामी'ति अद्धानमग्गं पटिपन्नो गिम्हानमासे मज्झन्हे बहलातपेन किलन्तो हुत्वा रुक्खच्छायं पविसित्वा तम्बुलं खादन्तो फलके निस्सीदि । अथ उत्तरापथेनागच्छन्तो एको तथेव आतपेन कीलन्तो आगन्त्वा पुरिमस्स सन्तिके निसीदित्वा भो ! पानीयं अत्थी'ति पुच्छि । इतरो पानीयं नत्थी'ति आह । अथस्स सो मह्यम्पि भो ताम्बुलं देहि पिपासितोह्मी'ति वत्वापि न लभि । चतुकहापणेन एकं ताम्बुलपण्णं किणित्वा लद्धो । तत्थेव निसीदित्वा खादित्वा पिपासं विनोदेत्वा तेन उपकारेन तस्स सिनेहं कत्वा अत्तनो गमनट्ठानमगमासि । अथापरभागे सो पट्टनं गन्त्वा नावाय वणिज्जत्थाय गच्छन्तो समुद्दमज्झं पापुणि । ततो सत्तमे दिवसे नावा भिज्जि । मनुस्सा मच्छकच्छपानं भक्खा जाता । सोएव पुरिसो अरोगो हुत्वा एकं फलखण्डं उरेकत्वा समुद्दं तरति । अथेतरो'पि तथेव नावाय भिन्नाय सेसो हुत्वा समुद्दं तरन्तो पुरिसेन समागमि । अथ ते सत्तदिवसं समुद्दे तरन्ता अञ्ञमञ्ञं सञ्जानिसु । तेसु कहापणे दत्वा ताम्बुलं गहितो एक फलखण्डं उरेकत्वा तरति । इतरस्सेतं नत्थि । अथ सो कहापणे गहेत्वा दिन्नताम्बुलमत्तस्सोपकारं सरित्वा अत्तनो फलकखण्डं तस्स अदासि । सो तस्मिं सयित्वा तरन्तो तं पहाय अगमासि । अपरो अनाधारकेन तरन्तो ओरसद्धवीरियो उदके ओसीदितुमारभि । तस्मिं खणे समुद्दे अधिवत्था मणिमेखलानाम देवधीता आसीदन्तं तं दिस्वा सप्पुरिसोति तस्स गुणानुस्सरन्ती वेगेनागन्त्वा तं अत्तनो आनुभावेन समुद्दतीरं पापेसि । इतरम्पि सा एतस्सेव गुणानुभावेन तीरं पापेसि । अथ फलकेनोतिण्ण पुरिसो तं दिस्वा विम्हितो कथं पुरतो अहोसि सम्मा'ति पुच्छि । सो न जानामि अपिच खो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सुखेनेव तीरं पत्तोस्मी'ति आह। अथ देवधीता दिस्समानक सरीरेनेव अत्तना आगतभावं आरोचेन्ती आहः-

यो मातरं वा पितरं वा धम्मेन इध पोसति ।
रक्खन्ति तं सदा देवा समुद्देवा थलेपि च ॥

यो चे बुद्धं च धम्मञ्च सङ्घञ्च सरण गतो ।
रक्खन्ति तं सदा देवा समुद्दे वा थलेपि वा ॥

पञ्चविधं अट्ठविधं पातिमोक्खंच संवरं ।
पालेति यो तं पालेन्ति देवा सब्बत्थ सब्बदा ॥

कायेन वाचा मनसा सुचरितं चरतोध यो ।
पालेन्ति तं सदा देवा समुद्दे वा थले'पि वा ॥

यो सप्पुरिसधम्मेसु ठितोध कतवेदिको ।
पालेन्ति तं सदा देवा समुद्देवा थले'पि वा ॥

ततो सो आहः-

नेव दानं अदासिहं न सीलं परिपालयि ।
केन मे पुञ्ञ कम्मेन ममं रक्खन्ति देवता ॥
पुच्छामि संसयं तुय्हं तं मे अक्खाहि देवते'ति ॥

देवता आहः-

अगाधापारगे भीमे सागरे दुरिताकरे ।
भिन्ननावो तरन्तो त्वं हदये कत्वा कलिङ्गरं ॥
ठत्वा सप्पुरिसे धम्मे अत्तान मन वेदिय ।
खणसन्थवस्स पुरिसस्स अदासि फलकं सकं ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तं तुय्हं मित्तधम्मं च दानंच फलकस्स ते ।
पतिट्ठासि समुद्दस्मि एवं जानाहि मारिसा'ति ।।

एवंच वत्वा सा ते दिब्बाहारेन सन्तप्पेत्वा दिब्बवत्थालङ्कारेहि अलङ्करित्वा अत्तनो आनुभावेन सावत्थिनगरेयेव ते पतिट्ठापेसि । ततो पट्ठाय तमेव आरम्मणं कत्वा ते दानं ददन्ता सीलं रक्खन्ता उपोसथ कम्मं करोन्ता आयुपरियोसाने सग्गपरायना अहेसुं ।

एवं परित्तकुसलेनपि सागरस्मि ।
सत्ता लभन्ति सरणं खलु देवताहि ।।

तुम्हेपि सप्पुरिसतं न विनासयन्ता ।
मा भो ! पमज्जथ सदा कुसलप्पयोगे'ति ।।

फलकखण्डदिन्नस्स वत्थुं छट्ठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

चोरसहायस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवति परिनिब्बुते जम्बुदीपे देवदह नगरे एको मनुस्सो दुक्खितो तत्थ तत्थ विचरन्तो पच्चन्ते अञ्ञतरं गामं गन्त्वा तत्थ एकस्मिं कुलगेहे निवासं कप्पेसि। तत्थ मनुस्सा तस्स यागु भत्तं दत्वा पोसेसुं। ततो सो तत्थ मनुस्सेहि मित्तसन्थवं कत्वा कतिपाहं तत्थ वसित्वा, अञ्ञट्ठानं गन्त्वा अपरभागे चोरकम्मं करोन्तो जीविकं कप्पेसि। अथेकदिवसं चोरेन्तं तं राजपुरिसा गहेत्वा रञ्ञो दस्सेसुं। राजा तं बन्धनागारे करोथा'ति आणापेसि। ते तं बन्धनागारं नेत्वा सङ्खलिकाहि बन्धित्वा आरक्खकानं पटिपादेत्वा अगमंसु। बन्धनागारे वसन्तस्स तस्स द्वादससंवच्छरानि अतिक्कन्तानि। ततो अपरभागे तस्स पुब्बसहायो पच्चन्तगामवासीमनुस्सो केनचि कम्मेन देवदहमागतो तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो बन्धनागारे बद्धं तं अद्दस। दिस्वा तस्स हदयं कम्पि। सो रोदित्वा परिदेवित्वा किंते मया कत्तब्बं सम्माति पुच्छि। ततो तेन सम्म! बन्धनागारे वसन्तस्स मे इदानि द्वादससंवच्छरानि अतिक्कन्तानि। एत्तकं कालं दुब्भोजनादिना महादुक्खं अनुभोमि। यावाहं आहारं परियेसित्वा भुञ्जित्वा आगमिस्सामि। ताव मं इतो मुञ्चनुपायं जानाही'ति वुत्तो सो सप्पुरिसो।

रूपेन किन्तु गुणसीलविवज्जितेन।
मिच्छालयस्स कितवस्स धिया किमत्थं॥

दानादिचाग विगतेन धनेन किंवा।
मित्तेन किं ब्यसनकालपरम्मुखेना'ति॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवंचपन वत्वा साधु सम्म करोमि ते वचनन्ति आरक्खकानं सन्तिकं गन्त्वा भोन्तो ! यावेसो भत्तं भुञ्जत्वा आगच्छति तावाहं तस्स पाटिभोगो भविस्सामि विस्सज्जेथ नन्ति आह । तेहि न सक्का भो ! एतं विस्सज्जेतुं । अपिच खो यावायं आगच्छति ताव त्व अयस-ङ्खलिकाय बद्धो निसीदिस्ससि । एवं तं विस्सज्जेस्साम । नोचे न सक्का'ति आहंसु । सो एवम्पि होतु सम्मा'ति वत्वा तस्स पादतो सङ्खलिकं मुञ्चित्वा अत्तनो पादे कत्वा बन्धनागारं पविसित्वा इतरं मुञ्चापेसि । सो'पि असप्पुरिसा बन्धना मुत्तो न पुन तं ठानमगमासि । अहो अकतञ्ञुनो पकति ञातुं भारियं । यथाहः-

बारिपूरे यथा सोब्भे नेवन्तो विसमं समं ।
पञ्ञायतेवं साधुस्स भाव मनसि सम्भवं ।।

भासन्ति मुखतो एकं चिन्तेन्ति मनसा परं ।
कायेनेकं करोन्तेवं पकताय मसाधुनं ।।

तेसं यो भावमञ्ञाति सोव पण्डित जातिको ।
बहुस्सुतो'पि सो येव परिचित्तविदू'पि सो ।।

अथस्स बन्धनागारे वसन्तस्स द्वादससंवच्छरानि अतिक्कन्तानि । एत्तकं कालं जिघच्छा पीलितेन तेन आहारत्थाय परो न याचितपुब्बो । अनुच्चिट्ठाहारं लभनदिवसतो अलभनदिवसा येव बहुतरा होन्ति । अथ द्वादससंवच्छरातिक्कमे रञ्ञो पुत्तो निब्बत्ति । तदा राजा अत्तनो विजिते सब्ब बन्धनागारानि विवरापेसि । अन्तमसो मिगपक्खिनो'पि बन्धना मुञ्चापेसुं । द्वारे विवटमत्तोयेव बन्धनागारे मनुस्सा इच्छितिच्छि-तट्ठानं अगमंसु । सो पनेकोव तेहि सद्धि अगन्त्वा ओहोयि । आर-क्खकेहि त्वं भो ! कस्मा नगच्छसी'ति वुत्तो अहं भो ! पञ्ञातभावेन इदानि न गमिस्सामि । अतीव परिहीन गत्तोस्मि । अन्धकारे गमिस्सामी'ति कत्वा अन्धकारे आगते निक्खम्म अन्तोनगरे विस्सासिकानं अभावेन

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कुतो आहारं लभिस्सामी'ति चिन्तेन्तो निक्खम्म रत्तन्धकारे आमक-सुसानमगमासि। एत्थाहारं लभिस्सामी'ति। तत्थ सो अधुना निक्खित्त मतमनुस्सं दिस्वा मनुस्सट्ठिना मंसं छिन्दित्वा सीसकपाले पक्खि-पित्वा तीहि मनुस्ससीसेहि कतउद्धने ठपेत्वा चितकतो ओमुक्क अलातेहि अग्गिं कत्वा सुसानं निब्बापनत्थायाभतउदकेन मनुस्सट्ठिना आलोलेन्तो मंसं पचित्वा ओतारेत्वा साखाभङ्गेन हिरिकोपीणं पटिच्छादेत्वा निवत्थ पिलोतिकं वातावरणं कत्वा निसीदि। तस्मिं खणे तत्थ पिप्फलीरुक्खे अधिवत्था देवता तस्स तं किरियं दिस्वा पुच्छिस्सामि ताव नन्ति तं उपसङ्कमित्वा एवमाह। भो! त्वं घनतरतिमिराकुले महारत्तियं तत्थ तत्थ बिकिण्ण नरट्ठिसमाकिण्णे सोण सिगालादि कुणपादकाकुले मनुस्स मंसभक्ख यक्ख रक्खसाकुले तत्थ तत्थ पज्जलन्ता नेक चितक भयानके सुसाने मनुस्समसं पचित्वा किं करोसी'ति पुच्छन्ति आह:-

रत्तन्धकारे कुणपादकेहि।
समाकुले सीवथिकाय मज्झे॥
मनुस्समंसं पचसीध सीसे।
वदेहि किं तेन पयोजनं ते'ति॥

अथ सो आह:-

न यागहेतु नच दानहेतु।
सुसानमज्झम्हि पचामि मंसं॥
खुदासमो नत्थि नरस्स अञ्ञं।
खुदा विनासाय पचामि मम्मो'ति॥

ततो देवता तं तथा होतु। इमिना पिलोतिकेन वातावरणं करोसि। किमत्थमेतन्ति पुच्छन्ति:-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

निवत्थसाखो हिरिसंवराय ।
पिलोतिकं तत्थ पसारयन्तो ।।

करोसि वातावरणंच सम्म ।
किमत्थमेतं वव पुच्छितो मे'ति ।।

सो तस्साचिक्खन्तो आह :-

सुभासुभामिस्सित सीतवातो ।
सयं अचित्तोव अचित्तभावा ।।

देहं फुसित्वान असाधुकस्स ।
अकतञ्ञुनो चित्तपधंसकस्स ।।

समावहन्तो यदि मे सरीरे ।
फुसाति तं वायु ममाविसित्वा ।।

दुक्खं ददाती'ति विसंव तं भो ! ।
परिवज्जितुं बद्धमिमं कुचेल'ति ।।

देवता आह :-

किमकासि भो ! सो कतनासको ते ।
धनंच धञ्ञं तव नासयीच ।।

माता पिता बन्धवो खेत्त वत्थु ।
विनासिता तेन वदेहि किं ते'ति ।।

ततो सो आह :-

यं राजतो होति भयं महन्तं ।
सब्बस्स हरणादि वधादिकंच ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अकतञ्ञुना'सप्पुरिसेन होति ।
आराव सो भो ! परिवज्जनीयो ।।

यमत्थि चोरारिभयं हि लोके ।
अथोदकेनापिच पावकेन ।।
अकतञ्ञुना तं सकलम्पि हो'ति ।
आराव सो भो ! परिवज्जनीयो ।।

पाणातिपातम्पि अदिन्नदानं ।
परस्स दारूपगमं मुसा च ।।
मज्जस्स पानं कलहंच पेसुनं ।
सम्फंगिरं धुत्तजनेहि योग× ।।

सब्बं अवत्थं असिवं अनिट्ठं ।
आपायिकं दुक्ख मनन्तमञ्ञं ।।
अकतञ्ञुना'सप्पुरिसेन होति ।
आराव सो भो ! परिवज्जनीयो'ति ।।

वत्वा अत्तना असप्पुरिससंसग्गेनानुभूतं सब्बं दुक्खं कथेसि । ततो देवता अहम्पि भो सत्थुनो मङ्गलसुत्त देसनादिवसे इमस्मिं येव रुक्खे निसिन्नो ।

असेवनाच बालानं पण्डितानं च सेवना ।
पूजाच पूजनेय्यानं एतं मङ्गल मुत्तमं'ति ।।

गाथाय बालस्स दोसे अस्सोसिति वत्वा तस्स पसन्नो तं अत्तनो विमानं नेत्वा नहापेत्वा दिब्बवत्थालङ्कारेहि अलङ्करित्वा दिब्बन्नपानं दत्वा महन्तं सक्कारसम्मानं कत्वा अत्तनो आनुभावेन तस्मिं नगरे

× कत्थचि "अक्खदुत्तादियोगं"

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रज्जे अभिसिञ्चापेसि। सो तत्थ रज्जं करोन्तो दानादीनि पुञ्ञानि कत्वा आयुपरियोसाने यथाकम्मं गतो'ति।

एवं असाधुजन सङ्गम सन्निवासं।
संञ्चज्ज साधु सुचिसज्जन सङ्गमेन॥
दानादि नेक कुसलं परिपूरयन्ता।
सग्गापवग्गविभवं अभिसम्भुनाथा'ति॥

चोरसहायस्स वत्थुं सत्तमं।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मरूत्तब्राह्मणस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे चन्दभागा नाम गङ्गातीरे होमगामं नाम अत्थि । तस्मिं एको मरूत्तो नाम ब्राह्मणो पटिवसति । तदा सो वोहारत्थाय तक्कसिलं गन्त्वा गेहं आगच्छन्तो अन्तरामग्गे एकाय सालाय कुट्ठ रोगातुरं सुनखं दिस्वा तस्मिं कारुञ्ञेन नीलवल्लि तक्कम्बिलेन मद्दित्वा पायेसि । सुनखो वूपसन्तरोगो पाकतिको हुत्वा ब्राह्मणेन अत्तनो कतूपकारं सल्लक्खेन्तो तेनेव सद्धिं अगमासि । अपरभागे ब्राह्मणस्स भरिया गब्भं पटिलभि । परिपुण्ण गब्भायताय विजायनकाले दारको तिरियंपतित्वा अन्तो गब्भेयेव मतो । तदा तं सत्थेन खण्डाखण्डिकं छिन्दिंवा नीहरिंसु । अथ ब्राह्मणो तं दिस्वा निब्बिन्न हृदयो घरावासं पहाय इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा अरञ्ञे विहरति । अथस्स भरिया अञ्ञेन सद्धिं संवसन्ती अयं म पहाय पब्बजितो'ति ब्राह्मणे पदुट्ठचित्ता भो ! ब्राह्मणं मारेही'ति सामिकेन सद्धिं मन्तेसि । तेसं मन्तणं सुनखो सुत्वा ब्राह्मणेनेव सद्धिं चरति । अथेक दिवसं तस्सा सामिका तापसं मारेस्सामी'ति धनुकलापं गहेत्वा निक्खमि । तदा तापसो फलाफलत्थाय अरञ्ञं गतो । सुनखो अ समेयेव ओहीयि । पुरिसो तापसस्सा गमनमग्गं ओलोकेन्तो गच्छन्तरे निलीनो अच्छि सुनखो तस्स पमादं ओलोकेत्वा धनुनो गुणं खादित्वा छिन्दि । सो पुन गुणं पाकतिकं कत्वा आरोपेसि । एवं सो आरोपितं आरोपितं खादतेव । अथ सो पापपुरिसो तापसस्सा गमनं ञत्वा तं मारेस्सामी'ति धनुनासद्धिं अगमासि । अथस्स सुनखो पादे डसित्वा पातेत्वा तस्स मुखं खादित्वा दुब्बलं कत्वा भुङ्कारमकासि । एवंहि सप्पुरिसा अत्तनो उपकारकानं पच्चुपकारं करोन्ति । वुत्तं हि:-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

उपकारं करोन्तो सो सुनखो कतवेदिको ।
सत्तूपघातकं कत्वा इसिनो'दासि जीवितं ।।

तिरच्छानापि जानन्ति गुणमत्तनि कतं सदा ।
इति जत्वान मेधावी कतञ्ञू होन्तु पाणिनो'ति ।।

ततो तापसो सुनखस्स सद्देनागन्त्वा तस्स तं विप्पकारं दिस्वा कारुञ्ञेन पटिजग्गित्वा वूपसन्तवणं वलप्पत्तं पोसेत्वा तत्थेव वसन्तो कानाभिञ्ञं निब्बत्तेत्वा आयुपरियोसाने ब्रह्मलोकपरायणो अहोसी'ति ।

सुत्वान साधु सुनखेन कतूपकारं ।
मेत्तिं दिसस्स पकतं इसिना च सुत्वा ।।

सम्मा करोथ करुणंच परूपकारं ।
तं सब्बदा भवति वो भवभोग हेतू'ति ।।

मरुत्तब्राह्मणस्स वत्थुं अट्ठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पानीयदिन्नस्स वत्थुह्मि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे अञ्ञतरस्मिं जनपदे किरेको मनुस्सो रट्ठतो रट्ठं जनपदतो जनपदं विचरन्तो अनुक्कमेन चन्दभागा नदीतीरं पत्वा नावं अभिरुहित्वा परतीरं गच्छति। अथापरा गब्भिनित्थीताय एव नावाय गच्छति। अथ नावा गङ्गामज्झुप्पत्तकाले तस्सा कम्मजवाता चलिंसु। ततो सा बिजायितुमसक्कोन्ती किलन्ता पानीयं मे देथ। पिपासिं ताम्हीति मनुस्से याचि। ते तस्सा वचनं असुनन्ताविय पानीयं नादंसु। अथ सो जानपदिको तस्सा करूणायन्तो तोयं गहेत्वा मुखे आसिञ्चि। तस्मिंखणे सालद्धस्सासा सुखेन दारकं विजायि। अथ ते तीरं पत्वा कतिपय दिवसेन अत्तनो अत्तनो ठानं पापुणिंसु। अथापरभागे सो जानपदिको अञ्ञतर किच्चं पटिच्च तस्सा इत्थिया वसन नगरं पत्वा तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो निवासट्ठानं अलभित्वा नगरद्वारे सालं गन्त्वा तत्थ निपज्जि। तस्मिं येव दिवसे चोरा नगरं पविसित्वा राजगेहे सन्धिं छिन्दित्वा धनसारं गहेत्वा गच्छन्ता राज पुरिसेहि अनुबन्धा गन्त्वा तायेव सालाय छड्डेत्वा पलायिंसु। अथ राजपुरिसा आगन्त्वा चोरे अपस्सन्ता तं जानपदिकं दिस्वा अयं चोरोति गहेत्वा पच्छाबाहं गाल्हं बन्धित्वा पुनदिवसे रञ्ञो दस्सेसुं। रञ्ञा कस्मा भणे चोरकम्ममकासीति पुच्छितो नाहं देव चोरो। आगन्तुकोम्हीति वुत्तो राजा चोरे परियेसित्वा अलभन्तो अयमेव चोरो इमं मारेथाति आणापेसि। राजपुरिसेहि तं गाल्हं बन्धित्वा आघातनं नेन्ते सा इत्थि तं तथा नीयमानं दिस्वा सञ्जानित्वा कम्पमानहृदया मुहुत्तेन रञ्ञो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा देव एसो न चोरो आगन्तुको मुञ्चथेतं देवाति आह। राजा तस्सा कथं असद्दहन्तो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

यज्जेतं मोचेतुमिच्छसि । तस्सग्घनकं धनं दत्वा मुञ्चापेही'ति । सा सामि ! मम गेहे धनं नत्थि । अपि च मम सत्त पुत्तेहि सद्धि मं दासिं करोहि । एतं मुञ्च देवा'ति आह । अथ राजा तं एतं अधुनागतो'ति वदसि । एतं निस्साय पुत्तेहि सद्धि अत्तानं दासत्तं सावेसि । किमेसो ? ते ञाति वा उदाहु उपकारको'ति पुच्छन्तो आह:-

किं ते भोति अयं पुरिसो'तुवं पुच्छामि संसयं ।
भातावा ते पिता होति पतिवा देवरो तव ॥

ञाति सालोहितो किन्नु उदाहु इणदायको ।
अथोपकारको किन्नु कस्मास्स देहि जीवितं'ति ॥

ततो सो आह:-

एसो मे पुरिसो देव कतपुब्बोपकारको ।
अत्ताणमेकिकं चेसो दुक्खितं मरणे ठितं ॥

विजायितुमसक्कोन्तीं गब्भिनिं दुक्खवेदिनिं ।
तोयेन मं उपट्ठासि तेनाहं सुखिता तदा ॥

भङ्गकल्लोलमालाय उत्तरन्तं महण्णवं ।
पहाय पातुं कूपस्स याति लोको पिपासितो ॥

तथेव विज्जमानेसु जनेसु मनुजाधिप ।
एकस्सेव मनस्सिम हि गुणं निट्ठति साधुकं ॥

पहत्वान मतं हत्थिं संसत्थो केचि जन्तुनो ।
अनुबन्धन्ति संसत्थं ससं धावन्तमेककं ॥

तथेव विज्जमानेसु जनेसु मनुजाधिप ।
गुणवन्तमनुबन्धन्ति सप्पुरिसं कतवेदिकं ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तस्मा सप्पुरिसे धम्मे पतिट्ठास्मि नराधिप ।
अनुस्सरन्ति एतेन कतपुब्बुपकारकं ।।

अहंच मम पुत्ता च एतेनह्य सुखापिता ।
जीवितम्पि परिच्चज्ज मुञ्चनीयो अयं मया'ति ।।

ततो राजा दोवारिकं पक्कोसित्वा तम्पि पुच्छित्वा अधुनागत भावं ञत्वा तस्सा सप्पुरिसधम्मे सन्तुट्ठो तेसं उभिन्नम्पि महन्तं यसं अनुप्पदासी । ते लद्ध यसा ततो पट्ठाय दानादीनि पुञ्ञ कम्मानि कत्वा सग्गपरायणा अहेसुन्ति ।

धम्मे पतिट्ठितमना अपि मातुगामा ।
एवं लभन्ति विभवं च पसंसनंच ।।

धम्मंच साधुचरितं मनसी करोन्तो ।
धम्मेसु वत्तथ सदा सुचिसज्जनाति ।।

पानीयदिन्नस्स वत्थुं नवमं ।

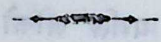

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सहायस्स परिच्चत्त जीवितकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुते सावत्थियं सोमब्राह्मणो सोमदत्त ब्राह्मणोति द्वे ब्राह्मणा वसन्ति । तत्थ सोमदत्त ब्राह्मणेन सद्धि सोमब्राह्मणो येभुय्येन दूतं कीलति । अथेक दिवसं सोमदत्तो सोमब्राह्मण दूतेन पराजेत्वा तस्स उत्तरासङ्गञ्च लञ्छन मुद्दिकञ्च गहेत्वा अत्तनो गेहं गच्छन्तो सोमब्राह्मणस्स एहि गेहं गच्छामा'ति, आह । ततो सोमो नाहंसम्म एक साटको हुत्वा अन्तरवीथि ओतरितुं सक्कोमि । गमनतो एत्थेव मे ठानं वरतरन्ति आह । सोमदत्तेन एवं सति सम्म इम उत्तरासङ्गं गण्हाति तस्स तं दत्वा इदानि सम्म ! एहीति वुत्तोपि नागच्छति । पुन तेन भो ! कस्मानागच्छसीति, पुट्ठोसम्म ! मम हत्थे मुद्दिकं अपस्सन्ता मे पुत्तदारादयो मया सद्धि कलह करोन्तो'ति आह । अथ सो एवं सन्ते यदा ते पहोति तदा मय्हं देहोति मुद्दिकम्पि दत्वा तं गहेत्वा गेहं अगमासि । अथ ते एत्तकेन सहाया अहेसुं । अपरभागे सोमदत्त ब्राह्मण अयं परदारकम्मं अकासीति मनुस्सा गहेत्वा रञ्ञो दस्सेसुं । राजा तस्स रूपसम्पत्तिं दिस्वा राजाणं अकत्वा माभो ! पुन एवमकासी'ति; ओवदित्वा विस्सज्जेसि । राजा नं याव ततियवारं ओवदन्तो विस्सज्जेत्वा चतुत्थे वारे गच्छथेतं आघातनं नेत्वा मारेयाति आणापेसि । एवं पापकम्मे निरता अनेकाकारेन ओवदन्तापि न सक्का निवारेतुं । तथाहि:-

सोणाचेव सिगाला च वायसा नीलमक्खिका ।
इच्चेते कुणपे सत्ता नसक्का ते निसेधितुं ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तथा पाणाति पातेसु परदारे सुरायच ।
मुसावादेसु थेय्येसु सत्त सत्ता न वारिया'ति ।।

ततो राजपुरिसा तं बन्धित्वा पक्कमिंसु । तदा सोमब्राह्मणो सोमदत्तं तथा नीयमानं दिस्वा कम्पमानहृदयो राजपुरिसानं सन्तिकं गन्त्वा इमं भो ! मुहुत्तं मा मारेथ । यावराजानं जानापेस्सामीति वत्वा रञ्ञो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा ठितो देव ! मम जीवितं सोमदत्तस्स ब्राह्मणस्स दस्सामि । एतं मुञ्चथ । यदि मारेतुकामा मं मारेथा'ति आह । राजा तुण्ही अहोसि । राजपुरिसा सोमदत्तं मुञ्चित्वा सोमब्राह्मणं आघातनं नेत्वामारेसुं । अहो कतञ्ञुनो कतवेदिता । होति चेत्थ:-

कतूपकार मत्तानं सरन्ता केचि मानुसा ।
जीवितं देन्ति सोमोव सोमदत्तस्स अत्तनो'ति ।।

सो तेन जीवितदानेन देवलोके निब्बत्तित्वा महन्ते कनकविमाने देवच्छरा सहस्सपरिवुतो दिब्बसम्पत्तिमनुभोन्तो पटिवसति । तदा सोमदत्तब्राह्मणो एसोमं मरणप्पत्तं मोचेसी'ति वत्वा तस्सत्थाय दानं दत्वा पत्तिं अदासि । तावदेवस्स ततो बहुतरं देविस्सरियं अहोसि । देवानुभावं च । ततो सो सोमदेवो अत्तनो देविस्सरियं ओलोकेन्तो सहायस्स अत्तनो जीवितदानं अद्दस । दिस्वा अत्ताभावं विजहित्वा मानवकवण्णेन सोमदत्तब्राह्मणं उपसङ्कमित्वा पटिसन्थारं कत्वा अत्तानं देवलोके निब्बत्ताभावं पकासेत्वा तं गहेत्वा अत्तनो आनुभावेन देवलोकं नेत्वा यथाकामं सम्पत्तिं मनुभवा'ति वत्वा सत्ताहं देविस्सरियं दत्वा सत्तमे दिवसे नेत्वा तस्स गेहेयेव पतिट्ठापेसि । तत्थहि दिब्बसम्पत्तिमनुभूतस्स मनुस्ससम्पत्ति पटिकूला होति । ततो सो दिब्बसम्पत्तिं मनुस्सरन्तो किसो दुब्बलो उप्पण्डुपण्डुकजातो अहोसि । अथेकदिवसं देवपुत्तो तं ओलोकेन्तो तथा दुक्खप्पत्तं दिस्वा नसक्का मनुस्सेन दिब्बसम्पत्तिं मनुभवितुन्ति इच्छि-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तिच्छित सम्पत्ति दायकं एकं चिन्तामणि दत्वा तस्स भरियम्पि अत्तनो आनुभावेन रूपवन्तं यसवन्तं वण्णवन्त अतिक्कन्तमनुस्सित्थिवण्णं अकासि। अपरभागे ते जयम्पतिका पच्चक्खतो दिट्ठदिब्बसम्पत्ति विभवा दानं दत्वा सीलं रक्खित्वा सहाय देवपुत्तस्स सन्तिकेयेव निब्बत्तिंसु'ति।

मन्देन नन्दितमना उपकारकेन।
पाणम्पि देन्ति सुजना इति चिन्तयित्वा॥

मित्तद्दुभा भवथ भो! उपकारकस्स।
पासंसिया भवथ साधुजनेहि मिच्चं'ति॥

सहायस्स परिच्चत्त जीवितकस्स वत्थुं दसमं।

नन्दियराज वग्गो दुतियो।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

यक्खवञ्चित वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुतम्हि कोसलरञ्ञो किर जनपदे तुण्डगामो नाम अहोसि। तत्थेको बुद्धदासोनाम मनुस्सो यावजीवं बुद्धं सरणं गच्छामि। बुद्धो मे सरणं ताणं लेणं परायणन्ति एवं जीवितपरियन्तं बुद्धं सरणं गतो पटिवसति। तस्मिं समये एको जनपदवासिको तत्थ तत्थ आहिण्डन्तो तं तुण्डगामं पत्वा तस्सेव घरे निवासं कप्पेसि। तस्स पन जानपदिकस्स सरीरे एको यक्खो आविसित्वा पीलेति। तदा तस्स गामस्स पविसनकाले यक्खो बुद्धदासोपासकस्स गुणतेजेन तस्स गेहं पविसितुमसक्कोन्तो तं मुञ्चित्वा बहिगामे सत्ताहं अट्ठासि। तस्सा गमनं ओलोकेन्तो। ततो सो जानपदिको सत्त दिवसं तत्थ वसित्वा सत्तमे दिवसे सकरट्ठं गन्तुकामो गामानिक्खमि। अथ तं तथा निक्खन्तं दिस्वा यक्खो अग्गहेसि। अथ सो तं एत्तकं कालं कुहिं गतोसी'ति पुच्छि। यक्खो भो! तवत्थाय एत्थ वसन्तस्स मे सत्ताहं अतिक्कन्तन्ति। ततो सो को ते मया अत्थो। किं ते दम्मी'ति अथ यक्खेन सो अहं खुदाय पीलितो। भत्तेन मे अत्थो'ति वुत्तो सो एवं सति कस्मा मं अन्तो गेहे वसन्तं न गण्ही'ति आह। यक्खेन भो! तस्मिं घरे बुद्धं-सरणं गतो एको उपासको अत्थि तस्स सीलतेजेन गेहं पविसितुम-सक्कोन्तो अट्ठासि'ति वुत्तो जानपदिको सरणं नाम किन्ति अजानन्तो किम्तिवत्वा सो सरणं अग्गहेसीति यक्ख पुच्छि। यक्खो बुद्धं सरणं गच्छामी'ति वत्वा सरणं अग्गहेसी'ति आह। तं सुत्वा जानपदिको इदानि इमं वञ्चेस्सामी'ति चिन्तेत्वा तेनहि यक्ख अहम्पि बुद्धं सरणं गच्छामी'ति आह। एवं वुत्तमत्ते येव यक्खो महासद्द करोन्तो भयेन भमन्तो पलायि। एवं सम्मासम्बुद्धस्ससरणं इध लोके भयोपद्दवनिवा-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रणत्थं होति । परलोके सग्गमोक्खावहं । तथाहि:-

बुद्धो'ति वचनं एतं अमनुस्सानं भयावहं ।
बुद्धो भत्तिक जन्तूनं सब्बदा सुदमावहं ।।

सब्बोपद्दव नासाय पच्चक्खं दिब्बमोसधं ।
दिब्बमन्तं महातेजं महायन्तं महब्भुतं ।।

तस्मा सो दारूणो यक्खो दिस्वा तं सरणे ठितं ।
उब्बिग्गोच भयप्पत्तो लोमहट्ठोच छम्भितो ।।

भमन्तो धावितं दिस्वा तिमिरोव सुरियुग्गते ।
सिम्बलि तूलभट्ठं व चन्डवातेन खण्डितं ।।

यं दुक्खं राजचोरारि यक्खपेतादि सम्भवं ।
निच्छन्तेन मनुस्सेन गन्तब्बं सरणत्तयं'ति ।।

ततो जानपदिको सरणागमे महागुणं महानिसंसं ओलोकेत्वा बुद्धे सगारवो सप्पेमो जीवितपरियन्तं बुद्धं सरणं गच्छामो'ति सरणं गन्त्वा तेनेव सरणागमनानुभावेन जीवित परियोसाने सुत्तप्पबुद्धोविय देवलोके निब्बत्ती'ति ।

दिस्वान एवं सरणं गतं तं ।
अपेन्ति यक्खापि महब्भयेन ।।

पालेय सीलं सरणंच तस्मा ।
जहाथ दुरितं सुगतिं भजन्तो'ति ।।

यक्खवच्चित वत्थुं पठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मिच्छादिट्ठिकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति धरमाने राजगह नगरे किर एको ब्राह्मणभत्तिको मिच्छादिट्ठिको पटिवसति । तत्थेव सम्मादिट्ठिकोपि तेसं उभिन्नम्पि द्वे पुत्ता अहेसुं । ते एकतो कीलन्ता वड्ढन्ति । अथापरभागे गुलकीलं कीलन्तानं सम्मादिट्ठिकस्स पुत्तो "नमो बुद्धाया"'ति वत्वा गुलं खिपन्तो दिवसे दिवसे जिनाति । मिच्छादिट्ठिकस्स पुत्तो "नमो ब्रह्म नो" ति वत्वा खिपन्तो पराजेति । ततो मिच्छादिट्ठिकस्स पुत्तो निच्चं जिनन्तं सम्मादिट्ठिकं कुमारं दिस्वा सम्म ! त्वं निच्चमेव जिनासि किं वत्वा गुलं खिपसी'ति पुच्छि । सोहं सम्म ! "नमो बुद्धाया"'ति वत्वा खिपामी'ति आह । सो'पि ततो पट्ठाय नमो बुद्धाया'ति वत्वा खिपति । अथ ते येभुय्येन दूते समसमाव होन्ति अपरभागे मिच्छादिट्ठिकस्स पुत्तो पितरा सद्धि दारूमत्थाय वनं गन्त्वा सकटेन दारू गहेत्वा आगच्छन्तो नगर द्वार समीपे सकटं विस्सज्जेत्वा तिणे खादनत्थाय गोणे विस्सज्जेसि । गोणा तिणं खादन्ता अञ्ञेहि गोरुपेहि सद्धि अन्तो नगरं पविसिसु । अथस्स पिता गोणे परियेसन्तो सकटं ओलोकेहो'ति पुत्तं निवत्तेत्वा नगर पविट्ठो अहोसि ।

अथ सायण्हेजाते मनुस्सा नगरद्वारं पिदहिंसु । ततो कुमारो बहिनगरे दारू सकटस्स हेट्ठा सयन्तो निद्दुपगतो अहोसि । अथ तस्सा रत्तिया सम्मादिट्ठिकोच मिच्छादिट्ठिकोचा'ति द्वेयक्खा गोचरं परियेसमाना सकटस्स हेट्ठा निपन्नं कुमार अद्दसंसु । तेसु मिच्छादिट्ठिको इमं खादामी'ति आह । अथापरो मा एवमकासि नमो बुद्धाया'ति वाचको एसो'ति । खाद मेवेतन्ति वत्वा इतरेन याव ततियं वारि

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

यमानो'पि गन्त्वा तस्स पादे गहेत्वा आकड्ढि । तस्मि खणे दारको पुब्बपरिचयेन नमो बुद्धाया'ति आह । तं सुत्वा यक्खो भयप्पत्तो लोम हट्ठो हत्थं विस्सज्जेत्वा पटिक्कम्म अट्ठासि अहो ! अच्छरियं बुद्धानुभावं अब्भुतं एवं अत्तं अनीय्यातेत्वा परिचयेन नमो बुद्धायाति वुत्तस्सपि भयं छम्भितत्तं उपद्दवं वा नहोति । पगेव अत्तं नीयातेत्वा यावजीवं बुद्धं सरणं गतस्सा'ति । वुत्तंहि:-

यथापि सिखीनो नादं भुजङ्गानं भया वहं ।
एवं बुद्धो'ति वचनं अमनुस्सानं भया वहं ।।

यथा मन्तस्स जप्पेन विलयं याति किब्बिसं ।
एवं बुद्धो'ति वचनेन अपयन्ति पिसाचका ।।

अग्गिं दिस्वा यथा सित्थं दूरतोव विलीयति ।
दिस्वानेवं सरणगतं पेतापेन्तेव दूरतो ।।

पवरं बुद्ध इच्चेते मक्खरद्वय मब्भुतं ।
सब्बोपद्दवं नासाय थिरपाकार मुग्गतं ।।

सत्तरतन पासादं तमेव वजिरं गुहं ।
तमेव नावं दीपं तं तमेव कवचं सुभं ।।

तमेव सिरसि भासन्तं किरीटं रतनामयं ।
ललाटे तिलकं रम्मं कप्पूरं नयनद्वये ।।

ताडङ्कं कण्णयुगले सोण्णमाला गले सुभा ।
एकावलि तारहार भारा जत्तु सुलङ्कता ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अङ्गदं बाहुमूलस्स करग्गे वलयं तथा ।
अंगुली स्वङ्गुलीयंच खग्गं मङ्गलसम्मतं ।।

सोण्णातपत्तमुण्हीसं स बाणंव सरासनं ।
तमेव सब्बालङ्कारं तमेव दुरितापहं ।।

तस्माहि पण्डितो पोसो लोक लोचन सत्थुनो ।
सरणं तस्स गन्तेव गुण नामं एहिपस्सिकं ।।

नमो'ति वचनं पुब्बं बुद्धाये'ति गिरं तदा ।
सुपन्तेन कुमारेन मिच्छादिट्ठिक सूनुना ।।

सुत्वा वुत्तं पिसाचा'पि मनुस्स कुणपेरता ।
न हिंसन्ति अहो ! बुद्ध गुणसारमहन्तता'ति ।।

अथ सम्मादिट्ठिक यक्खो मिच्छादिट्ठिकस्स यक्खस्स एवमाह अयुत्तं भो ! तया कतं बुद्धगुणे पहारो दिन्नो दण्डकम्मं तया कातब्बंति । तेन किं मया सम्म ! कातब्ब'न्ति वुत्ते बुभुक्खितस्स आहारं देही'ती आहा । ततो सो साधूति वत्वा याव्राहं आगच्छाति त्वं तावेत्थे वच्चंही'ति वत्वा बिम्बिसाररञ्ञो कञ्चन तट्टके वड्डितं रसभोजनं आहरित्वा कुमारस्स पितुवण्णेन दारकं भोजेत्वा पुन कुमारेन वुत्त बुद्ध वचनंच अत्तना कतवायामंचा'ति सब्बं तट्टके लिखित्वा इद रञ्ञ येव पञ्ञा-यतू'ति अछिट्ठाय अगमंसु । अथ पभाताय रत्तिया रञ्ञो भोजनकाले राजपुरिसा तत्थ तट्टकं अदिस्वा नगरं उपपरिवखन्ता सकटे दारकंच तट्टकंच दिस्वा तट्टकेन सद्धि तं गहेत्वा रञ्ञो दस्सेसुं । राजा तट्टके अक्खरादीनि दिस्वा वाचेत्वा तस्सा गुने पसन्नो महन्तेन यसेन सदिं सेट्ठि थानमदासि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

जिनस्स नामं सुपिनेन पेवं ।
न होति भीतिं लपनेन यस्मा ॥

तस्मा मुनिन्दं सततं सराथ ।
गुणे सरन्ता सरणं च याथा'ति ॥

मिच्छादिट्ठिकस्स वत्थुं दुतियं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पादपीठिकाय वत्थुह्मि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे महाबोधितो किर दक्खिणपस्से एकं पच्चन्तनगरं अहोसि। तत्थ सद्धासम्पन्नो रतत्तयमामको एको उपासको पटिवसति। तदा एको खीणासवो भगवता परिभुत्तं पादपीठं थविकायं पक्खिपित्वा गतगतट्ठाने पूजेन्तो अनुक्कमेन तं नगरं सम्पापुणित्वा सुनिवत्थो सुपारुतो पत्तं गहेत्वा अन्तरवीथिं पटिपज्जि। युगमत्तदसो पब्बज्जालीलाय जनं परितोसेन्तो। अथ सो उपासको तथा गच्छन्तं थेरं दिस्वा पसन्नमानसो उपगन्त्वा पञ्च पतिट्ठितेन वन्दित्वा पत्तं गहेत्वा भोजेत्वा निबद्धं मम गेहं आगमनं इच्छामि। ममानुकम्पाय एत्थेव वसथ सामी'ति। याचित्वा नगरामन्ने रमणीये वनसण्डे नदीकुले पण्णसालं कत्वा थेरस्स तं नीयातेत्वा चतुपच्चयेहि पटिजग्गन्तो मानेन्तो पूजेन्तो वसति। थेरो'पि तत्थ फासुकट्ठाने भगवता परिभुत्तं पादपीठं धातुं निधाय वालुकाहि थूपं कत्वा निच्च गन्धधूपदीपपुप्फपूजादीहि पूजयमानो वासं कप्पेति। तस्मिं समये तस्सोपासकस्स अनन्तरं गेहवासिको एको इस्सर भत्तिको अत्तनो देवतं निबद्धं नमस्सति। तं दिस्वास्स उपासको बुद्ध गुणे वत्वा अखेत्ते सम्म माविरियं करोहि। पजहेतं दिट्ठिं ति आह। ततो सो केराटिको इस्सरभत्तिको कोते सत्थु गुणानुभावो अह्माकं इस्सरस्स गुणोव महन्तो'ति वत्वा तस्स अगुणं गुणन्ति कथेन्तो आह:-

तिपुरं सो विनासेसि ललाटनयनग्गिना।
असुरेच विनासेसि तिसुलेन महिस्सरो॥

जटाकलापमाबद्धं नच्चतो दिनसन्धियं।
वादेति भेरिवीणादिं गीतंचा'पि स गायति॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

भरियायो तस्स तिस्सो जटायेकं समुब्बहे ।
एकमेकेन पस्सेन पस्समानो चरेककं ।।

हत्थिचम्मम्बरधरो तेनेव वारितातपो ।
असादिसेहि पुत्तेहि रूपेनच सुपाकटो ।।

रतियाच मधुपानेच व्यावटो सब्बदाच सो ।
मनुस्सट्ठिधरो सोत्त कपालेनेस भुञ्जति ।।

नजातो नभयं तस्स मरणं नत्थि सस्सतो ।
ईदिसो मे महादेवो नत्थञ्ञस्सीदिसो गुणो'ति ।।

तं सुत्वा उपासको सम्म ! तुय्हं इस्सरस्स एते गुणा नाम ताव होन्तु । अगुणा नाम किदित्तसा होन्ती'ति वत्वा भगवतो सकल गुणे संहरित्वा कथेन्तो आह:-

लोके सब्ब सत्तानं आधारो सागरो यथा ।
सब्बेसं गुण रासिनं आधारो'व तथागतो ।।

चरा चरानं सब्बेसं आधारो'व धराअयं ।
तथा गुणानं सब्बेसं आधारो'व तथागतो ।।

एवं सन्तो वियत्तोच एवं सो करुणापरो ।
एवमिद्धिविधा तस्स एवमेवं गुणा इति ।।

बुद्धो'पि सक्कोति नयस्स वण्णे ।
कप्पम्पि वत्वा खयतं गमेतुं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पगेव न ब्रह्मसुरासुरेहि ।
वत्तुं न हानन्त गुणस्स वण्णन्ति ।।

एवं वदन्ता पन ते उभो'पि अम्हाकं देवो उत्तमो अम्हाकं देवो उत्तमो'ति कलहं वड्ढेत्वा रञ्ञो सन्तिकमगमंसु । राजा तेसं कथं सुत्वा तेन हि तुह्माकं देवतानं महन्तभावं इद्धिपारिहारियेन जानिस्साम दस्सेथ तेहि नो इद्धीति नगरे भेरिं चरापेसि । इतो किर सत्ता हच्चयेन इमेसं द्विनं सत्थारानं पाटिहारियानि भविस्सन्ति । सब्बे सन्निपतन्तूति तं सुत्वा नानादिसासु बहुमनुस्सा समागमिंसु । अथ मिच्छादिट्ठिका अज्ज अम्हाकं देवस्स आनुभावं पस्सामाति महन्तं पूजं करोन्ता तत्थ सारं नाद्दससु । सम्मादिट्ठिका'पि अज्ज अम्हाकं भगवतो आनुभावं पस्सिस्सामा'ति वालुका थूपं गन्त्वा गन्धमालादीहि पूजेत्वा पदक्खिण कत्वा अञ्जलिम्पग्गय्ह अट्ठंसु । अथ राजा'पि वलवाहन'परिवुतो एकमन्ते अट्ठासि । नाना समय वादिनो'पि अज्ज तेसं पाटिहारियं पस्सिस्सामा'ति मञ्चातिमञ्चं कत्वा अट्ठंसु । तेसं समागमे सम्मादिट्ठिका वालुका थूपमभिमुखं कत्वा अञ्जलिम्पग्गय्ह सामी अम्हाकं भगवा सब्बबुद्ध किच्चानि निट्ठापेत्वा अनुपादिसेसाय निब्बाण धातुया परिनिब्बायि सारिपुत्त महामोग्गल्लानादयो असीति महासावका'पि परिनिब्बायिंसु । नत्थेत्थ अम्हाकं अञ्ञं पटिसरणन्ती वत्वा सच्चकिरियं करोन्ता आहंसु:-

आपाणकोटिं बुद्धस्स सरणं नो गता यदि ।
तेन सच्चेन यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

आपाणकोटिं धम्मस्स सरणं नो गता यदि ।
तेन सच्चेन यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

आपाणकोटिं सङ्घस्स सरणं नो गता यदि ।
तेन सच्चेन यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रामकाले मुनिन्दस्स पादुकाचासि अब्भुता ।
तेन सच्चेन'यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

छद्दन्तकाले मुनिनो दाठा छरंसि रञ्जिता ।
तेन सच्चेन'यं धातु निच्छारेतु छरंसियो ।।

जातमत्तो तदा बुद्धो ठितो पङ्कजमुद्धनि ।
निच्छारेसासभि वाचं अग्गो सेट्ठो'ति आदिना;
तेन सच्चेन'यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

निमित्ते चतुरो दिस्वा निक्खन्तो अभिनिक्खमं ।
तेन सच्चेन यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

मारसेनं पलापेत्वा निसिन्नो बुज्झि बोधियं ।
तेन सच्चेन'यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

धम्मचक्कं पवत्तेसि जिनो'सिपतने तदा ।
तेन सच्चेन'यं धातु दस्सेतु पाटिहारियं ।।

नन्दोपनन्द भोगिन्दं नागं नालागिरिह्वयं ।
आलवकादयो यक्खे ब्रह्मानोच बकादयो ।।

सच्चकादि निगण्ठेच कूटदन्तादयो द्विजे ।
दमेसि तेन सच्चेन दस्सेतु पाटिहारियं'ति ।।

एवंचपन वत्वा उपासका अम्हाकं अनुकम्पं पटिच्च महाजनस्स मिच्छादिट्ठि भेदनत्थं पाटिहारियं दस्सेथ सामी'ति आराधेसुं । अथ बुद्धानुभावंच थेरानुभावंच उपासकानं सच्चकिरियानुभावंच पटिच्च वालुका

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

थूपं द्विधा भिन्दित्वा पादपीठधातु आकासमब्भुग्गन्त्वा छब्बण्णरसियो विस्सज्जेन्तिविलासमाना अट्ठासि । अथ महाजना चेलुक्खेपसहस्सानि पवत्तेन्ता साधुकीलं कीलन्ता महानाद पवत्तेन्ता महन्तं पूजमकंसु । मिच्छादिट्ठिकापि इमं अच्छरियं दिस्वा विम्हितमानसा मिच्छादिट्ठिं भिन्दित्वा रतनत्तयपरायना सरणमगमंसू'ति ।

फुट्ठो'पि पादेन जिनस्स एवं,
कलिङ्गरो'पासि महानुभावो ।
लोकेकनाथस्स अनासवस्स;
महानुभावोहि अचिन्तनीयो'ति ।।

पादपीठिकाय वत्थुं ततियं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

उत्तरसामणेरस्स वत्थुहि अथमानुपुब्बीकथा

सो किर पुरिमबुद्धे कताधिकारो तत्थ तत्थ भवे विवट्ट-पनिस्सयं पुञ्ञं उपचिनन्तो सुमेधस्स भगवतो काले विज्जाधरो हुत्वा हिमवति पतिवसटि। तदा सुमेधो नाम सम्मा सम्बुद्धो विवेकमनुब्रूहन्तो हिमवन्तं गन्त्वा रमणीये पदेसे पल्लङ्कं आभुजित्वा निसीदि। तदा विज्जाधरो आकासेन गच्छन्तो छब्बण्णरंसीहि विराजमानं भगवन्तं दिस्वा तीहि कणिकार पुप्फेहि पूजेसि। पुप्फानि बुद्धानुभावेन सत्थु उपरि छत्ता कारेन अट्ठंसु। सो तेन भीय्योसोमत्ताय पसन्नचित्तो हुत्वा अपरभागे कालं कत्वा तावतिंस भवने निब्बत्तित्वा उलारं दिब्बसम्पत्तिमनुभवन्तो यावतायुकं तत्थ ठत्वा ततो चुतो देवमनुस्सेसु ससरन्तो इमस्मिं बुद्धुप्पादे राजगहनगरे ब्राह्मणमहासालस्स पुत्तो हुत्वा निब्बत्ति। उत्तरोति 'स्स नामं अहोसि। सो उत्तमरूपधरो विञ्ञुतं पत्तो ब्राह्मण विज्जासु निप्फत्तिं पत्वा जातिया रूपेनं विज्जाय सीलाचारेनं च लोकस्स महनीयोजातो तस्स तं पञ्ञासम्पत्तिं दिस्वा वस्सकारो मगधमहामत्तो अत्तनो धीतरं दातुकामो हुत्वा अत्तनो अधिप्पायं पवे-देसि। सो निस्सरणज्झासयताय तं पटिक्खिपित्वा कालेनकालं धम्म सेनापतिं पयिरूपासन्तो तस्ससन्तिके धम्मं सुत्वा पटिलद्ध सद्धो पब्ब-जित्वा वत्तसम्पन्नो हुत्वा थेरं उपट्ठहति। तेन च समयेन थेरस्स अञ्ञतरो आबाधो उप्पन्नो होति। तस्स भेसज्जत्थाय उत्तरसामणेरो पातो'व पत्त चीवरमादाय विहारतो निक्खम्म अन्तरामग्गे तलाकस्स तीरे पत्तं ठपेत्वा उदकसमीपं गन्त्वा मुखं धोवति तदा अञ्ञतरो उम्मग्ग चोरो कतकम्मो आरक्ख पुरिसेहि अनुबन्धो अग्गद्वारेनेव नगरतो निक्खमित्वा पलायन्तो अत्ताना गृहित रतनभण्डिकं सामणेरस्स-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पत्ते पक्खिपित्वा पलायि। सो सामणेरो'पि पत्त*समीपं उपगतो होति। चोरं अनुबन्धन्ता राजपुरिसा सामणेरस्स पत्ते भण्डिकं दिस्वा अयं चोरो इमिना चोरियं कतं'ति सामणेरं पच्छा बाहं बन्धित्वा वस्सकारस्स ब्राह्मणस्स दस्सेसुं। वस्सकारोच तदा रञ्ञो विनिच्छये नियुत्तो हुत्वा छेज्जभेज्जं अनुसासति। सो एसो पुब्बे मम वचनं नादियि। सुद्धपासण्डियेसु पब्बजी'तिच बद्धाघातत्ता तं कम्मं असोधेत्वाव जीवन्तमेवेतं सूले उत्तासेथा'ति आणापेसी राजपुरिसा तं निम्बसूले उत्तासेसुं। सामणेरो सूलग्गे निमिन्नो उपज्झायस्स मे को भेसज्जं आहरिस्सती'ति। सरिपुत्तत्थेरं सरि। ततो थेरो तं पवत्तिं ञत्वा सम्मासम्बुद्धस्स कथेसि। भगवा'पि महासावकपरिवुतो तस्स ञाणपरिपाकं ओलोकेत्वा तं ठानमगमासि। ततो भगवतो निक्खन्तभावा सकलनगरे कोलाहलं अहोसि। महाजनकायो सन्निपति। अथ भगवा विप्फुरन्त हत्थतले नखमणिमयूखसम्भिन्नपीताभासताय पग्घरन्त जाति हिङ्गुलक सुवण्ण रसधाराविय जालावगुण्ठितमुदुनलुनङ्गुलं हत्थं उत्तरस्स सीसे ठपेत्वा उत्तर इदं ते पुब्बेकता पापकम्मस्स फलं उप्पन्नं। तत्थ तया पच्चवेक्खणबलेन अधिवासना कातब्बा'ति आह।

तेनेव आह:-

अतीते किर एकस्मिं गामे त्वमसि दारको।
बारकेहि समागम्म कीलन्तो 'केलिमण्डले॥

गहेत्वा सुखुमं सूकं तदा त्वं निब्बजल्लिया।
उत्तासेसि तत्थ सूले जीवमानक मक्खिकं॥

अपरम्पि ते पापकम्मं पवक्खामि सुणोहि मे।
ओवदन्ति हि तेन त्वं अतीते सकमातरं॥

---

* सत्थुसमीपं इतिपि कत्थचि

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

जीवसूले निसीदा'ति कोपेनाभिसपी तुवं ।
इमेहि द्विहि पापेहि सरं संसार सागरे ।।

पञ्चजाति सते अच्छि जीवसूलह्मि निम्बजे ।
अयं ते चरिमा जाति एत्था'पिच विपच्चिसोति ।।

एवमादिना नयेन तस्स अज्झासयानु रूपेन धम्मं देसेसि । उत्तरो अमताभिसेकसदिसेन सत्थुनो हत्थ सम्फस्स सञ्जात पसाद सोमनस्सताय उलारं पीति पामोज्जं पटिलभित्वा यथापरिचित विपस्सना मग्गं समारुल्हो ञाणस्स परिपाकं गतत्ता सत्थु देसना बिलासेन मग्गपटिपाटिया सब्बकिलेसे खेपेत्वा छलभिञ्ञो अहोसि । धम्मं सुत्वा तत्थ समागतानं देवमनुस्सानं चतुरासीति पान सहस्सानं धम्माभि समयो अहोसो ति वदन्ति । उत्तरो पन छलभिञ्ञो हुत्वा सूलतो उट्ठहित्वा आकासे ठत्वा पाटिहारियं दस्सेसि । महाजना अच्छरियब्भुतचित्ता जाता अहेसुं ताव-देवस्स वणोरुन्धि । सो भिक्खुहि आवुसो तादिसं दुक्ख अनुभवन्तो कथं त्वं विपस्सनं अनुयुञ्जितुं सक्खी'ति पुट्ठो । पगेव मे आवुसो संसारे आदीनवो सङ्खारानञ्च सभावो सुदिट्ठो । तस्माहं तादिसं दुक्खं अनुभवन्तो'पि असक्खि विपस्सनं वड्ढेत्वा विसेस अधिगन्तुं'ति आह ।

अथापरभागे सो भिक्खुसङ्घमज्झे अत्तनो पुब्बचरिता पदानं पकासेन्तो इमा गाथा अभासि:-

सुमेधो नाम सम्बुद्धो द्वत्तिंस वरलक्खणो ।
विवेक कामो सम्बुद्धो हिमवन्तमुपागमि ।।

अज्झो गहेत्वा हिमवन्तं अग्गो कारुणिको मुनि ।
पल्लङ्कं आभुजित्वान निसीदि पुरिसुत्तमो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

विज्जाधरो तदा आसि अन्तलिक्खे चरो अहं ।
तिसूलं सुकतं गय्ह गच्छामि अम्बरे तदा ।।

पब्बतग्गे यथा अग्गि पुण्णमासेव चन्दिमा ।
वनं ओभासते बुद्धो सालराजाव फुल्लितो ।।

वनग्गा निक्खमित्वान बुद्धरंसि विधावरे ।
नलग्गो वण्ण सङ्कासा दिस्वा चित्तं पसादयि ।।

विचिनं अद्दसं पुप्फं कणिकारं देव गन्धिकं ।
तीणि पुप्फानि आदाय बुद्धसेट्ठं अपूजयि ।।

बुद्धस्स आनुभावेन तीणि पुप्फानि मे तदा ।
उद्धवण्टा अधोपत्ता छायंकुब्बन्ति सत्थुनो ।।

तेन कम्मेन सुकतेन चेतना पणिधीहिच ।
जहित्वा मानुसं देहं तावतिंस मगच्छहं ।।

तत्थ मे सुकतं ब्यम्हं कणिकारो'ति जायति ।
सट्ठियोजन मुब्बेधं तिंस योजन वित्थतं ।।

सहस्सखण्डं सतभेण्डुं धजालु हरितामयं ।
सत सहस्सानि ब्रहानि ब्यम्हे पातुरहंसु मे ।।

सोण्णमया मणिमया लोहितङ्कमया'पिच ।
फलिका'पिच पल्लङ्का यदिच्छक यदिच्छका ।।

महारहच सयनं तूलिकं विकतीयकं ।
उद्दलोमिक एकन्तं बिम्बोहन समायुतं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

भवना निक्खमित्वान चरन्तो देव चारिकं ।
यदा इच्छामि गमनं देवसङ्घपुरक्खतो ।।

पुप्फस्स हेट्ठा तिट्ठामि उपरिच्छदनं मम ।
समन्ता योजनसतं कणिकारेहि छादितं ।।

सट्ठि तुरियसहस्सानि सायं पातं उपट्ठहुं ।
परिवारेन्ति मं निच्चं रत्तिन्दिव मतन्दिता ।।

तत्थ नच्चेहि गीतेहि तालेहि वादितेहिच ।
रमामि खिट्टा रतिया मोदामि कामकामहं ।।

तत्थ भुत्वाच पीत्वाच मोदामि तिदसे तदा ।
नारिगणेहि सहितो मोदामि ब्यम्हमुत्तमे ।।

सतानं पञ्चक्खत्तुं देवरज्जमकारयिं ।
सतानं तीणिक्खत्तुं चक्कवत्ति अहोसहं ।।

पवेसरज्जं विपुलं गणनातो असंखियं ।
भवाभवे संसरन्तो महाभोगं लभामहं;
भोगे मे ऊनता नत्थि बुद्धपूजायिदं फलं ।।

द्वे मे भवे संसरामि देवत्ते अथ मानुसे ।
अञ्ञं गतिं न जानामि बुद्धपूजायिदं फलं ।।

द्वे मे कुले पजायामि खत्तियेचापि ब्राह्मणे ।
नीचे कुले नजानामि बुद्धपूजायिदं फलं ।।

हत्थियानं अस्सयानं सिविकं छन्दमानिकं ।
लभामि सब्बमेवेतं बुद्धपूजायिदं फलं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

दासिगणं दासगणं नारियोच अलङ्कृता ।
लभामि सब्बमेवेतं बुद्धपूजायिदं फलं ।।

कोसेय्यकम्बलीयानि खोमकप्पासिकानिच ।
लभामि सब्बमेवेतं बुद्धपूजायिदं फलं ।।

नववत्थं नवफलं नवग्गरस भोजनं ।
लभामि सब्बमेवेतं बुद्धपूजायिदं फलं ।।

इमं खाद इमं भुञ्ज इमह्मि सयने सय ।
लभामि सब्बमेवेतं बुद्धपूजायिद फलं ।।

सब्बत्थ पूजितो होमि यसो अच्चुग्गतो मम ।
महेसक्को सदा होमि अभेज्जपरिसो सदा;
जातोनं उत्तमो होमि बुद्धपूजायिदं फलं ।।

सीतं उण्हं न जानामि परिलाहो नविज्जति ।
अथो चेतसिकं दुक्खं हृदये मे नविज्जति ।।

सुवण्ण वण्णो हुत्वान संसरामि भवाभवे ।
वेवण्णियं न जानामि बुद्धपूजायिदं फलं ।।

देवलोका चवित्वान सुक्कमूलेन चोदितो ।
सावत्थियं पुरे जातो महासालेसु अड्ढके ।।

पञ्चकामगुणे हित्वा पब्बजि अनगारियं ।
जातिया सत्तवस्सो'हं अरहत्तमपापुणि ।।

उपसम्पादयि बुद्धो गुणमञ्ञाय चक्खुमा ।
तरुणो'व पूजनीयोहं बुद्धपूजायिदं फलं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

दिब्बचक्खुं विसुद्धं मे समाधि कुसलो अहं ।
अभिञ्ञा पारमिप्पत्तो बुद्धपूजायिदं फलं ।।

पटिसम्भिदा अनुप्पत्तो इद्धिपादेसु कोविदो ।
सद्धम्मे पारमिप्पत्तो बुद्धपूजायिदं फलं ।।

तिसकप्पसहस्सम्हि यंबुध्वमभिपूजयिं ।
दुग्गतिं नाभिजानामि बुध्दपूजायिदं फलं ।।

किलेसा झापिता मय्हं भवासब्बे समुहता ।
नागोव बन्धनं छेत्वा विहरामि अनासवो ।।

स्वागतं वत मे आसि बुध्दसेट्ठस्स सन्तिकं ।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्तो कतं बुद्धस्स सासनं ।।

पटिसम्भिदा चतस्सोच विमोक्खापिच अट्ठिमे ।
छलभिञ्ञा सच्छिकता कतं बुद्धस्स सासनं'ति ।।

तं सुत्वा बहू कुसलकम्मपरायणा अहेसुं ।
सहेतुका पच्छिमिका'पि सत्ता,
पापं न सक्कोन्ति जहातुमेवं ।
अनिच्छमानेहि जनेहि दुक्खं;
आराव पापं परिवज्जनीयं'ति ।।

उत्तर सामणेरस्स वत्थुं चतुत्थं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कावीरपट्टन वत्थुह्मि अयमानुपुब्बीकथा

जम्बुदीपे किर चोलरट्ठे कावीरपट्टनं नाम अहोसि । तत्थ माहीस्सरिका वहूमिच्छादिट्ठिका वसन्ति । तत्थेकस्मि देवालये चित्तकम्मं करोन्तो एकस्मिं फलके इस्सरस्स ओनमित्वा वन्दमाकारं भगवतो रूपं अकंसु । तस्मि समये तत्थ बहू उपासका तं देवकुलं गन्त्वा तत्थ तत्थ चित्तकम्मानि ओलोकेन्ता तस्मि फलके तं चित्तकम्मं अद्दसंसु । दिस्वान ते अहो अम्हेहि अपस्सि तब्ब पस्सित । सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजायच अपरिमाणेसु चक्कवालेसु भगवतो उत्तरितर ठपेत्वा समसमो'पि नत्थि सकलेहि सत्तानिकायेहि वन्दनीयो पूजनीयो भगवा अननुरूपं तस्स एतेहि कतंति रोदन्ता परिदेवन्ता राजद्वार गन्त्वा उग्घोसेसुं । तं सुत्वा राजा ते पक्कासापेत्वा कस्मा तुम्हे उग्घोसेथा'ति पुच्छि । ते एवमाहसु । देव ! अम्हाकं भगवा देवातिदेवो सक्कातिसक्को ब्रह्मातिब्रह्मा । मेरुव अचलो सागरो'व गम्भीरो आकासो'व अनन्तो पठवी'व पत्थटो'ति आदीहि भगवतो गुण वण्णेसुं । तेन वुत्तं अपदाने ।

बत्तिसलक्खणधरो सुनक्खत्तोव चन्दिमा ।
अनुब्यञ्जन सम्पन्नो सालराजाव फुल्लितो ।।

रंसिजालपरिक्खित्तो दित्तोव कनका चलो ।
ब्यामप्पभा परिवुतो सतरंसि दिवाकरो ।।

सोण्णाननो जिनवरो समणोव सिलुच्चयो ।
करुणापुण्ण हदयो विवट्टो विय सागरो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

लोक विस्सुत कोत्तीव सिणेरुव नगुत्तमो ।
यससा विततो धीरो आकास सदिसो मुनी ।।

असङ्गचित्तो सब्बत्थ अनिलोव्हिय नायको ।
पतिट्ठा सब्बभूतानं महीव मुनि सुत्तमो ।।

अनूपलित्तो लोकेन तोयेन पदुमं यथा ।
कुवाद गच्छ दहनो अग्गिक्खन्धोव सोभति ।।

अगदो विय सब्बत्थ किलेस विस नायको ।
गन्ध मादन सेलोव गुणगन्ध विभूसितो ।।

गुणानं आकारो धीरो रतनानंव सागरो ।
सिन्धूव वनराजीनं किलेस मल हारको ।।

विजयीव महायोधो मारसेनप्पमद्दनो ।
चक्कवत्ती व सो राजा बोज्झङ्गरतनिस्सरो ।।

महाभिसक्क सङ्घासो दोसव्याधिति किच्छको ।
सल्लकत्तो यथा वेज्जो दिट्ठिगण्ड विफालको ।।

सत्था नो भगवा देव महाब्रम्हेहि वन्दितो ।
देविन्द सुरसिद्धेहि वन्दनीयो सदादरा ।।

सब्बेसु चक्कवालेसु ये अग्गा ये च पूजिता ।
तेसमग्गो महाराज भगवानो पतापवा'ति ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अयुत्तं देव देवकुलेहि कतंति आहंसु । तं सुत्वा राजा भो ! सब्बे'पि मनुस्सा अत्तानो अत्तानो देवतानं महन्तभावं कथेन्ति । तुम्हाकं पन सत्थुनो महन्तभावं कथं ? अम्हाकं जानापेथा'ति । उपासका न गरु त्वं महाराज ! फलकं आहरापेत्वा सुद्धवत्थेन वेठेत्वा तं अत्तानो मुद्दिकाय लञ्छित्वा सुरक्खित सुगोपिते एकस्मिं देव कुले ठपेत्वा सत्ताहच्चयेन आहरापेत्वा तं ओलोकेथ । तदा नो सत्थुनो महन्तानुभावं जानाथा'ति आहंसु । अथ राजा तेसं वुत्तनियामेने'व कारापेत्वा अन्तो देवकुले ठपेत्वा सब्बद्वारानि पिदहित्वा लञ्छेत्वा रक्खेय्याथा'ति नियोजेसि । ततो ते उपासका सब्बे सन्निपतित्वा सत्ताहं दानं देन्ता सीलं रक्खन्ता उपोसथम्मं करोन्ता सब्ब सत्तेसु मेत्तिं भावेन्ता सब्बासत्तानं अत्तना कतपुञ्ञसु पत्तिं देन्ता तिण्णं रतनानं पूजं करोन्ता एव उग्घोसेसुं । अह्माकं कतकुसल निस्सन्देन लोके महिद्धिका महानुभावा सब्बे देवा च लोकं पालेन्ता चत्तारो महाराजाच अह्माकं सत्थुनो उपट्ठाना० ठितभावं दस्सेन्तू'ति सच्चकिरियं अकंसु । अथ तेसं पुञ्ञानुभावेन तस्मिं खणे सक्कस्स देवरञ्ञो पण्डुकम्बल सीलासनं उण्हाकारं दस्सेसि । ततो सो मनुस्सलोकं ओलोकेन्तो मिच्छादिट्ठिहि कतं तं विप्पकारं दिस्वा संविग्गो आगन्त्वा इस्सरं भगवतो पादे वन्दित्वा सयिताकारं कत्वा तं पवत्तिं उपासकानं कथेत्वा सकट्ठानमेव अगमासि । ततो सत्तमे दिवसे पातोव ते सब्बे'पि रञ्ञो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा एवमाहसु । देव इस्सरो अह्माकं भगवतो पादेसिरसा वन्दित्वा निपन्नो'ति । अथ राजा तेसं कथं सुत्वा नगरे भेरिं चरापेत्वा महाजने सन्निपातेत्वा तेहि परिवुतो देवकुलं गन्त्वा लञ्छं भिन्दापेत्वा द्वारं विवरित्वा फलकं आहरापेत्वा वेठित सातके मोचापेसि । अथ राजाच महाजनोच तं महन्तं पाटिहारियं दिस्वा मिच्छादिट्ठिं पहाय सब्बे सत्थुनो सरणमगमंसु । अथ राजा तं देवकुलं भिन्दापेत्वा महन्तं रमणीयं विहारं कारापेत्वा यावजीवं पुञ्ञकम्मं कत्वा देवलोके निब्बत्ति ।

° उपट्ठाय - इति सब्बत्थ ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अनब्भुतं सत्थु धरीयमाने ।
करोन्ति दिस्वा कुसलानि इद्धिं ॥
येत मुनिन्दे परिनिब्बुतम्हि ।
करोन्ति पुञ्ञानि महब्भुतं येति ॥

कावीरपट्टन वत्थुं पञ्चमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

चोरघातक वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

एकस्मिं किर समये अम्हाकं भगवा सावत्थियं उपनिस्साय जेतवने विहरति धम्मदेसनाय महाजनस्स सग्गमोक्खसम्पदं ददमानो। तस्मिं समये पञ्चसता चोरा अटविंतो नगरं आगन्त्वा रत्तिभागे चोरकम्मं कत्वा तेन पुत्तदारे पोसेन्ति। अथेकदिवसं चोरा चोरकम्मत्थाय नगरं पविसन्ता नगरद्वारे एकं दुक्खितं जनपदमनुस्सं पस्सित्वा हम्भो! कत्थ वसतो'ति पुच्छिंसु। सो अत्तनो जनपदवासिभावं पकासेसि। अथस्स ते कस्मा भो! इमिना दुक्खवासेन वसिस्ससि? एहि अम्हेहि सद्धिं चोरकम्मं करोन्तो वत्थालङ्कारसम्पन्नो पुत्तदारं पोसेहि। इमिना कपणवासेन नवसा'ति आहंसु। सो पनिमे युत्तं कथेन्ती'ति तेसं वचनं सम्पटिच्छि अथ ते एवंसति अम्हेहि सद्धिं आगच्छाही'ति वत्वा नं गहेत्वा अन्तोनगरं पविट्ठा तत्थ तत्थ विलुम्पन्ता चोरकम्मं अकंसु। तदा जानपदिको लद्धविभवो इममेव वरतरन्ति। तेहि सद्धिं चोरकम्मं करोन्तो जीविकं कप्पेसि। अथेकदिवसं राजपुरिसा कतकम्मे ते सब्बेव गहेत्वा पच्छाबाहं गाळ्हं बन्धित्वा कोसलरञ्ञो दस्सेसुं।

राजा ते दिस्वा एवमाह भणे! तुम्हाकं अन्तरे यो एतेसं मारेत्वा जीवितक्खयं पापेस्सति तस्स जीवितदानं दम्मी'ति। तं सुत्वा ते चोरा सब्बे अञ्ञमञ्ञं ञातिसुहृदसम्बन्धभावेन तं नइच्छिंसु। सो पन जनपदवासी मनुस्सो अहमेते सब्बे मारेस्सामी'ति रञ्ञो वत्वा तेनानुञ्ञातो ते सब्बे मारेसि। तं दिस्वा तुट्ठो राजा तस्स चोरघातकम्मं अदासि। सो चोरेच वज्झप्पत्तेच मारेन्तो पञ्चवीसति वस्सानि वसन्तो अपरभागे महल्लको अहोसि। अथ सो मन्दबलत्ता कतिपयं पहारेनापि चोरं मारेतुं न सक्कोति। राजा तं ञत्वा अञ्ञस्स चोर-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

घातकम्मं अदासि । अथ सो चोरघातकम्मं परिहीनो अत्तनो गेहे वसति । तदा अञ्ञतरो मनुस्सो मन्तं परिवत्तेत्वा नासावातेन मनुस्स मारणकमन्त जानाति । तयाहि हत्थपाद कण्णनास सीसादिसु य किञ्चि छेज्जभेज्ज कत्तुकामो मन्त परिवत्तेत्वा नासावात विस्सज्जेति त त ठानं छिज्जति भिज्जति । एवं महानुभावो सो मन्तो । अथ सो त पुरिस उपट्ठहित्वा मन्त लभित्वा रञ्ञो सासन पेसेसि । अह इतो पुब्बे महल्लकत्ता चोरानं हत्थपादादयो दुक्खेन छेज्जभेज्ज करोमि । मारेतब्बे पि दुक्खेन मारेमि । इदानि पनाह तथा न करोमि । मम मन्तानुभावेन छेज्जभेज्जकम्म करिस्सामी'ति ।

राजा तं सासनं सुत्वा साधू'ति तं पक्कोसापेत्वा ठानन्तर तस्से'व पाकतिकमकासि । सो ततो पट्ठाय त कम्म करोन्तो पुन पञ्चवस्सानि अतिक्कामेसि । सो महल्लको खीणायुको दुब्बलो मरण-मञ्च परायणो हुत्वा मरणवेदना दुक्खेन महन्तेन भयानकेन सद्देन विस्सर विरवन्तो निमीलितेन चक्खुना भयानक नरकग्गिजाला पज्ज-लन्त अयकूट मुग्गरधरे निरयपालेच पस्सन्तो निप्पन्ना होति । ततो तस्स पटिविस्सकगेहे मनुस्सा तस्स भयानक सद्द सवणेन गेह छड्डेत्वा पलायिसु । तस्मिं किर दिवसे महासारिपुत्तत्थेरो दिब्ब चक्खुना लोक ओलोकेन्तो त चोरघातक तदहेव कालं कत्वा निरये निब्बत्तमानं दिस्वा मयि तत्थ गते पनेस मयि पसादेन सग्गे निब्बत्तत्तो'ति ञत्वा अज्ज मया तस्सानुग्गह कातुं वट्टती'ति पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा तस्स घरद्वारमगमासि । अथ सो थेरं दिस्वा कुद्धो कोपेन तटतटायमान देहो अज्ज तं विज्झित्वा फालेत्वा मारेस्सामी'ति निपन्नोव मन्त परि-वत्तेत्वा नासावात विस्सज्जेसि । थेरो तस्मिं खणे निरोधसमापन्नो निरोधा वुट्ठाय सुरियो विय विरोचमानो अट्ठासि । अथ सो थेरस्स तयो वारे तथेव कत्वा किञ्चि कातुं असक्कोन्तो अतिविय विम्हित चित्तो थेरे चित्तं पसादेत्वा अत्तनो पटियत्तं पायासं थेरस्स दापेसि । थेरो मङ्गलं वडढेत्वा विहारमेव अगमासि । चोरघातको थेरस्स दिन्नदानं अनुस्सरन्तो तस्मिं खणे कालं कत्वा सग्गे निब्बत्ति । अहो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

वीतरागानं बुद्धपुत्तानं आनुभावो एवं नरके निब्बत्तमानो'पिस्स बलेन सग्गे निब्बत्तो'ति । तथाहि:-

दानं ताणं मनुस्सानं दानं दुग्गति वारणं ।
दानं सग्गस्स सोपानं दानं सन्तिकरं परं ॥
इच्छितिच्छित दानेन दानं चिन्तामणिव्विय ।
कप्परुक्खो'व सत्तानं दानं भद्दघटोविय ॥
सीलवन्तस्स दानेन चक्कवत्ति सिरिपिच ।
लभन्ति सक्क सम्पत्ति तथा लोकुत्तरं सुखं ॥
पापकम्मेसु निरतो ठितोयं नरका वने ।
सारिपुत्तस्स थेरस्स पिण्डपातस्स दाहसा ॥
अपायं परिवज्जेत्वा नेकदुक्खसमाकुलं ।
देवसङ्घ परिब्बूल्हो गतो देव पुरं वरं ॥
तस्मा सुखेत्ते सद्धाय देथ दानानि कामवं ।
दानं देन्तेहि सीलम्पि पालनंचाति सुन्दरन्ति ॥

अथ भिक्खू धम्मसभायं सन्निपतित्वा निसिन्नो भगवन्तं पुच्छिसु । किं भन्ते सो पापो चतूसु अपायेसु कतरस्मि निब्बत्तो'ति । अथ सत्था अज्जेस भिक्खवे सारिपुत्तस्स दिन्नदानानुभावेन देवलोके निब्बत्तो तस्सेव निस्सन्देन अनागते पच्चेक बुद्धो भविस्सती'ति व्याकासो'ति ।

भो सारिपुत्त निहिसप्पदानं ।
खणेन पापेति हि सग्गमग्गं ॥
तस्मा सुखेत्तेसु ददाथ दानं ।
कामत्थ चे सग्गमोक्खं परत्थ ॥

चोरघातक वत्थुं छट्ठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सद्धोपासकस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अतीते किर कस्सपदसवलस्स काले एको पुरिसो सद्धो रतनत्तयेसु पसन्नो उच्छुयन्तकम्मेन जीविकं कप्पेन्तो पटिवसति।

अथ सो एकं गिलानभिक्खुं दिस्वा तस्स उलुङ्कमत्तं सप्पि अदासि। तथेवेकस्स भिक्खुस्स एक गुलपिण्ड अदासि। अथापरम्हि दिवसे एकं छातज्झत्तं सुनखं दिस्वा तस्स भत्तपिण्डेन सङ्गहमकासि। अथेकस्स इणट्ठकस्स एकं कहापण अदासि। अथेक दिवसं धम्मं सुणमानो धम्मदेसकस्स भिक्खुस्स साटकं पूजेसि। सो एत्तकं पुञ्ञकम्मं कत्वा भवेसु चरमानो'हं समुद्दपब्बतादीसु'पि यं यं इच्छामि तं तं समिज्झतू'ति पत्थनं अकासि।

सो अपरभागे कालं कत्वा तेहेव कुसलमूलेहि सुत्तप्पबुद्धोविय देवलोके निब्बत्तित्वा तत्थ महन्त दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा ततो चुतो अम्हाकं भगवतो काले सावत्थियं महद्धने महासालकुले निब्बत्तित्वा ततो सो विञ्ञुतं पत्तो कालेन कालं धम्मं सुणन्तो घरावासे आदीनवं पब्बज्जायच आनिसंसं सुत्वा पब्बजितो न चिरेनेव अरहत्तं पापुणी।

सो अपरभागे सत्थारं वन्दित्वा पञ्चसतभिक्खुपरिवारो उग्गनगरं अगमासि। तत्थ सेट्ठिनो भरिया सद्धा अहोसि। पसन्ना सा थेरं पञ्चहिभिक्खुसतेहि सद्धिं भिक्खाय चरन्तं दिस्वा तुरिततुरिता गन्त्वा थेरस्स पत्तं गहेत्वा सद्धिं पञ्चसतेहि भिक्खूहि भोजेत्वा थेरं तत्थ निबद्धवासत्थं याचित्वा पञ्चसत कूटागारानि कारापेत्वा अलङ्करित्वा पञ्चसतभिक्खु तत्थ वासेन्ती निबद्धं चतुपच्चयेहि उपट्ठानमकासि।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ततो थेरो तं पञ्चसुसीलेसु पतिट्ठापेत्वा तत्थ यथाभिरन्तं विहरित्वा अञ्ञत्थ गन्तुकामो अनुपुब्बेन पट्टनगामं अगमासि। तत्थ वसित्वा ततो नावं अभिरुय्ह पञ्चसतभिक्खूहि परिवुतो समुद्दपिट्ठेन गच्छति। समुद्दं तरन्तस्स तस्स सागरमज्झे उदरवातो समुट्ठहित्वा पीलेति। तं दिस्वा भिक्खू भन्ते! इदं पुब्बे केन वूपसमेस्सती'ति पुच्छिंसु। थेरो पुब्बे मे आवुसो उलुङ्क मत्तो सप्पि पीते रोगो वूपसम्मती'ति आह। भिक्खू भन्ते! समुद्दपिट्ठे कथं सप्पि लभिस्साम अधिवासेथा'ति आहंसु। तं सुत्वा थेरो न नो आयस्मन्ता सप्पि दुल्लभा? मम पत्तं गहेत्वा समुद्दोदकं उद्धरित्वा आनेथा'ति वुत्तो भिक्खू तथा अकंसु। उद्धटमत्तमेव तं उदकं परिवत्तेत्वा सप्पि अहोसि।

अथ भिक्खू तं दिस्वा अच्छरियमब्भुतचित्ता जाता थेरस्स सप्पि उपनामेसुं। थेरेन सप्पिना पीतमत्तो सो आबाधो वूपसमि। अथस्स भिक्खूहि किमेत भन्ते! अच्छरियं न नो इतो पुब्बे एवरूपं दिट्ठपुब्ब'ति वुत्तो थेरो तेनहि कतपुञ्ञानं पुञ्ञविपाकं पस्सस्सथा'ति वत्वा समुद्दं ओलोकेसि। इदं सप्पि होतूति। अथस्स चक्खुपथे समुद्दे सब्बोदकं परिवत्तेत्वा सप्पि अहोसि।

अथस्स भिक्खू अब्भुतचित्ता अञ्ञम्पि इदिसं पुञ्ञं अत्थि भन्ते'ति पुच्छिंसु। ततो थेरो तेनहि पस्सथायस्मन्ता मम पुञ्ञन्ति वत्वा समन्ता तत्थ तत्थ घनसेलपब्बते ओलोकेसि। सब्बानि तानि गुलपिण्डानि अहेसुं। ततो चक्खुपथे समन्ता भत्तभाजनानि दस्सेसि सब्यञ्जनं सोपकरणं। ततो हिमवन्तं ओलोकेसि। सब्बं तं सुवण्णमय अहोसि। अथाभिमुखट्ठाने महन्तं वनसण्डं ओलोकेसि। सकलवनसण्ड नानाविराग वत्थेहि सञ्छन्नं अहोसि। भिक्खू तं तं पाटिहारियं दिस्वा अतीव विम्हिता भन्ते! केन ते पुञ्ञकम्मेन एतादिसानि पाटिहारियानि भविस्सन्ती'ति पुच्छिंसु। थेरो कस्सपदसबलस्स काले अत्तना कतं सब्ब तं कुसल पकासेसि। तेनेत्थः-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

इमस्मिं भद्दके कप्पे कस्सपो नाम नायको ।
सब्ब लोकहितत्थाय लोके उप्पज्जि चक्खुमा ।।

तदाहं उच्छुयन्तम्हि नियुत्तो गुलकारको ।
तेनकम्मेन जीवामि पोसेन्तो पुत्तदारके ।।

किलान्तिन्द्रिय मद्दक्खि भिक्खुं रोगातुरं तदा ।
भिक्खाचारकवत्तेन घतमत्तमुपागतं ।।

उलुङ्कमत्तं सप्पिस्स अददं तस्स भिक्खुनो ।
सद्दहन्तो दानफलं दयायुद्दग मानसो ।।

तेन कम्मेन संसारे संसरन्तो भवाभवे ।
यत्थिच्छामि घतं तत्थ उप्पज्जति अनप्पकं ।।

इच्छामहं समुद्दस्मिं जलम्पि घतमत्तनो ।
तं तं सब्बं घतं होति घतदानस्सिदं फलं ।।

सुलाथ मय्हं अञ्ञम्पि पुञ्ञकम्मं मनोरमं ।
तदा दिस्वान'हं भिक्खुं रोगेनपरि पीलितं ।।

गुलपिण्डं गहेत्वान पत्तो तस्स समाकिरिं ।
तेन सो सुखितो आसि रोगं व्यपगतं तदा ।।

तेन मे गुलदानेन संसरं देवमानुसे ।
यत्थत्थोस्मि गुलेनाहं तत्थ तं सुलभं मम ।।

सेलाच विपुला मय्हं होन्ति चितानुवत्तका ।
महन्त गुलपिण्डाव गुलदाने इदं फलं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अथा'पि मे कतं पुञ्ञं सुणाथ साधुभिक्खवो ।
छातज्झत्तं फन्दमानं दिस्वान सुनखं तदा ।।

भत्तपिण्डेन सङ्गण्हि तम्पि दानं फलावहं ।
ततो पट्ठाय नाहोसि अन्नपानेन ऊनता ।।

सुलभन्नपानो सुखितो अहोसिं जाति जातियं ।
अज्जापि यदि इच्छामि भोजनेन पयोजन ।।

चक्खुपथे समन्ता मे जयन्तुक्खलियो बहु ।
अथापरम्पि कुसलं अकासिं तं सुनाथ मे ।।

इणट्ठकस्स पोसस्स अदासेकं कहापणं ।
तेन मे पुञ्ञकम्मेन अनोममवसम्पदं ।।

पचुरं जातरुपंच लभामि जातिजातियं ।
सचज्ज धनकामो'हं धनसेलोपि पब्बतो ।।

होति हेममयं सब्बं इणतो मोचने फलं ।
अज्जम्पि मम पुञ्ञं भो ! सुनाथ सुतिसोभनं ;
कस्सपस्स भगवतो सासनेकं बुहुस्सुतं ।।

देसन्त मुनिनो धम्मं सुत्वा पोणितमाणसो ।
पुजेसिं साटकं मय्हं धम्मस्स धम्मसामिनो ।।

तेनाहं पुञ्ञकम्मेन संसारं देवमानुसे ।
लभामि पचुरं वत्थं यं लोकस्मिं वरं परं ।।

इच्छमानोपहं अज्ज हिमवन्तम्पि पब्बतं ।
नानाविराग वत्थेहि छादयिस्सं समन्ततो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सचे इच्छामि अज्जेव वत्थेनच्छादयामि ते ।
जम्बवो चतुदीपस्मिं वत्थदानस्सिदं फलं ॥

एतेसं पुञ्ञकम्मानं वाहसा कामभूमियं ।
सम्पत्ति मनुभुत्वान सावत्थिपुरमुत्तमे ॥

जातो कुले महाभोगे वुड्ढिप्पत्तो सुखे ठितो ।
तस्स धम्मं सुणित्वान पब्बजित्वान सासने ॥

लोकुत्तरं अग्गरसं भुञ्जन्तो मुनिवाहसा ।
किलेसे पजहित्वान अरहत्तमपापुणि ॥

कुसलं नावमन्तब्बं खुद्दन्ति कदाचिपि ।
अनन्तफलदं होति निब्बानम्पि ददाति तं ॥

अथस्स धम्मदेसनं सुत्वा भिक्खू च महाजनो च दानादि कुसलकम्मं कत्वा येभुय्येन सग्गपरायणा अहेसुंति ।

मनोपसादेनपि अप्पपुञ्ञं ।
एव महन्तं भवतीति जत्वा ॥
मा अप्पपुञ्ञन्ति पमज्जथम्मो ।
सराथ देवि इध लाजदायि ॥

सद्धोपासकस्स वत्थुं सत्तमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कपणस्स वत्थुह्मि अयमानुपुब्बीकथा

अह्माकं भगवति परिनिब्बुते वाराणसी नरवासी एको दुग्गत पुरिसो परगेहे भतिं कत्वा जीविकं कप्पेति । तस्मि समये नगरवासिनो येभुय्येन तस्मि तस्मि ठाने मण्डपादयो कारापेत्वा महादान देन्ति । त दिस्वा दुगतो एवं चिन्तेसि । अहं पुब्बे अकतपुञ्ञत्ता परगेहे भतिं कत्वा किच्छेन कसिरेन जीवामि । निवासन पारुपनम्पि वासट्ठानमत्तम्पि दुक्खतो लभामि । इदानि बुद्धुप्पादो वत्तति भिक्खुसङ्घो'पि । सब्बे इमे दानं दत्वा सग्गमग्गं साधेन्ति । मया'पि दानं दातुं वट्टति । तं मे दीघरत्तं हिताय सुखाय भविस्सति । अपिच मय्हं तण्डुलनालिमत्तम्पि नत्थि । अकत विरियेन तं मत्थकं पापेतुं न सक्का । एतदत्थायाहं उय्योगं कत्वा दानं दस्सामी'ति चिन्तेत्वा ततो पट्ठाय भतिं परियेसमानो गन्त्वा तत्थ तत्थ भतिं कत्वा लद्धनिवापे च भिक्खाचरियाय लद्धतिलतण्डुलादयोच एकत्थ संहरित्वा मनुस्से समादापेत्वा तस्मि मण्डप कारापेत्वा वन कुसुमादी'हि तं अलङ्करित्वा भिक्खू निमन्तेत्वा मण्डपे निसीदापेत्वा सब्बेसं पायासं पटियादेत्वा भोजेसि । अथ सो मरणकाले अत्ताना कतं तं दानवरं अनुस्सरि । सो तेन कुसलकम्मेन सुत्तप्पबुद्धोविय देवलोके निब्बत्ति । तस्मि तेनकतपुञ्ञानुरूपं महन्तं कणकविमानं निब्बत्ति । समन्ता तिगावुतट्ठाने देवता नाना विधानि तुरियानि गहेत्वा उपहारं करोन्ति । निच्च देवच्छरासहस्सं तं परिवारेत्वा तिट्ठन्ति । एव सो महन्तं सम्पत्ति अनु भवति । अथेक दिवसं सुवण्णसेल विहारवासीमहासङ्घरक्खितत्थेरो पत्तपटिसम्मिदो देवचारिकं चरमानो तं देवपुत्तं अनूपमाय देवसम्पत्तिया विरोचमानं दिस्वा उपसङ्कम्म ठितो तेन कतकम्मं पुच्छि । सोपि'स्स यथाभूतं व्याकासि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तेनेत्थः-

सब्बसोवण्णयो आसि पासादो रतना मयो ।
सोण्णसिङ्गसताकिण्णो दुट्ठिक्खोच पभस्सरो ।।

कूटागारसमाकिण्णो सोण्णमाला समाकुलो ।
मुत्ताकलापा लम्बन्ति तत्थ तत्थ मनोरमा ।।

नेकगब्भसताकिण्णो सयनासनमण्डितो ।
विभत्तो सब्बभागेहि पुञ्ञवड्ढकिना कतो ।।

नच्चन्ति पमदा तत्थ भेरिमण्डल मज्झगा ।
गायन्ति काचि कीलन्ति वादेन्ति काचि तन्तियो ।।

ततो तिगावुते ठाने पासादस्स समन्ततो ।
सहच्छरा देवपुत्ता गहेत्वा आततादयो ।।

मोदन्ति परिवारेत्वा नच्च गीतादिना सदा ।
उल्लङ्घन्तिच सेलेन्ति सिलाघन्ति समन्ततो ।।

एवं महिद्धिको'दानि तुवं चन्दो'व भासति ।
पुच्छामि तं देवपुत्तं किं कम्मकरो पुरा ।।

देव पुत्तो आहः-

अहोसिं दुग्गतो पुब्बे बाराणसि पुरुत्तमे ।
दानं देन्ति नरा तत्थ निमन्तेत्वान भिक्खवो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

जोबन्तो भतिया सोहं दानं देन्ते महाजने ।
तुट्ठहत्थे पमुदिते एवं चिन्तेसहं तदा ॥

सम्पन्नवत्थालङ्कारा दानं देन्ति इमे जना ।
परत्थपि पहट्ठाव सम्पत्तिमनुभोन्ति ते ॥

बुद्धुप्पादो अयंदानि धम्मो लोके पवत्तति ।
सुसीलादानि वत्तन्ति दक्खिणेय्या जिनोरसा ॥

अनट्ठितोच संसारो अपाया खलु पूरिता ।
कल्याणविमुखा सत्ता कामं गच्छन्ति दुग्गतिं ॥

इदानि दुक्खितो हुत्वा जीवामि कसिरेन'हं ।
दलिद्दो कपणो दीनो अप्पभोगो अनालयो ॥

इदानि बीजं रोपेमि सुखेत्तो साधु सम्मते ।
अप्पेवनाम तेना'हं परत्थ सुखितो सिया ॥

इति चिन्तिय भिक्खित्वा भतिं कत्वान नेकधा ।
मण्डपं तत्थ कारेत्वा निमन्तेत्वान भिक्खवो ॥

आयासेन अदासा'हं पायासं अमतायसो ।
तेन कम्मविपाकेन देवलोके मनोरमे ॥

जातोह्मि दिब्बकामेहि मोदमानो अनेकधा ।
दीघायुको वण्णवन्तो तेजसीच अहोसहं'न्ति ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं देवपुत्तो अत्तना कतपुञ्ञकम्मं वित्थारेन कथेसि । थेरोपि मनुस्सलोकं आगन्त्वा मनुस्सानं अत्ताना पच्चक्खतो दिट्ठ दिब्बसम्पत्ति पकासेसि । तं सुत्वा महाजनो कुसलकम्मं कत्वा येभुय्येन सग्गे निब्बत्तो'ति ।

अन्नालियो दुग्गत दीनको'पि ।
दानं ददन्तो'धिगतो विसेसं ।।

सग्गापवग्गं यदि पत्थयन्तो ।
हन्त्वान मच्छेरमलं ददाथा'ति ।।

कपणस्स वत्थुं अट्ठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

देवपुत्तस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

इतो पुब्बे नारदस्स किर सम्मासम्बुद्धस्स काले अयं दीपो अञ्ञतरेन नामेन पाकटो अहोसि । सो पनेकस्मिं काले दुब्भिक्खो अहोसि । दुस्सस्सो महाछातकभयं सत्ते पीलेति । तस्मिं समये नारदस्स भगवतो एको सासनिको सावको अञ्ञतरस्मिं गामे पिण्डाय चरित्वा यथा धोतमत्तोव निक्खमि । अथञ्ञतरस्मिं गेहे मनुस्सा एकं तण्डुलनालिं पोट्ठलिकाय बन्धित्वा उदके पक्खित्वा पचित्वा उदकं गहेत्वा पिवन्तो जीवन्ति । तदा थेरं दिस्वा वन्दित्वा पत्तं गहेत्वा तेन तण्डुलेन भत्तं पचित्वा पत्ते पक्खिपित्वा थेरस्स अदंसु । अथ तेसं सद्धाबलेन तं उक्खलिं भत्तेन परिपुण्णं अहोसि । ते तं अब्भुतं दिस्वा अय्यस्स दिन्न दाने विपाको अज्जेव नो दिट्ठोति सोमनस्सजाता महाजनं सन्निपातेत्वा ते भत्तं भोजेत्वा पच्छा सयं भुञ्जिंसु । भत्तस्स गहित गहितट्ठानं पूरते'व ततो पट्ठाय ते सम्पत्त महाजनस्स दानं ददन्ता आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तिंसु ।

अथ सो थेरो भत्तं आदाय गन्त्वा अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले निसीदित्वा भुञ्जितुमारभि । तस्मिं किर रुक्खे निब्बत्तो एको देवपुत्तो आहारेन कीलन्तो भुञ्जमानं थेरं दिस्वा अत्ताभावं विजहित्वा महल्लकवेसेन तस्स समीपे अट्ठासि । थेरो अनावज्जित्वाव भुञ्जति । देवपुत्तो चरिमालोपं ठपेत्वा भुत्ताकाले उक्कासित्वा अत्तानं ठितभावं जानापेसि ! थेरो तं दिस्वा विप्पटिसारी हुत्वा चरिम भत्तपिण्ड तस्स हत्थे ठपेसि । ततो सो भत्तपिण्डं गहेत्वा ठितो चिन्तेसि । इतो किर मया पुब्बे समणब्राह्मणानं वा कपणद्धिकानं वा अन्तमसो काकसुणखादीनंपि आहार अदिन्नपुब्बं भविस्सति । तेनेवा'हं देवो हुत्वापि भत्तं न लभामि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

हन्दाहं इमं भत्तपिण्डं थेरस्सेव दस्सामि तं मे भविस्सति; दीघरत्तं हिताय सुखायाचा'ति । एवं चपन चिन्तेत्वा भत्तपिण्डे आसं पहाय थेरं उपसङ्कम्म सामि ! दासस्स वो अलं इध लोकेन सङ्गहं परलोकेन मे सङ्गहं करोथा'ति वत्वा तस्स पत्ते ओकिरि । अथस्स भत्तपिण्डे पत्ते पतितमत्ते ये'व तिगावुतट्ठाने दिब्बमयानि भत्त भाजनानि पञ्ञायिसु देवपुत्तो थेरं पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा ततो दिब्ब भोजनं गहेत्वा पठमं दानं दत्वा पच्छा सयं भुञ्जि । ततो देवपुत्तो दुतिय दिवसतो पट्ठाय थेरस्सच सम्पत्त महाजनस्सच महादानं देन्तो आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तित्वा छसु कामसग्गेसु अपरापरं दिब्बसम्पत्तिमनुभवमानो पदुमुत्तारस्स भगवतो काले ततो चुतो बाराणसियं अनेकविभवस्स मिच्छादिट्ठिकस्स कुटुम्बिकस्सगेहे निब्बत्ति । देवोति'स्स नामं अकंसु ।

अपरभागे विञ्ञुतं पत्तस्स तस्स मातापितरो कालमकंसु । सो सुवण्णमणिमुत्तादि भरित कोट्ठागारादयो ओलोकेत्वा मम मातापितरो मिच्छादिट्ठिकत्ता इतो दानादि किञ्चिकम्मं अकारत्वा परलोकं गच्छन्ता काकनिकमत्त'म्पि अगहेत्वा गता । अहं पन तं गहेत्वा'व गमिस्सामी'ति । सन्निट्ठान कत्वा भेरिचरापेत्वा कपणद्धिक वनिब्बके सन्निपातेत्वा सत्ताहब्भन्तरे सब्बं सापतेय्यं दानमुखेन दत्वा अरञ्ञं पविसित्वा इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा कसिणपरिकम्मं कत्वा पञ्चाभिञ्ञा अट्ठसमापत्तियो निब्बत्तेत्वा आकासचारी अहोसि ।

अथ तस्मिं समये पदमुत्तारो नाम भगवा हंसवतीनगरे पटिवसन्तो देवब्रह्मादि परिवुतो चतुसत्तपटिसंयुत्तं धम्मं देसेन्तो निसिन्नो होति ।

तदा सो तापसो आकासेन गच्छन्तो महाजनसमागमच भगवतो सरीरतो निक्खन्त छब्बण्णरंसियोच दिस्वा किमेतं'ति विम्हितो आकासा ओतरित्वा महतिया बुद्ध लीलाय निसीदित्वा धम्मं देसेन्तं भगवन्तं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

दिस्वा पसन्नमानसो परिसन्तरे निसिन्नो धम्मं सुत्वा भगवन्तं वन्दित्वा अत्तानो अस्सममेव अगमासि।

अथ सो तत्थ यावतायुकं ठत्वा आयुपरियोसाने तावतिंसभवने निब्बत्तो तिंसकप्पे दिब्बसम्पत्तिमनुभवन्तो छसु कामसग्गेसु अपरापरिय वसेन संसरि। एकपञ्ञास अत्तभावे सक्को देवराजा अहोसि। एकवीसति अत्तभावे चक्कवत्ति हुत्वा मनुस्स सम्पत्तिमनुभवित्वा। इमस्मिं बुद्धुप्पादे भगवती परिनिब्बुते सावत्थियं अञ्ञतरस्मिं कुलगेहे निब्बत्तित्वा सत्तवस्सिको एकं भिक्खु धम्मं देसेन्तं अद्दस। दिस्वा तं उपसङ्कमित्वा धम्मं सुत्वा अनिच्चसञ्ञं पटिलभित्वा तत्थ निसिन्नो व अरहत्तं पापुनी। ततो सो पत्तपटिसम्भिदो अत्ताना कतपुञ्ञकम्मं ओलोकेन्तो तं पुब्ब चरियं भिक्खूनं मज्झे पकासेन्तो आह। तस्मा:-

नारदो किर सम्बुद्धो पुब्बे आसि नरुत्तमो।
लोकं दुक्खा पमोचेत्वा ददन्तो अमतं पदं॥

तस्मिं तुसमये तस्स सावको छिन्नबन्धनो।
भिक्खित्वा दीपके लद्ध माहारं परिभुञ्जितुं॥

रुक्खमूलमुपागच्छि तत्थासि रुक्ख देवता।
बुभुक्खिता उदिक्खन्ति अट्ठासि तस्स सन्तिके॥

अदासि मे भत्तपिण्डं करुणापूरितन्तरो।
गहेत्वान ठितो पिण्डं सहमानो खुदं तदा॥

अदिन्नत्ता मया बुब्बे किञ्चि दानं सुपेसले।
जिघच्छापीलितो होमि जातो'पि देव योनियं॥

अज्ज खेत्तं सुलद्धं मे देय्यधम्मो'पि विज्जति।
बीजमेत्थच रोपेमि भवतो परिमुत्तिया॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

इति चिन्तिय वन्दित्वा सामि वो दासिया अलं ।
सङ्गहं इध लोकस्मिं करोथ पार लोकिकं ।।

इति वत्वा अदासा'हं भुञ्जि सो'पि दयापरो ।
तेना'हं पुञ्ञकम्मेन सुधन्नमलभिं खणे ।।

ततो चुतो छदेवेसु विन्दन्तो महंति सिरिं ।
चिरकालं वसिं तत्थ देविद्धीहि समङ्गिता ।।

सतसहस्से इतो कप्पे पदुमुत्तर नामको ।
उप्पजि लोकनायको धम्मराजा तथागतो ।।

महिद्धिको तदा आसिं तापसो कानने वने ।
सम्पत्तपञ्चाभिञ्ञो आकासेन चरामहं ।।

तदाकासेन गच्छन्तो रम्मे हंसवती पुरे ।
बुद्धरंसि परिक्खित्तं केतुमाला विलासितं ।।

देव सङ्घ परिब्बुल्हं वेसेन्तं अद्दसं जिनं ।
सो तं दिस्वान नमसा ठितो'हं परिसन्तरे ।।

धम्मं सुत्वा उदग्गो'हं कालं कत्वा न सत्थुनो ।
ततो चुतोपपन्नोस्मि तावतिंसे मनोरमे ।।

तिंसकप्प सहस्सानि चरन्तो देवमानुसे ।
दुग्गतिं नाभि जानामि लभामि विपुलं सुखं ।।

एक पञ्ञास तिक्खत्तुं देवरज्जमकारयिं ।
अथेक वीसतिक्खत्तुं चक्कवत्ति अहोसहं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पदेसरज्जं कासा'हं बहुक्खत्तुं तहिं तहिं ।
इमस्मिं भद्दके कप्पे निब्बुतेसु तथागते ।।

चोदितो पुञ्ञकम्मेन सावत्थीपुरमुत्तमे ।
उप्पज्जित्वा कुले सेट्ठे जातिया सत्तवस्सिको ।।

सुत्वा धम्मं कथेन्तस्स भिक्खुस्सञ्ञतरस्स'हं ।
भवस्सन्तं कथित्वान अरहत्तमपापुणिं ।।

सुदिन्नं मे तदा दानं सुस्सुतं धम्ममुत्तमं ।
दुक्खस्सन्तं अकासा'हं तस्स कम्मस्स वाहसा'ति ।।

एवं चपन वत्वा बहूजने कुसलकम्मे नियोजेसी'ति ।

दानेनपे'वं चरिमाय पिण्डिया ।
सवणाय धम्मस्स मुहुत्तकेन ।।

लभन्ति सत्ता तिविधम्पि सम्पदं ।
फलं वदेको बहुदायकस्स भो ! ।।

देवपुत्तस्स वत्थुं नवमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सीवलित्थेरस्स वत्थुह्मि अयमानुपुब्बीकथा

इतो किर कप्पसत सहस्समत्थके पदुमुत्तरो नाम सत्था लोके उदपादि । धम्मदेसनाय सत्तो अमतमहानिब्बाणं पापेन्तो ।

तस्मि समये भगवा हंसवतियं सराजिकाय परिसाय मज्झे एक भिक्खुं लाभीनं अग्गट्ठाने ठपेसि । तदा राजा त दिस्वा तं ठान कामयमानो बुद्धपमुखस्स सङ्घस्स महादानं दत्वा भगवतो पादमूले सिरसा निपज्जि । तदास्स भगवा अनागते गोतमस्स भगवतो सासने तं ठान लभिस्ससी'ति वत्वा व्याकासी ।

तं सुत्वा मुदितो राजा पुञ्ञानि कत्वा देवलोके निब्बत्ति । ततो अपरभागे बाराणसिय सेट्ठिपुत्तो हुत्वा पच्चेकबुद्धसहस्सं चतुपच्चयदानेन यावजीवं पटिजग्गित्वा देवलोके निब्बत्तो महन्तं सम्पत्तिमनुभवित्वा ततो चुतो विपस्सिस्स भगवतो काले बन्धुमती नगरे अञ्ञतरस्मि कुलगेहे निब्बत्ति । सो तस्मि समये सेनगुत्तट्ठाने ठत्वा रञ्ञो कम्मं करोति । तदा नगरवासिनो उपासकगणा विपस्सिसम्मासम्बुद्धं उपसङ्कम्म वन्दित्वा भगवा भन्ते ससावको अह्माकं अनुग्गहं करोतू'ति स्वातनाय निमन्तेत्वा महादानं दत्वा सब्बेएकच्छन्दा भगवन्तमुद्दिस्स महारहं महापरिवेण कारापेत्वा परिवेणमहे महादान ददन्ता दानग्गे असुक नाम नत्थो'ति न वत्तब्बन्ति वत्वा दानं पटियादेत्वा दानग्ग ओलोकेन्ता नवदधिच पटलमधुंच अपस्सन्ता पुरिसे पक्कोसित्वा सहस्सं दत्वा दधिमधुं खिप्पं परियेसित्वा आनेथा'ति पेसेसुं । ते सहस्सं गहेत्वा दधिमधुं उपधारेतुं तत्थ तत्थ विचरन्ता द्वारन्तरे अट्ठंसु । तदा अयं सेनगुत्तो रञ्ञो सभत्तं दधिमधुं आदाय गच्छन्तो महाद्वारं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सम्पापुणि । अथ ते दधिमधुं दिस्वा भो ! कहापणं गहेत्वा इमं देही'ति याचिसु । तेन न दस्सामी'ति वुत्तो याव सहस्सं वड्ढेत्वा याचिसु । ततो सेनगुत्तो इमं अप्पग्घं सहस्से न याचथ । किमनेन करोथा'ति पुच्छि तेन सम्बुद्धत्थाया'ति वुत्तो तेनहि अहमे'व दस्सामी'ति जीरमरिचादीहि सद्धि सक्खरमधु फाणि तादयो योजेत्वा दानग्गं उपनामेसि तं सत्थु आनुभावेन बुद्धपमुखस्स अट्ठसट्ठि भिक्खुसतसहस्सस्स पहोणकं अहोसि । ततो सो तेन पुञ्ञकम्मेन देवमनुस्स लोकेसु सम्पत्तिमनुभवित्वा अपरभागे अह्माकं भगवतो काले कोलिय नगरे महालि लिच्छवी रञ्ञो उपनिस्साय सुप्पियाय नाम अग्गमहेसिया कुच्छिह्मि पटिसन्धि गण्हि । सो सत्तमास सत्त संवच्छरानि मातुकुच्छियं वसित्वा सत्त दिवसानि मुल्हगब्भो दुक्खमनुभवि मातुकुच्छितो निक्खमन्तस्स तस्स मातापितरो सीवली'ति नाम मकंसु ।

एवं महा पुञ्ञस्स एत्तकं कालं मातुकुच्छिह्मि दुक्खानुभवनं अत्तानाव कतेन पापबलेन अहोसि ।

सो किर अतीते राजा हुत्वा अत्तनो सपत्त रञ्ञा सद्धि सङ्गामेन्तो मातरा सद्धि मन्तेसि । सा नगरं रुन्धित्वा अमित्तो गण्हितुं सक्का'ति उपायमदासि सो'पि तस्सा वचनेन नगर रुन्धित्वा सत्तमे दिवसे अग्गहेसि तेन पापकम्मबलेन मातापुत्तानं एवं महन्तं दुक्खं अहोसी'ति ।

ततो सा पुत्तं विजायनकाले सत्तमे दिवसे भगवन्तं अनुस्सरित्वा सुखेन भारं मुञ्चि तुट्ठा सा सत्तमे दिवसे बुद्धपमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स महादानं अदासि ।

अथस्सा पुत्तो सत्त वस्सिककाले गेहानिक्खम्म सत्थारं दिस्वा पब्बज्जं याचि सत्था सारिपुत्तत्थेरस्स नियोजेसि । ततो सारिपुत्तत्थेरेन उपज्झायेन मोग्गलानमाचरियं कत्वा पब्बजि अथ सो खुरग्गेये व अरहत्तं पत्वा बुद्धसासनं सोभेसि ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सो पुब्बे कतपुञ्ञानुभावेन महापुञ्ञो अहोसि। लाभीनंच अग्गो। अथेकस्मिं समये भगवा रेवतत्थेर दस्सनाय खदिरवन विहारं गच्छन्तो तिसभिक्खु सहस्सेहि सद्धिं तिसयोजनिक छट्टितकन्तार सम्पापुणि। निरुदकं अप्पभक्ख येभुय्येन देवता सीवलित्थेरे पसन्ना। तस्मा भगवा सीवलित्थेर पुरतो चारिकं कत्वा देवताहि कारापिते विहारे वसन्तो देवताहि सज्जितदानं परिभुञ्जन्तो रेवतत्थेरं सम्पापुणित्वा गतकम्मं निट्ठापेत्वा जेतवनमागम्म लाभीनं अग्गट्ठाने तं ठपेसी'ति तेन वुत्तं अपदाने:-

पदुमुत्तरो नामजिनो सब्बधम्मेसु चक्खुमा।
इतो सतसहस्सम्हि कप्पे उप्पज्जि नायको॥

सीलं तस्स असङ्खेय्यं समाधि यजिरूपमो।
असंखेयं ञाणवरं विमुत्तिच अनोपमा॥

मनुजामरमागानं ब्रह्मानञ्च समागमे।
समणब्राह्मणाकिण्णे धम्मं देसेति नायको॥

ससावकं महालाभिं पुञ्ञवन्तं जुतिन्धरं।
ठपेसि एतदग्गम्हि परिसासु विसारदो॥

सत्ताहं खत्तियो आसिं नगरे हंसावतहूये।
सुत्वा जिनस्स तं वाक्यं सावकस्स गुणंबहुं॥

निमन्तयित्वा सत्ताहं भोजयित्वा ससावकं।
महादानं ददित्वान तंठान मभिपट्ठयि॥

तदा मं विनतं पादे दिस्वान पुरिसासभो।
सो सरेन महावीरो इमं वचनमब्रूवी॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ततो जिनस्स वचनं सोतुकामा महाजना ।
देवदानव गन्धब्बा ब्रह्मानोच महिद्धिको ।।

समणब्राह्मणाचा'पि नमस्सिसुं कतञ्जली ।
नमो ते पुरिसा जञ्ञा नमो ते पुरिसुत्तम ।।

खत्तियेन महादानं दिन्नं सत्ताहकं पि नो ।
सोतुकामा फल तस्स व्याकरोहि महामुने ।।

ततो अवोच भगवा सुणोथ मम भासितं ।
अप्पमेय्यम्हि बुद्धस्मि गुणम्हि सुप्पतिट्ठिता ।।

दक्खिणा दायकं पत्वा अप्पमेय्य फलावहा ।
अपिचेस महाभोगो ठानं पत्थेति मुत्तमं ।।

लाभी विपुललाभीनं यथा भिक्खु सुदस्सनो ।
तथाह'म्पि भवेन्ति लच्छते तं अनागते ।।

सतसहस्से इतो कप्पे ओक्काककुलसम्भवो ।
गोतमोनाम नामेन सत्था लोके भविस्सति ।।

तस्स धम्मेसु दायादो ओरसो धम्मनिम्मितो ।
सीवलीनाम नामेन हेस्सती सत्थु सावको ।।

तेन कम्मेन सुकतेन चेतना पणिधीहिच ।
जहित्वा मानुसं देहं तावतिंसूपगो अहं ।।

ततो'परम्हि समये बाराणसिपुरुत्तमे ।
सेट्ठि पुत्तो अहं आसिं अड्ढप्पत्तो महाधनो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सहस्समत्तो पच्चेक नायकेच निमन्तिय ।
मधुरेनन्नपानेन सन्तप्पेसि तदा दरो ।।

ततो चुतो छकामग्गे अनुभोसि महायसं ।
देवच्छरा परिवुतो पासादे रतनामये ।।

एवं अचिन्तिया बुद्धा बुद्धाधम्मा अचिन्तिया ।
अचिन्तियेसु पसन्नानं विपाको होति अचिन्तियो ।।

एकनवुते इतो कप्पे विपस्सीनाम नायको ।
उपज्जि चारुनयनो सब्बधम्मविपस्सको ।।

तदाहं बन्धुमतिया कुलस्सञ्ञतरस्सच ।
जयितो पत्थितो पुत्तो आसि कम्मन्तव्यावटो ।।

तदा अञ्ञतरो पूगो विपस्सिस्स महेसिनो ।
परिवेणं अकारेसि महन्तमि'ति विस्सुतं ।।

निट्ठितेच महादानं ददं खज्जक सयुतं ।
नवं दधिमधुं चे'व विचिनं न च मद्दस ।।

हवा'हं तं गहेत्वान नवं दधिमधुं'पिच ।
कम्मसामि घरं गच्छं तस्सेनं दान मद्दसं ।।

सहस्सं'पिच दत्वान सलभिसुच सद्धयं ।
ततो एवं विचिन्तेसि नेतं हेस्सति ओरकं ।।

यथा इमे जना सब्बे सक्करोन्ति तथागतं ।
अहम्पि कारं करिस्सामि ससङ्घे लोकनायके ।।

तदाहमेवं चिन्तेत्वा दधिमधुं च एकतो ।
योजेत्वा लोकनाथस्स ससङ्घस्स अदासहं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तेन कम्मेन सुकतेन चेतनापणि धीहिच ।
जहित्वा मानुसंदेहं तावतिंस मगञ्छहं ।।

पुनाहं बाराणसियं राजा हुत्वा महायसो ।
सत्तुकस्स तदा रुद्धो द्वाररोधं अकारयिं ।।

ससो सपत्तिनो रुद्धो एकाहं रधिवता अहु ।
ततो तस्स विपाकेन पायत्तं निरयं भुसं ।।

पच्छिमेच भवे बानि जातोहं कोलिये पुरे ।
सुप्प बासायच मे माता महा लिच्छवि मे पिता ।।

खत्तिये पुञ्जकम्मेन द्वाररोधस्स वाहसा ।
सत्तमासे सत्तवस्से वसिं कुच्छिम्हि दुक्खितो ।।

सत्ताहं द्वार मूल्हो'हं महा दुक्ख समप्पितो ।
माता मे छन्द दानेन एवमासि सुदुक्खितो ।।

सावत्थितो'हं निक्खन्तो बुद्धेन अनुकम्पितो ।
निक्खन्त दिवसे येव पब्बजिं अनगारियं ।।

उपज्झा सारिपुत्तो मे मोग्गाल्लानो महिद्धिको ।
केस ओरोपयन्तो मे अनुसासि महामति ।।

केसेसु छिज्जमानेसु अरहत्तमपापुणि ।
देवा नागा मनुस्साच पच्चयानुपनेन्ति मे ।।

पदुमुत्तर नामंच विपस्सिंच विनायकं ।
सम्पूजयिं पमुदितो पच्चयेहि विसेसतो ।।

ततो तेसं विपाकेन कम्मानं विपुलुत्तमं ।
लाभं लभामि सब्बत्थ वनेगामे जले थले ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रेवतं दस्सनत्थाय यदा याति विनायको ।
तिस भिक्खुसहस्सेहि सह लोकग्गनायको ।।

सदा देवो पणीतेहि ममत्थाय महामती ।
पच्चयेहि महावीरो ससङ्घो लोकनायको ।।

उपट्ठितो मया बुद्धो गन्त्वा रेवतं मद्दस ।
ततो जेतवनं गन्त्वा एतदग्गे ठपेसिमं ।।

लाभीनं सीवलि अग्गो मम सिस्सेसु भिक्खवो ।
सब्ब लोकहितो सत्था कित्तयि परिसासुमं ।।

किलेसा झापिता मय्हं भवा सब्बे समूहता ।
नागो'व बन्धनं छेत्वा विहरामि अनासवो ।।

स्वागतं वत मे आसि बुद्ध सेट्ठस्स सन्तिकं ।
तिस्सो विज्जा अनुप्पत्तो कतं बुद्धस्ससासनं ।।
पटिसम्भिदा चतस्सो'पि विमोक्खो'पि च अट्ठिमे ।
छलभिञ्ञा सच्छिकता कतं बुद्धस्स सासनं'ति ।।

इत्थं सुदं आयस्मा सीवलित्थेरो इमा गाथायो अभासित्थाति ।

सुत्वान एतं चरितं महब्भुतं ।
पुञ्ञानुभावंच सिरिं सिरीमतं ।।
हित्वा कुसीतं कुसलं करोथ ।
कामात्थ कामं भवभोग निब्बुतिं ।।

सीवलित्थेरस्स वत्थुं दसमं ।
यक्खवग्गो ततियो ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

महासेनरञ्ञो वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवती परिनिब्बुते पाटलिपुत्तनगरे महासेनो नाम राजा रज्जं कारेसि धम्मिको धम्मराजा। सो पन पितुपितामहादीनं धनराशि ओलोकेत्वा इमे इमं सापतेय्यं पहाय मच्चुनो मुखमुपगता। अहो संसारिकानं अञ्ञानता धनं ठपेत्वा अत्तनो विनासंच न जानन्ती'ति सम्पत्तिया अधिगमंच विनासंचा'ति सब्बं चिन्तेत्वा धम्मंच सुत्वा पटिलद्ध सद्धो दिवसे दिवसे दससहस्सानं भिक्खूनं मधुरेन अन्नपानेन सन्तप्पेन्तो अनेकानि पुञ्ञानि उपचिनन्तो एकदिवसं रहो पति सल्लिनो एवं चिन्तेसि। एव राज नियोगेन जनस्स पीलनं कत्वा दिन्नदान तो सहत्थेन कम्मं कत्वा लद्धेन दिन्नदानं महप्फल महानिसंसं भविस्सति। एवं मया कातब्बन्ति सो सुहदामच्चस्स रज्जं नीय्यातेत्वा अत्तनो कणिट्ठिकं आदाय कञ्चि अजानापेत्वा अञ्ञतरवेसेन नगरा निक्खम्म उत्तरमधुरं नाम नगरं अगमासि। तत्थ महाविभवो एको सेट्ठि पटिवसति ते सेट्ठिनो समीपमुपगम्म ठिता। तेन किमत्थायागता'ति वुत्ते राजा तव गेहे भतिया कम्मं करिस्सामी'ति वत्वा तेनानुञ्ञातो तीणिवस्सानि कम्ममकासि। ततो एकदिवसं सेट्ठि ते दिस्वा पक्कोसित्वा अतीव तुम्हे सुखुमालतरा। तथापि इमस्मिं गेहे कम्मकरणेन चिरवसित्थ एत्तकं कालं किस्मिञ्चि कम्मे'पि कुसीतत्तं न पञ्ञाति। पगेव अनाचारम्पि यागु भत्तं ठपेत्वा अञ्ञं उपकारम्पि मम सन्तिको नत्थि केनत्थेन कम्मं करोथा'ति पुच्छि। राजा तस्सवचनं सुत्वा इमस्मिं जनपदे सालिनो मनाप भावं बहुसो सूयति। तस्मा सालिनमत्थाय इधागतम्हा'ति आह। तं सुत्वा तेसं तुट्ठो सट्ठि सालिनं सकट सहस्सं अदासि। राजा सालि लभित्वा सेट्ठिनो एवमाह भो। इमं अम्हाकं नगरं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पापेथा'ति तं सुत्वा सेट्ठि साधू'ति वत्वा सालि पुण्णपुण्ण सकटं सहस्सं रञ्ञो नगरं पापेसि । राजा नगरं गन्त्वा सेट्ठिस्स नानावण्ण वत्थ हिरञ्ञ सुवण्णा दीहि सकटे पूरेत्वा पतिपेसेत्वा मेत्ति थिर कत्वा आभत वीहयो राजगेहे सन्निचयमकासि ।

अथ राजा कतिपाहच्चयेन मुसलं पग्गह्य सहत्थे नेव वीहिं कोट्टे ति । कोट्टित कोट्टितं कणिट्ठिका पप्फोटेति एवं उभो'पि तण्डुलानं महन्तं रासिं कत्वा दारूदकादयो आहारित्वा अम्बिलभत्तं पचित्वा राजगेहे पञ्चसत आसनानि पञ्ञापेत्वा कालं उग्घोसेसुं । आगच्छन्तु अय्या अनुकम्पं उपादाय मम गेहे भुञ्जन्तू'ति । तं सुत्वा पञ्चसता भिक्खु आकासेन आगमिसु । राजा ते यावदत्थं परिविसि । ततो तेस अन्तरे पियंगुदीपवासी एको महासीवत्थेरो नाम भत्तं गहेत्वा एते मं पस्सन्तू'ति अधिट्ठहित्वा आकासेन पियंगुदीप गन्त्वा भत्तं पञ्चसतानं भिक्खुनं दत्वा परिभुञ्जि तं तस्सानुभावेन सब्बेसं यावदत्थं अहोसि । एव अप्पकेना'पि देय्यधम्मेन सप्पुरिसा दायकानं मनं पसादेत्वा पतिट्ठं करोन्ती'ति ।

वुत्तंहि:-

अप्पके नपि मेधावी दायाकानं मनं पती ।
सद्धं वड्ढेन्ति चन्दो'व रंसिना खीरसागरं ।।
अट्ठाने न नियोजेन्ता करोन्ता नेवसन्निधिं ।
परिभोगमकत्वान नेव नासेन्ति पच्चयं ।।
न पापेन्ताच थेय्यस्स न करोन्तो तथेविनं ।
विवजन्ति ते सुसीलेसु सयं भुत्वान सीलवा'ति ।।

अथ राजा कणिट्ठिकाय सद्धिं तत्थेव ठितो पियगूदीपे परिभुञ्जन्ते पञ्चसत भिक्खू दिस्वा हट्ठो उदग्गो अहोसि । अथ ते अप-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रभागे अत्ताना कतं दानवरं अनुस्सरन्ता न चिरेने'व उभो'पि सोता-पन्ना अहेसुं'ति ।

न गणेन्तात्तनो दुक्खं विहाय महतिं सिरिं ।
आयतिं भव मिच्छन्ता सुजने'वं सुभे रता ।।

आयासेन कतं पुञ्ञं महन्त फलदायकं ।
इति मन्त्वान मेधावी सहत्थे ने'व तं करे'ति ।।

महासेनरञ्ञो वत्थुं पठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सुवण्णतिलकाय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

लङ्कादीपे किर अनुराधपुरनगरे एका मातुगामा सद्धासम्पन्ना निच्चं अभयुत्तर केतिये पुप्फपूजं करोति । अथेक दिवसं सा अत्तनो धीतुया सद्धिं तस्मिं चेतिये पुप्फपूजनत्थाय गन्त्वा, पुप्फासनसालाय उदकं अपस्सन्ती । धीतुहत्थे पुप्फचङ्गोटकं ठपेत्वा घटमादाय पोक्खरणिं अगमासि । ततो सा दारिका मातरो अनागताय'व अधोतासने पुप्फमुट्ठिं पहेत्वा मण्डलं कत्वा पूजेत्वा एवं पत्थनमकासि ।

तथाहि:-

महावीरस्स धीरस्स सयम्भुस्स महेसिनो ।
तिलोकग्गस्स नाथस्स भगवन्तस्स सत्थुनो ।।

यम'हं पूजयिं पुप्फं तस्स कम्मस्स वाहसा ।
रूपीनं पवरा हेस्सं आरोह परिणाहवा ।।

मं दिस्वा पुरिसा सब्बे मुच्छन्तु काम मुच्छिता ।
निच्छरन्तु सरीरा मे रंसीमालीव रंसियो ।।

हदयङ्गमा कण्णसुखा मञ्जुभाणि सुभामम ।
किन्नरानं यथा वाणी एवमेवं पवत्तत'ति ।।

अथस्सा माता आगम्म अधोतासने पूजितानि पुप्फानि दिस्वा कस्मा चण्डाली अधोतासने भगवतो पुप्फानि पूजेसि । अयुत्तं तया कतन्ति आह । तं सुत्वा सा मातुया कुज्झित्वा त्वं चण्डाली'ति अक्कोसि । सा एत्तकं पुञ्ञापुञ्ञं कत्वा अपरभागे ततो चुता जम्बुदीपे उत्तरम-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

धुरायं एकस्स चण्डालगन्धब्ब ब्राह्मणस्स धीता हुत्वा निब्बत्ति उत्तम-रूपरधा अहोसि । तस्सा सरीरतो मेघ मुखतो विज्जुल्लताविय रंसियो निच्छरन्ति । समन्ता चतुहत्थट्ठाने सरीरप्पभाय अन्धकारे विधमति । मुखतो उप्पलगन्धो वायति । कायतो चन्दनगन्धो तस्सा द्विन्नं थना-नमन्तरे सुवण्ण वण्णं एकं तिलकं अहोसि । तेन बालसुरियस्सविय पभा निच्छरति । दिट्ठदिट्ठा येभुय्येन उम्मत्ताविय काम मदेन विस-ञ्ञिनो होन्ति । अहो कुसलाकुसलानं आनुभाव ।

तथाहि:-

येन सा कोधसा मातु चण्डाली इति भासिता ।
तेन सा आसि चण्डाली जिगुच्छा हीनजातिका ।।

सल्लक्खेत्वान सम्बुद्ध गुणं पूजेसि यं सदा ।
तेन पुञ्ञानुभावेन सासि रूपी मनोरमा ।।

येन येन पकारेन पुञ्ञपापानि यो करे ।
तस्स तस्सानुरूपेन मोरोव लभते फलं ।।

पापेनच तिरच्छाने जायन्ति कुसलेन ते ।
वण्णपोक्खरता होन्ति मोरानं कम्ममोदिसं'ति ।।

ततो तस्सा मातापितरो सुवण्णतिलका'ति नाममकंसु । तस्मिं किर नगरे मनुस्सा तस्सा रूपदस्सनेनच सवणेनच सम्पत्ता'पि चण्डा-लधीता अयं'ति परिभव भयेन आवाहं न करोन्ति ।

अथ तस्मिं नगरे जेट्ठचण्डालब्राह्मणस्स पुत्तो एतमत्थाय तस्सा मातापितुन्नं सन्तिकं वत्थाभरणगन्धमालादयो पेसेसि । सुवण्णतिलकं अह्याकं ददन्तू'ति ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ते तं पवत्तिं तस्सा आरोचेसुं । सास्स जिगुच्छन्ती परिहास मकासि । ततो ब्राह्मणस्सपुत्तो लज्जितो रञ्ञो सन्तिकं गन्त्वा वीणं मुञ्चेत्वा गायमानो एवमाह:-

ललनाननानि चल लोचनानी ।
तरुणारुणानी चलिता धराणी ।।

मनुजो हि यो नेत्त पियं करोति ।
स तु नीचजातिर्मपि नो जहाति ।।

किमिदंति रञ्ञा पुट्ठो आह:-

समेति किं देव छमाय मत्तिका ।
कदाचि चामीकरजातिकाय ।।
सिगालधेनु अपि नीचजातिका ।
समेति किं सीहवरेन देवाति ।।

एवंचपन वत्वा देव ! इमस्मिं नगरे सुवण्णतिलका नामेका चण्डालधीता अत्थि । सा समानजातिकेहि पेसित पण्णाकारं नगण्हाति, कुलवंतेयेव पत्थेति । कदा नाम काकी सुवण्ण हंसेन समागच्छति देवाति ।

राजा तं सुत्वा तस्सापितरं पक्कोसापेत्वा तमत्थं वत्वा सच्चं भणेति पुच्छि । सोपि सच्चं देव सा जातिसम्पन्नमेव कामेतोति आह । राजा एवं सति भणे ! पञ्चमधुर नगरे उद्दालब्राह्मणो नाम अत्थि । सो जाति सम्पन्नो मातितोच पीततोच अनुपक्कुट्ठो जिगुच्छा । पटिक्कूलएतातो मातुगामेन सद्धि न संवसति । अत्तनो गेहतो राजगेहं गच्छन्तोच आगच्छन्तोच सोलस खीरोदक घटेहि मग्गे सिञ्चापेसि । मातुगामे दिस्वा कालकन्नि मया दिट्ठाति खीरोदकेन मुखं धोवति । तवधीता सक्कोन्ति तेन सद्धि सवसतुं एतमत्थं तवधीतरं कथेही'ति आह ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सो'पि तं सुत्वा गेहं गन्त्वा धीतरं पक्कोसित्वा रञ्ञा वुत्तनियामेने'व तस्सा कथेसि । तायतं सुत्वा सक्कोन्ती अहं उद्दालब्राह्मणेन सद्धि वसिस्सामि मा तुम्हे चिन्तेथ पपञ्चम्पि मा करोथ । पातो'व गमिस्सामी'ति वुत्ते पिता पनस्सा साधू'ति सहस्सघनक चित्त कम्बल कञ्चुकेन धीतु सरीरं पारुपापेत्वा वीणादि तुरियभण्डानि गाहापेत्वा धीतुया सद्धि अद्धानमग्गं पटिपज्जि ।

गच्छन्तो अन्तरा मग्गे अञ्ञतरस्मि नगरे रञ्ञो गन्धब्बं करोन्तो धीतरं पिट्ठिपस्से निसादापेत्वा गन्धब्बमकासि अथस्स पिट्ठिपस्से निसिन्ना सुवण्णतिलका नयनकोटिया दिट्ठि पापेन्ती । सरसेन तं ओलोकेत्वा पारुतकञ्चुकं किञ्चि अपनेत्वा सरिरप्पभं पञ्ञा पेसि । राजा पनस्सा सरीरप्पभञ्च रूपसम्पदंच दिस्वा कामातुरो विगतसञ्ञो सम्मूल्हो हुत्वा मुहुत्तेन पटिलद्धस्सासो तस्सा सस्सामिकास्सामिकभावं पुच्छित्वा चण्डाल धीताति सुत्वा परिभवभयेन तं आनेतुमसक्कोन्तो एवरूपं वण्णपोक्खर सम्पन्नं इत्थिरतनं अलभन्तस्स मे को जीविते न अत्थो'ति सोचेन्तो परिदेवन्तो काममुच्छितो कत्तब्बाकत्तब्बं अजानन्तो असिं गहेत्वा अत्तनो सीसं सयमेव छिन्दित्वा कालमकासि । एवमेव अन्तरामग्गे पञ्चराजानो तस्सा रूपसम्पत्तिमदमत्ता असिना छिन्नसीसा जीवितक्खयं पापुणिंसु ।

तथाहि सत्ताहिरञ्ञ सुवण्ण दासिदास पुत्तदारादीहि पियं निस्साय कामेनमुच्छिता अनयव्यसनं पापुणन्ती'ति । वुत्तं हेतं भगवता:-

पियतो जायती सोको पियतो जायती भयं ।
पियतो विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतोभयं ।।

पेमतो जायती सोको पेमतो जायती भयं ।
पेमतो विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतोभयं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कामतो जायती सोको कामतो जायती भयं ।
कामतो विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।।

तण्हाय जायती सोको तण्हाय जायती भयं ।
तण्हाय विप्पमुत्तस्स नत्थि सोको कुतो भयं ।।

ततो सो अनुक्कमेन पञ्चमधुरनगरं गन्त्वा अत्तानो आगतभावं रञ्ञो कथापेत्वा तेन अनुञ्ञातो गन्त्वा राजानं अद्दस ।

तदा उद्दालब्राह्मणो रञ्ञो अविदूरे कम्बल भद्दपीठे निसिन्नो होति । गन्धब्बब्राह्मणो'पि धीतुया सद्धि गन्धब्बं कुरुमानो निसीदि ।

तस्मिं खणे पितु पिट्ठिपस्से निसिन्ना सुवण्णतिलका उदालब्राह्मणो कतमो'ति पुच्छित्वा एतस्मिं भद्दपीठे निसिन्नो एसो'ति सुत्वा नीलामललोचनेहि तं ओलोकेन्ती दसनरंसिना सम्भिन्नसुरत्ताधरेन मन्दहसितं करोन्ती तं ओलोकेत्वा पारुतकञ्चुकं अपनेत्वा सरीरप्पभं विस्सज्जेसि ।

तं दिस्वा ब्राह्मणो उमत्तो सोकेन परिदड्ढगत्तो उण्हवातेन पूरितमुखनासो अस्सुना किलिन्ननेत्तो विसञ्ञी अहोसि । ततो सो मुहुत्तेन लद्धस्सासो रोगोविय रञ्ञो सकासा अपसरन्तो अत्तानो गेहं गन्त्वा सुहृदे पक्कोसित्वा तेसं एवमाह ।

भवन्तेत्थः-

यो आपदे समुप्पन्ने उपतिट्ठति सन्तिके ।
सुखदुक्खे समो होति सोमित्तो सोच ञातको ।।

यो गुणं कासते यस्स अगुणंच निगूहति ।
पटिसेधेत्य कत्तब्बा सो मित्तो सोच ञातको ।।

सुवण्णतिलकानाम ललना कामलालया ।
नीलविख चण्डकण्डेहि विखण्डेसि मनो मम ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तस्सा मुखम्बुजे सत्ता मम नेत्तमधुब्बता ।
अम्पम्पि न सरन्ता मं तत्थे'वाम्पि रमन्ति ते ।।

सहे'व तेहि मे चित्तं पतं उल्लङ्घि युत्ततो ।
लज्जागम्भीरपरिखं धितिपाकारमुग्गतं ।।

सम्मुह्यामि पमुह्यामि सब्बा मुह्यन्ति मे दिसा ।
तस्स मे सरणं होथ करोथ मम सङ्गहं'ति ।।

तं सुत्वा ते एवमाहंसु:-

यं त्वमाचरिय पत्थेसि चण्डाली सा असङ्गमा ।
किन्नु मोल्हेन संयोगो चन्दमस्स कदा सिया ।।

अगम्मगमना याति नरानं दूरतो सिरो ।
कित्तिचामु बल बुद्धि अयसंच स गच्छतो'ति ।।

अथ तेसं ब्राह्मणो आह-

न परिच्चजति लोको'यं अमेज्झं मणिमुत्तमं ।
थीरतनं युवाणोच दुक्कुला अपि गाहिया'ति ।।

एवंच पन वत्वा तस्सा सस्सामिकास्सामिकभाव ञत्वा आनेथा'ति आह । ते तथा अकंसु । ततो ब्राह्मणो ताय गेह आगतकालतो पट्ठाय चत्तारो मासे रञ्ञो उपट्ठानं नेव अगमासि ।

तस्स पन ब्राह्मणस्स सन्तिके पञ्चसतराजकुमारा नानाविधानि सिप्पानि उग्गण्हन्ति । ते तं कारणं ञत्वा सुवण्णतिलकाय विज्जमानाय अम्हाकं सिप्पुग्गहणस्स अन्तरायो भविस्सति । येन केनचि उपायेन एतं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मारेतुं वट्टती'ति चिन्तेत्वा ते हत्थाचरियं पक्कोसित्वा लञ्चं दत्वा एवमाहंसु । हत्थि सुराय मत्तं कत्वा सुवण्णतिलकं मारेहो'ति ततो ते सब्बे राजङ्गणे सन्निपतित्वा दूत पाहेसुं। आचरियं दट्ठुकामम्हा'ति ततो ब्राह्मणेन आगन्त्वा निसिन्नेन पटिसन्थारं कत्वा आचरिय आचरियानि पञ्हसतुकामम्हा'ति आहसु । अथ सो सुवण्णतिलकं गहेत्वा आगच्छथा'ति मनुस्से पेसेसि । ते तथा करिसु । अथ तस्सा वीथिमज्झ सम्पत्तकाले हत्थि विस्सज्जापेसुं । सो सोण्डाय भूमियं पहरन्तो गच्छन्तो उपधावित्वा सोण्डेन तं उक्खिपित्वा कुम्भे निसीदापेसि । ततो राजानो तथा तं मारापेतुम-सक्कोन्तो पुन दिवसे मनुस्से पयोजेत्वा रत्तियं मारापेसुं ।

ब्राह्मणोपि एवरुप इत्थि अलभित्वा जीवनतो मतमेव सेय्यो'ति सोचन्तो परिदेवन्तो राजङ्गणे दारुचितकं कारापेत्वा अग्गिं पविसित्वा मतो'ति ।

एवं मातुगाम वसङ्गता महन्तं अनयब्यसनंच मरणंच पापुण-न्ती'ति ।

वुत्तं हेतं भगवता:-

माथावेसा मरीचीव सोको रोगो चुपद्दवो ।
खराव बन्धना चेसा मच्चुपासो गुहासयो;
यासु यो विस्ससे पोसो सो नरेसु नराधमो'ति ।।

अयोनिसो सा पुरिमाय जातिया ।
पुञ्ञ करित्वा अलभीदिसं गतिं ।।
धितिसम्पयुत्तं कुसलं करोन्ता;
निब्बाणमेवा'भिमुखं करोथा'ति ।।

सुवण्णतिलकाय वत्थुं दुतियं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कपणाय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

भगवति परिनिब्बुते जम्बुदीपे तत्थ तत्थ भिक्खुभिक्खुणियोच उपासक उपासिकायोच जयमहाबोधि वन्दिस्समो'ति येभुय्येन गन्त्वा वन्दन्ति । अथापरभागे बहू भिक्खू सङ्गम्म महाबोधि वन्दनत्थाय गच्छन्ता अञ्ञतरस्मि गामके भिक्खाय चरित्वा आसनसाल गन्त्वा कतभत्ताकिच्चा थोकं विस्समिसु । तदा तत्थ एका कपणा दुग्गतित्थी तथा निसिन्न भिक्खू दिस्वा उपसङ्कमित्वा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा एकमन्ते ठिता अय्या कुहिं गच्छन्ती'ति पुच्छि । भिक्खू तं सुत्वा जयमहाबोधिस्स आनुभावंच त वन्दनत्थाय अत्तानं गमनंच कथेन्ता एवमाहंसु:-

यत्था'सिनो जिनो जेसि ससेनं मकरद्धजं ।
हत्वा किलेस सेनञ्च बुद्धो आसि निरुत्तरो ।।

यं पूजेसि महावीरो ठितो पदमकोपयं ।
सत्तरत्तिन्दिवं नेत्त नीलमीरजरंसिमा ।।

सुरासुर नरादीनं मेत्तालिपालिपातना ।
मेचकाकारपत्तेहि सिखण्डीविय भातियो ।।

सुरपादपो'व सत्तानं यं तिट्ठति महीतले ।
इहलोके परत्थेच दवन्तो इच्छितिच्छितं ।।

यस्स पुराणपण्णम्पि पतितं यो नरो इध ।
पूजेति तस्स सो देति भवभोगं महीरुहो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

गन्धमालहि सलिलेहि यमुपासति सदा नरो ।
अज्झत्तंच बहिद्धाच दुरितं सो निहञ्ञति ।।

यो देति इह लोकत्थं यो देति पारलोकिकं ।
सब्बदं जयबोधिं तं भोति गच्छाम वन्दितुं ।।

तं सुत्वा उदग्गा सोमनस्सजाता भिक्खूनं एवमाह–

अह भन्ते परकुले भतिया कम्मं करोन्ती दुक्खेन कसिरेन जीविकं कप्पेमि । ल्वातनाय मे तण्डुलनालिम्पि नत्थि पगे'व अञ्ञ धन । इमं विना अञ्ञं साटकम्पि नत्थि । कस्मा पुब्बे अकतपुञ्ञत्ता । तस्मा इमं भन्ते साटकं ममानुग्गहाय बोधिम्हि धजं बन्धथा'ति याचित्वा साटकं धोवित्वा तेसं अदासि । भिक्खू'पि तस्सानुग्गहाय तं गहेत्वा अगमसु ।

सा साटकं दत्वा पीतिपामोज्जमानसा गेहं गन्त्वा तदहेव रत्तिया मज्झिम यामे सत्थकवातेन उपहता कालं कत्वा तेसं भिक्खूनं गमन-मग्गे एकस्मिं रमणीये वनसण्डे भुम्मदेवता हुत्वा निब्बत्ति । अथस्सा पुञ्ञानुभावेन तियोजनिके ठाने दिब्बकप्परुक्खा पातुरहंसु । तत्थ तत्थ नाना विराग धजपताका ओलम्बन्ति । देवपुत्ताच देवधीतरोच सब्बा-भरणविभूसिता तथेव धजपताकादयो गहेत्वा कीलन्ति । नच्चगीतादि नेकानि अच्छरियानि पयोजेन्ति ।

अथ दुतिय दिवसे ते'पि भिक्खु बोधिमण्डलं गच्छन्ता सायण्हे तं ठानं पत्वा अज्ज इमस्मिं वनसण्डे वसित्वा गमिस्सामा'ति तत्थ वासं उपगमिंसु । ततो ते रत्तिभागे नानावण्ण धजेच देवताहि पयो-जियमाना गीतवादितादयोच तियोजनट्ठाने कप्परुक्खानिच इदं सब्बं देवस्सरियं तस्सानुभावेन निब्बत्तभावं दिस्वा विम्हितमानसा देवधीतरं आमन्तेत्वा त्वं केन कम्मेन इध निब्बत्ता'ति पुच्छिंसु । सा भिक्खू वन्दित्वा अञ्जलिं पग्गय्ह ठिता भन्ते मं नसञ्जानित्था'ति आह ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

भिक्खूहि न मयं सञ्ञानाम भगिनी'ति वुत्तो सा अत्तनो सभावं कथेन्ती एवमाह ।

हीय्यो आसनसालाय निसीदित्थ समागता ।
तुम्हाकं सन्तिकं गन्त्व या वराकी'भिवादयि ।।

या बोधिं पूजयत्थाय वत्थकं पटिपादयि ।
साह हीय्यो चुता आसि रत्तियं व्याधिपीलिता ।।

नाना सम्पत्ति संयुत्ता नानाभूसण भूसिता ।
विमाने रतनाकिण्णे जाताहं एत्थ कानने ।।

हीय्यो पस्सथ मे गत्तं रजोजल्लेहि सकुलं ।
अज्ज पस्सथ मे गत्तं वण्णवन्तं पभस्सरं ।।

हीय्यो पस्सथ मे भन्ते निवत्थं मलिनम्बरं ।
अज्ज पस्सथ मे भन्ते दिब्बमम्बरमुत्तमं ।।

विकिण्णफलिसग्गेहि केसेहि धिरलाकुलं ।
ऊकागूथपटिक्कूलं हीय्यो आसि सिरं मम ।।

अज्ज तं परिवत्तित्वा मम पुञ्ञानुभावतो ।
सुनील मुदु धम्मिल्लं कुसुमा भरणभूसितं ।।

पुरा मे सकसीसेन वहितं दारुकादिकं ।
पुञ्ञेना'हं अज्जमाला भारं सीसे समुब्बहे ।।

धजत्थाय मया हीय्यो पदिन्नं थूल साटकं ।
अज्ज निब्बत्ति मे भोन्तो महन्तं दिब्बसम्पदं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

जानमानेन कत्तब्बं दानादीसु महप्फलं ।
देवलोके मनुस्सेसु सुखदं दानमुत्तमं'न्ति ।।

तं सुत्वा सब्बे भिक्खू अच्छरियब्भुतचित्ता अहेसुं ।

सा देवता तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू निमन्तेत्वा दिब्बेहि खज्जभोज्जेहि सहत्था सन्तप्पेत्वा तेहि सद्धिं आगच्छन्ति अन्तरामग्गे दानं ददमाना महाबोधिं गन्त्वा सब्बेहि धजपताका-दीहिच नानाविधवण्णगन्धसम्पन्न पुप्फेहिच दीपधूपेहि च बोधिं पूजेत्वा भिक्खूनं चीवरत्थाय दिब्बवत्थानि दत्वा आगन्त्वा तस्मिं येव वनसण्डे वसन्तो नानाविधानि पुञ्ञानि कत्वा तावतिंसभवने निब्बत्ति ।

भिक्खू'पि त अच्छरियं तत्थ तत्थ पकासेन्ता बहूजने पुञ्ञकम्मे नियोजेसुंति ।

एवं विधा'पि कपणा जिनसासनम्हि ।
कत्वा पसादमथ थूलकुचेलकेन ।।
पूजेत्वा बिम्बविभवं अतुलीति अत्वा ।
पूजापरा भवथ वत्थुसु तीसु सम्मा'ति ।।

कपणाय वत्थुं ततियं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

इन्दगुत्तत्थेरस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवतो परिनिब्बाणतो ओरभागे जम्बुदीपे किर पाटलिपुत्तं नाम नगरं अहोसि । तत्थ धम्मासोको नाम महिद्धिको महानुभावो आणाचक्क वत्ति राजा रज्जं कारेति । उद्धं आकासतो हेट्ठा पठविया योजनप्पमाणे सकलजम्बुदीपे तस्स आणा पवत्तति । तदा सकल जम्बुदीपवासिनोच चतुरासीति नगरसहस्से राजानोच अत्तनो अत्तनो बलवाहने गहेत्वा आगम्म धम्मासोकमहारञ्ञो उपट्ठानं करोन्ति । तस्मिं समये देवपुत्त नगरे देवपुत्तो नाम महाराजा अत्तनो बलवाहनं गहेत्वा रञ्ञो उपट्ठानं अगमासि । धम्मासोको देवपुत्त-महाराजानं दिस्वा मधुरपटिसत्थारं कत्वा तुम्हाकं रट्ठे वसुस्सुता आगतागमा महागुणवन्ता अय्या अत्थो'ति पुच्छि । तं सुत्वा देवपुत्त-राजा अत्थि देव ! तस्मिं नगरे सीहकुम्मकं नाम महाविहारं । तत्थ अनेकसहस्स भिक्खू विहरन्ति । सीलवन्ता अप्पिच्छा सन्तुट्ठा विवेककामिनो ।

तेसु साट्ठकथा तिपिटकधरो इन्दगुत्तत्थेरो नाम तेसं पामोक्खो अहोसि । सो अनेकपरियायेन सनरामरानं भिक्खूनं धम्मं वण्णेति । गुणवा अत्तनो गुणं निस्साय लोके पाकटो'ति । तं सुत्वा राजा तुट्ठ-मानसो थेरं पस्सितुकामो हुत्वा सम्म त्वमेव गन्त्वा थेरं याचित्वा इधानेही'ति आह । तं सुत्वा देवपुत्तराजा अत्तनो हत्थस्सबलवाहनादि महासेनङ्ग परिवुतो इन्दगुत्तत्थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा अय्य ! अय्यं धम्मासोक महाराजा दट्ठुकामो'ति आह । थेरेन साधू'ति सम्प-च्छिते राजा थेरेन सम्पच्छितभावं धम्मासोक महाराजिनो पेसेसि । ततो धम्मासोक महाराजा सोमनस्सप्पत्तो अत्तनो आणापवत्तितट्ठाने

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

राजूनं सासनं पेसेसि-सब्बे'व थेरागमनमग्गं अलङ्करोन्तू'ति । अथ ते राजानो तुट्ठपहट्ठा अत्तनो अत्तनो नगरे भेरि चरापेत्वा देवपुत्तानगरतो याव पाटलिपुत्त नगर । एत्थन्तरे पञ्चपण्णास योजनिकं मग्गं विसमं समं करोन्ता देवतानं दिव्ववोयि'सिव अलङ्करित्वा धम्मासोक महानरिन्दस्स एवं सासनं पेसेसुं ।

भवन्तेत्थ:-

इन्दगुत्त महाथेर सामिनो गमनाय नो ।
मग्गं अलङ्करोन्तू'ति माराजेन पेसितं ।।

ततो ते अपनेत्वान पासाण कण्टकादिकं ।
विसमं समं करित्वान सम्मज्जित्वान साधुकं ।।

धोतमुत्ता समाभासा ओकिरित्वान वालुका ।
उस्सापिता तत्थ तत्थ दुस्स तोरण पन्तियो ।।

कलधोत हेमरम्भादि नाना तोरण पन्तियो ।
तथा पुप्फमयाने तोरणू'परितोरणा ।।

तेसु तेसुच ठानेसु सङ्खता कुसुमग्घिका ।
तथेव गन्धतेलेहि दीपिता दीपपन्तियो ।।

पदुमुप्पल सन्नीर पुप्फ पल्लव'लङ्कता ।
ठपिता घटमालायो पुण्णसोगन्धवारिहि ।।

नीलपीतादि सम्भिन्न पताकाहि धजेहिच ।
मग्गस्स उभतोपस्से वनमा'सि समाकुलं ।।

केतवो उग्गता तत्थ मन्दमन्दसमीरणा ।
अव्हयन्ता'व सोभन्ति ब्रह्मोरगसुरादयो ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

नागचम्पकपुन्नाग केतकीव कुलादिहि ।
पदुमुप्पलाविजलजेहि मालती कुसुमादिहि ॥
मालादामेहि नेकेहि मग्गमासि विचित्तकं ।
पत्थरित्वा पावपटे सित्तसम्मत्त भूमिय ॥
लाजादि पञ्चपुप्फानि विकिरिंसु मनोरम ।
अलङ्करित्वा हत्थस्सा कुसुमाभरणादिहि ॥
मग्गालंकरणत्थाय ठपितासुं ततो ततो ।
तेसु तेसु च ठानेसु भेरिमण्डल मज्झगा ॥
नच्चन्ति चतुरा नारी रसभावनिरन्तरा ।
कसवसादि पग्गय्ह वज्जेन्ता नेकतन्तियो ॥
गायन्ति मधुरं गीतं गायन्ते'त्थ लयाश्चितं ।
मग्गो सो साधुवादेहि भेरितन्ति निवेहिच ॥
करोनं कुञ्चनादेहि हयानं हेसितेहिच ।
नेकविटंक सङ्घेहि सो करोहि समाकुलो ॥
मग्गस्स उभतो पस्से देवकञ्ञूपमासुभा ।
मालाकलापे पग्गय्ह तिट्ठन्ति तुट्ठमानसा ॥
तथा पुण्णघटे गय्ह पदुमुप्पलसंकुले ।
अट्ठमङ्गलमुग्गय्ह तिट्ठन्ति पमदा तहिं ॥
सीतलूदक सम्पन्न पपाहि समलङ्कता ।
सिनानत्थंखता आसुं पोक्खरञ्ञो तहिं तहिं ॥
तहिं तहिं कता आसुं दान साला मनोरमा ।
निचितासुम'नेकानि दानोपकरणा तहिं ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवं नेकविधा पूजा अम्हेहि पटिपादिता ।
ठपेत्वान महागङ्गं तं जानातु महीपती'ति ।।

तं सुत्वा असोक महाराजा गङ्गं अलङ्करोथा'ति सोलस यक्खे पेसेसि । ते सपरिवारा तत्थ गन्त्वा अत्तनो आनुभावेन गङ्गाय अन्तो तिगावुतट्ठाने उदुक्खलपासाणे ठपेसुं । ठपेत्वा थम्हे उस्सापेत्वा तुलासंघाटे दत्वा हिमवन्ततो रत्तचन्दनसारे आहरित्वा पदरे सण्ठपेत्वा अनेकेहि पूजाविधानेहि अलङ्करित्वा रञ्ञो एव सासनं पेसेसुं ।

भवन्तेत्थ:-

थमत्थाय मयं सब्बे महाराजेन पेसिता ।
अम्हेहि'दानितं सब्बं कतमे'व सुणोथ तं ।।

गावुतत्तयगम्भीरं गङ्गं योजनवित्थतं ।
थम्भे पतिट्ठपेत्वान अनग्घ रत्तचन्दनं ।।

हिमवन्ततो हरित्वान सेतुं तत्थ सुमापितं ।
तोरणाच उभो पस्से रतनेहि सुनिम्मिता ।।

पुण्णकुम्भद्धजा चे'व पदीपावलियो तथा ।
उभोपस्सेसु रतनानि मापेत्वा लम्बनानिच ।।

सुवण्णमणिमुत्तादि दामेहि समलङ्कता ।
वालुकत्थाय ओकिण्णा धोतमुत्ता पभस्सरा ।।

तेसु तेसुच ठानेसु ठपितासुं महामणी ।
नानाराग वितानेहि सोभिता सेतुनो'परि ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ओलम्बितासुं तत्थे'व दिब्बाविकुसुमादयो ।
निट्ठितं इध कातब्ब युत्तं पूजाविधि तुनो ।
देवो लं पटिजानातु इति वत्वान पेसयुं'ति ।।

तम्पि सुत्वा असोको महाराजा तुम्हे'व थेरं इधा'नेथा'ति तेसं येव सासनं पटि पेसेसि । ते साधू'ति इन्दगुत्तत्थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा भन्ते पाटलिपुत्त नगरस्स गमनाय कालो'ति आहंसु । ततो थेरो सट्ठिसहस्समत्तेहि भिक्खू सङ्घेहि परिवुतो पञ्चपण्णास योजन-मग्गं पटिपज्जि । अथापर देवपुत्तनगरवासिनो अनेकविध मालागन्ध-वासचुण्णधजपताकादीहि अनेकेहि तालावचरेहि नच्चगीतवादितेहि पूजेत्वा अगमंसु ।

अथ थेरो महन्तेन पूजाविधानेन जम्बुदीपवासीहि पूजियमानो अनुक्कमेन चन्दभागाय गङ्गाय सेतुं पत्वातत्थ महन्त पूजाविधानं ओलोकेन्तो एवं चिन्तेसि । एवं उलारं पूजाविधानं इदानि जम्बुदीपे नाञ्ञस्स होति । मय्हमे वे'तं कतं । अहमे'वेत्थ उत्तमो अप्पटिमो'ति । एवं सेय्यस्स सेय्यो'हमस्मो'ति मानं उप्पादेत्वा अट्ठासि तस्मिं खणे एको खीणासवत्थेरो तं मानेनुपत्थद्धचेतसाठितं दिब्बचक्खूना दिस्वा उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा थेरस्स ओवदन्तो एवमाह । तस्मा –

मा मानस्स वसो होथ मा नो भन्ते वसंकतं ।
अनत्थवो सदा होति पातेत्वान भवाबटे ।।
मानोपलालितो सत्तो तण्हापटिघसङ्गतो ।
मक्कटोरगसोणादि हुत्वा जायति जातिसु ।।
मा मानं सामि पूरेहि अत्तानं परिसोधय ।
अपरिसुद्धासयो भिक्खु दायकं न परितोसति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ददन्तानं सरन्तानं पूजेन्तानं सचे तुवं ।
महप्फलं महाभूति कामत्थ होथनिब्बणा'ति ॥

तं सुत्वा थेरो संसारे निब्बिण्णो तत्थेव ठितो तिलक्खणं पट्ठपेत्वा करजकाय सम्मसन्तो सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा'व निक्खमि ।

ततो धम्मासोकमहाराजा बलवाहनपरिवुतो महन्तेन पूजाविधानेन पटिमग्गं आगम्म वन्दित्वा ततो दिगुनं पूजासक्कारं कुरुमानो महाभिक्खुसङ्घेन सद्धिं थेर अत्तनो नगरं नेत्वा तस्स धम्मकथं सुत्वा पसन्नमानसो पञ्चसीले पतिट्ठाय महन्तं विहारं कारेत्वा थेरेन सहागतानं सट्ठिसहस्सानं भिक्खूनं चतुपच्चयेहि उपट्ठानम'कासि । अथ थेरो साट्ठकथं पिटकत्तयं पकासेन्तो तस्मिं चिरं वसित्वा तत्थे'व परिनिब्बायि । ततो राजा सपरिसो तस्स सरीरनिक्खेपं कारेत्वा धातुयो गहेत्वा महन्तं चेतियं कारापेसी'ति ।

पुरातनानं भुवि पुञ्ञ कम्मनं,
गुणानुभावेन महेसि एवं ।
सवेवकानं मनसी करोन्ता,
पुञ्ञं करोथायतने सदावरा'ति ॥

इन्दगुत्तत्थेरस्स वत्थुं चतुत्थं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

साखमालपूजिकाय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अह्माकं भगवा दस पारमीयो पूरेत्वा अनुक्कमेन तुसित भवने निब्बत्तो देवेहि आराधितो सक्कराजकुले पटिसन्धिं गहेत्वा मातुकुच्छितो निक्खन्तो अनुक्कमेन परमाभिसम्बोधिं पत्वा ततो पट्ठाय पञ्च चत्तालीस संवच्छरानि ठत्वा चतुरासीति धम्मक्खन्धसहस्सानि देसेत्वा गणनपथं अतीते सत्ते भवकन्तारतो सन्तारित्वा सब्बबुद्धकिच्चानि निट्ठापेत्वा कुसीनारायं उपवत्तने मल्लानं सालवने यमकसालानमन्तरे उत्तर सीसकं पञ्ञत्ते मञ्चके विसाखपुण्णमदिवसे दक्खिणेन पस्सेन सतो सम्पजानो अनुट्ठा नसेय्याय निपन्नो पच्छिमयामे भिक्खू ओवदित्वा बलव पच्चूससमये महापठविं कम्पेन्तो अनुपादिसेसाय निब्बाण धातुया परिनिब्बायि।

परिनिब्बुते पन भगवती लोकनाथे आनन्दत्थेरो मल्लराजूनं एतं पवत्तिं आरोचेसि। ततो कोसिनारकाच देवब्रह्मादयोच सान्न पतित्वा नच्चगीत वादितेहि मालागन्धादीहिच सक्करोन्तो गरूकरोन्तो मानेन्ता पूजेन्ता चेलवितानादयो करोन्ता भगवतो सरीर नगरमज्झे यत्थ मकुटबन्ध नं नाम मल्लानं चेतिय तत्थ नेत्वा चक्क वत्तिस्स सरीरं विय अहतेन वत्थेन वेठेत्वा ततो विहतेन कप्पासेन वेठेत्वा'ति। एवं पञ्चदुस्सयुगसतेहि वेठेत्वा अयसाय तेलदोणिया पक्खपित्वा अञ्ञ स्साय अयसाय दोणिया पटिकुज्जित्वा सब्बगन्धानं चितकं करित्वा भगवतो सरीरं चितकं आरोपेसुं। अथ महाकस्सपत्थेरेन भगवता पादे सिरसा वन्दिते देवतानुभावेन चितको समन्ता एकप्पहारेनेव पज्जलि। भगवतो पन सरीरे दड्ढे सुमनमकुलसदिसा धातुयो अवसिस्ससु।

तस्मिं किर समये कोसलरञ्ञो जनपदे अञ्ञतरा गामवासिका इत्थी भगवती परिनिब्बुते साधुकीलं आगच्छमाना अन्तरामग्गे अत्तनो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सरीरे उप्पन्न वातरोगेन उपद्दुता साधुकीलं सम्पापुणितुं असक्कोन्ती सत्थु आलाहनं गन्त्वा भगवतो धातु सरीरे तीणि साखपुप्फानि पूजेत्वा पसन्नमानसा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा गता ताय एव रत्तिया मज्झिमयामे काल कत्वा तावतिंस भवने तिंसयो जनिके कनकविमाने निब्बत्ति। तस्सा पुब्बकम्म पकासनत्थं चक्कमत्तानि साख पुप्फानि तत्थ तत्थ ओलम्बन्ति। तेहे'व सब्बं विमानं एको भासी अहोसि।

ततो सुगन्ध करण्डकं वियच अहोसि। सा पन अत्तनो सोभग्गप्पत्तं अत्ताभावच विमानसम्पदंच परिवार सम्पत्तियोच दिस्वा विह्मितमानसा पुब्बे कतेनकेन मे पुञ्ञकम्मेनायं लद्धा'ति ओलोकेन्ती। भगवतो धातुसरीरस्मि पूजि तानि तीणि साखपुप्फानि दिस्वा पसन्न-मानसा महाचक्कप्पमाण साखमाल हत्थेन धारेन्ती। धातु पूजनत्थाय अगमासि। तदा तत्थ सन्निपतिता मनुस्सा तस्सा रूपसम्पदच हत्थे महन्तं साखमालच दिस्वा विह्मितमानसा अम्म। त्वं कत्थ वासिका। कत्थ पनिमं पुप्फ पटिलद्ध'न्ति पुच्छिसु। त सुत्वा देवधीता अत्ताना भगवतो धातु सरीरस्स पूजित्व साखमालत्तायानुभावेन पटिलद्ध सम्प-त्तियोच दिब्बविमानंच पुब्बे मतकलेवरं चाति सब्ब तेस दस्सेत्वा धम्मदेसनावसाने आह:-

समागता भवन्ता मो पस्सन्तु मम सम्पदं।
कतमप्पेन कारेन सम्मासम्बुद्ध धातुया॥

साखमालानि तीणे'व हीय्यो'हं मुनि धातुया।
पूजयित्वान सन्तुट्ठा निवत्ता ताय रत्तिया॥

मरन्ती खरवातेन तमहं सुचरितं सरिं।
तेना'हं पुञ्ञकम्मेन तावतिंसूपगा अहुं॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तत्थ मे आसि पासादो तिंस योजन मुग्गतो ।
कूटागारवराकिण्णो साखमाला'ति विस्सुतो ।।

यथा सब्बसुगन्धेहि करण्डं परिभावितं ।
तथा दिब्बसुगन्धेहि गन्धितं भवनं मम ।।

चक्कमत्ता साखपुप्फा तत्थ तत्थू'पलब्बरे ।
दिब्बगन्धा'पवायन्ति मधुब्बतनिसेविता ।।

भस्सन्ति एक पुप्फस्मा तुम्बमत्ताहि रेणवो ।
तेहि पिञ्जरिता देवा कीलन्तिच ललन्तिच ।।

विलन्धित्वान मालायो सुदिब्बाभरणानिच ।
सहच्छरा देवपुत्ता नच्चगीतादि व्यावटा ।।

पस्सथेमं भुजङ्गा मो सत्ता मोहेन पारुता ।
हीय्यो मतं पविद्धं मे पूतिभूतं कलेवरं ।।

पुलवेहि समाकिण्णं मक्खिकागण कीलितं ।
काकसोणाविसत्तान माहारं कुणपालयं ।।

पत्थेन्ति पुरिसा पुब्बे अनेको'पायनेन तं ।
दट्ठु'म्पि'दानि निच्छन्ति तण्हाय'ञ्जाणता अहो ।।

लोकपज्जोत कस्सा'हं विमलस्स यसस्सिनो ।
धातुं हीय्यो महिं सम्मा अज्जसग्गे पतिट्ठिता ।।

हित्वा नेताविसं कायं लद्धं'दानि ममेदिसं ।
दिब्बत्तआवं सोभाहि भासमानमुदिक्खथ ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

भासमानाय मे वाचं सुणोथे'त्थ समागता ।
नत्थे'वा कतपुञ्ञस्स अणुमत्तं भवे सुखं ।।

बिन्दु मत्तम्पि यो पुञ्ञबीजं रोपेति सासने ।
नहानत्थफलं होति यावनिब्बाणपत्तिया'ति ।।

एवं सा देवता अत्तना पटिलद्धदिब्बविभवं दस्सेत्वा जनकायं ओवदित्वा दिब्बसाखपुप्फेहि जिनधातुं पूजेत्वा मनुस्सानं पस्सन्तानं येव सद्धि विमानेन देवलोकमेव अगमासि । तं दिस्वा महामनो दानादीनि पुञ्ञानि कत्वा देवलोकं पूरेसीति ।

एवहि सा पुप्फमत्तेन धातुं,
पूजेत्व देवेसु अलत्थ भूतिं ।
तुम्हे'पि भोन्तो ! तिदिवेसु सातं ;
कामत्थ चे कत्थपुञ्ञानि साधु'ति ।।

साखमाल पूजिकाय वत्थुं पञ्चमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मोरिय ब्राह्मणस्स वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

अम्हाकं भगवती परिनिब्बुते मगधरट्ठे मचलं नाम महागामं अहोसि । तत्थ मोरियो नाम ब्राह्मणो पटिवसति सद्धो पसन्नो तस्स सेना नामेका भरिया अत्थि । सा'पि सद्धा पसन्ना रतनत्तयेसु । ते उभो'पि समग्गा सम्मोदमाना भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा निच्चं दानं पवत्तेन्ता चीवरादि चतुपच्चयेहि उपट्ठहन्ता सीलं रक्खन्ता उपोसथकम्मं करोन्ता दिवसं वीतिनामेन्ति । अथस्स गेहे विभव येभुय्येन दानादीसु परिक्खयमगमासि । ततो ब्राह्मणी सामिनो गेहे धनं परिक्खीणं । कथं दानं पवत्तेय्यामा'ति । ब्राह्मणस्स आरोचेसि । ततो ब्राह्मणो मा भद्दे चिन्तेहि । येन केनचि उपायेन दानं पवत्तेस्सामा'ति वत्वा तस्मिं येव अत्तनो सनुस्साहत पकासेन्तो आहा—

जानमानोहि लोकस्मिं दानस्सेदंफलं इति ।
न दज्जा को सुसीलेसु अप्पम्पि दिवसम्पति ।।

सग्गलोकनिब्बानादि दानानि मतिमा इध ।
कोहि नाम नरो लोके नदद्देय्य हिते रतो'ति ।।

एवंचपन वत्वा भद्दे वनं पविसित्वा अनेक विधानि पण्णानिच फलानिच पच्छिपूरं आहरित्वा विक्किणित्वा'पि दानं न उपच्छिन्दिस्सामा'ति वत्वा ततो पट्ठाय वनं गन्त्वा पण्णानिच फलानिच आहरित्वा विक्किणित्वा दानं देन्तो पटिवसति । अथेक दिवसं ब्राह्मणो वनं पविट्ठो पण्णेहिच फलेहिच पच्छि पूरेत्वा सीसेना'दाय गेहं आगच्छन्तो पुप्फफलपल्लवेहि विनतं नेक तरुगणनिचितं सम्मन्ता नेक चातक चतुप्प-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

दनिसेवितं विप्पकिण्णा नन्तपुप्फपत्ताकिञ्जक्खच्छन्न वालुकातलं सन्दमान सीतलाभलजलप्पवाह अकद्दमानिन्न सुपतित्थेहि सुन्दरं कन्दरं दिस्वा पच्छि तीरे ठपेत्वा ओतिण्णो नहायति तस्मि खणे तत्थ एकस्मि रुक्खे अधिवत्थो देवपुत्तो तं तत्थ नहायन्तं दिस्वा किन्नु खो एस कल्याणज्झासयो वा उदाहु पापज्झासयो सत्तो'ति दिब्बचक्खुना उपधारेन्तो अच्छरिय पुरिसो एसो दुग्गतो'पि हुत्वा अत्तनो दानप्प वेणिया उपच्छिज्जन भयेन वन गन्त्वा पण्णानिच फलानिच आहरित्वा दुक्खेन कसिरेन जीविकं कप्पेन्तो दानधम्मं न उपच्छिन्दतीति चिन्तेत्वा तस्स गुणादयो पटिच्च पच्छियं फलानिच ठपितपण्णानिच सब्बानि सुवण्णानि होन्तू'ति अधिट्ठासि ।

अथस्सानुभावेन सब्बसुवण्णं अहोसि । अथ सो सुवण्णपुण्णपच्छियं उपरि सुवण्णरासिमत्थके सब्ब कामदद महन्तं मणिरतणं ठपेत्वा अन्तरहितो पटिक्कम्म अट्ठासि ।

ततो ब्राह्मणो नहात्वा उत्तिण्णो पच्छियं सम्पुण्णसुवण्णवण्ण रसिना सम्भिन्न विज्जोतमान मणिरतनं दिस्वा किमेतं'ति आसङ्कित परिसङ्कितो पच्छिसमीप गन्त्वा हत्थ पसारेतुं अविसहन्तो अट्ठासि ।

तं दिस्वा देवपुत्तो दिस्समानसरीरेन ठत्वा मा त्वं भायि ब्राह्मण मया एतानि निम्मितानि । गहेत्वा गच्छाही'ति आह ।

अथ ब्राह्मणो देवपुत्तस्स कथं सुत्वा अयं देवपुत्तो इमं मया निम्मित गहेत्वा गच्छा'ति वदति किन्नु खो सो अत्तनो आनुभावेन देति उदाहु मया कतपुञ्ञेना'ति पुच्छिस्सामि तं'ति पञ्जलिको'व देवपुत्तं पुच्छन्तो आह –

पुच्छामि पञ्जलीवानि देवपुत्तं महिद्धिकं ।
ददासि मे सुवण्णंच कामदं मणिमुत्तमं ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

नाबि भो नो तुवं जाती नमित्तो नोपकारको ।
किं त्वं अत्थवसं दिस्वा मम वज्जासिमं धनं ।।

केन तपेन सीलेन केना'चारगुणेनच ।
येन वज्जासि मे देव किं मे सुचरित चितं ।।

किन्नु पुरातनं कम्मं केन कम्मेन वस्ससि ।
अथवा तविद्धिया देति तं मे अक्खाहि पुच्छितो'ति ।।

ततो देवपुत्तो नखो पनाहं ब्राह्मण देवोति परेसं किञ्चि दातुं सक्कोमि तया पुब्बे कतसुचरिता'नुभावेन निब्बत्तती'ति वत्वा दिब्ब चक्खुमा तस्स पुब्ब कम्मं दिस्वा तस्स पकासेन्तो आह –

कस्सपे लोकपज्जोते सम्बुद्धे परिनिब्बुते ।
सब्बत्थ पत्थट आसि तस्स बुद्धस्ससासनं ।।

तदा पच्चन्तिमे गामे त्वमा'सि कुलदारको ।
सद्धो आसि पसन्नोच दायको कुसले रतो ।।

तदा पब्बजितो एको गच्छन्तो अन्तरापथे ।
चोरेहि अनुबद्धो'सि अच्छिन्नपत्त चीवरो ।।

साखाभङ्गं निवासेत्वा पारुपित्वा तथे'व तं ।
अन्तोगामं पविट्ठो'सि एसमानो पिलोतिके ।।

ततो त्वं चरमानं तं दिस्वा कम्पित मानसो ।
वत्थयुगं अदासि त्वं सद्दहं दानतो फलं ।।

पत्थोदनेन तं भिक्खुं परिविसित्वा यथा बलं ।
पेसेसि अभिवा देत्वा सद्धाय सुद्धमा न सो ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

इमं त्वं अकरी पुञ्ञं तुय्हे'तं चरितं इमं ।
तस्स ते पुञ्ञकम्मस्स अमुख्यफलमीदिसं'ति ॥

एवंचपन वत्वा इदं ते ब्राह्मण धनं राजादीहि मया अनाहरणीयं कतं । त्वं अपरिसङ्कन्तो गहेत्वा यथाधिप्पाय करोहि । इमं खो पन मणिरतनं इच्छितिच्छित पसवति । तेना'पि आनुभावेन तवदान अनपच्छिन्दन्तो पुत्तदारादयो पोसेही'ति अनुसासि । त सुत्वा ब्राह्मणो तेन वुत्तनियामेने'व भिक्खु सङ्घस्स महादान ददन्तो सीलं रक्खन्तो चिर वसित्वा अपरभागे ततो चुतो देवलोके निब्बत्ती'ति ।

एवं निहीना'पि धनेन सन्तो,
दानम्वयं ने'वपरिच्चजन्ति ।
तस्माहि भोग्तो सति वेय्यधम्मे;
मा कत्थ दानेसु पमादमावं'ति ॥

मोरियब्राह्मणस्स वत्थुं छट्ठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पुत्त मत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

एकस्मिं किर समये लङ्कादीपवासिनो सट्ठिमत्ता भिक्खू जय-महाबोधिं वन्दितुकामा एकतो मन्तेत्वा महातित्थेन नावं आरुय्ह जम्बुदीपं पत्वा तामलित्तिपट्टने ओतरित्वा अनुक्कमेन पाटलिपुत्त नगरं पापुणिंसु। अथ तस्मिं नगरे पिण्डाय चरन्ते ते भिक्खू एको दुग्गत मनुस्सो दिस्वा चिरेना'हं दिट्ठा बुद्धपुत्ता'ति सोमनस्सो भरियं पक्कोसित्वा भद्दे ! इमेसं अय्यानं दानं दातुकामोम्हि पुब्बे नो अकतपुञ्ञत्ता इदानि दुग्गता जाता। इमेसु पुञ्ञ खेत्तेसु बीजा नो चे रोपेस्साम पुनपि एवमेव भविस्सामा'ति वत्वा किं मे गेहे देय्यधम्मं अत्थी'ति पुच्छि। सा तं सुत्वा घरे नो सामि अय्यानं किञ्चि दातब्बं नपस्सामि। अपिच मम पुत्तं मारेत्वा दानं दातुं सक्का'ति। सो तस्स कथं सुत्वा भद्दे ! पुत्तं मारेत्वा किं दानं देमा'ति आह। ताय तं सुत्वा सामी ! किं न जानासि पुत्ते नो मते सन्दिट्ठ सम्भता ञाति मित्त सुहज्जाच अम्हाकं सन्तिकं आग-च्छन्ता किञ्चि पण्णाकारं गहेत्वा आगच्छन्ति। मयं तेन पण्णाकारेण दानं दस्सामा'ति वुत्ते उपासको साधु तथा करोहो'ति मातुया एव भारमकासि। सा पुत्तं मारेतुं अविसहन्ति आह। तथाहि –

किच्छा लद्धं पियं पुत्तं अम्मा'म्मा'ति पियं वदं।
सुनील नेत्तं सुभमुं को पक्कमितुं'मिच्छति ॥

मातरा मारियन्तो'पि मातरमे'व रोदति।
मारेतुं तं न सक्कोमि हदयं मे पवेधती'ति ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एवंवपन वत्वा अहं सामि न सक्कोमि पुत्तं मारेतुं । त्वं मारेही'ति पुत्तं पितुसन्तिकं पेसेसि । अथ सो'पि त मारेतुम'सक्कोन्तो एवमाह । वुत्तं हि –

लायन्ति पितुनो दुक्खं पुत्ता पुत्ता'ति कित्तिता ।
पितु दुक्खं सुखं पुत्ता दायादा होन्ति सब्बदा ।।

तस्मा मे सदिसं पुत्तं पिल्लकं मञ्जुभासनं ।
न सक्कोमि अहं भद्दे जीविता तं वियोजितुं ।।

अयसंच अकित्तिंच पप्पोति पुत्त घातको ।
पाणातिपात कम्म'म्पि कामं सो फुसते नरो'ति ।।

एवंवपन वत्वा सो त्वमेव तव पुत्तं मारेही'ति पेसेसि । एवं तेन वुत्ते पुत्तस्स मारनुपायं परियेसन्ता एवमाहंसु । अम्हे पनिमं मारेतुं नसक्कोम । अम्हाकं पच्छागेहे महन्तो वम्मिको अत्थि । तस्मि एको नागराजा पटिवसति । कुमारं तत्थ पेसेस्साम सो तं डसित्वा मारेस्सती'ति । इच्चेते एसो खो उपायो एवा'ति चिन्तेत्वा कुमारं पक्कोसित्वा अञ्जनावलिवलयादीहि मण्डेत्वा तस्स हत्थे गेण्डुं ठपेत्वा तात पच्छागेहे वम्मिक समीपं गन्त्वा कीला'ति पेसेसुं । ततो दारको गन्त्वा गेण्डुकेन कीलन्तो वम्मिकविले गेण्डुकं पातेसि । अथ सो गेण्डुकं गण्हिस्सामी'ति वम्मिक सुसिरे हत्थं पवेसेसि । ततो सप्पो कुज्झित्वा सुसू'ति सद्दं करोन्तो महन्तंफणं कत्वा विलतो सीसं उक्खिपित्वा ओलोकेन्तो अट्ठासि कुमारस्स हत्थतो परिपलितपासं विय । अथस्स कुमारो किञ्चि अजानन्तो सप्पस्स गीवं दल्हं गण्हि । अथस्स मातापितुन्नं सद्धाबलेन नागराजा कुमारस्स करतले अट्ठंसं इच्छादायकं कण्ठमणिरतणं पातेसि । कुमारस्स मातापितरो द्वारं निस्साय ठिता तस्स किरियं ओलोकेन्ता । तं मणिरतणं दिस्वा सोचं गन्त्वा पुत्तं उक्खिपित्वा हत्थतो मणिरतणं गण्हिंसु । ततो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ते तं मणिरतनं परिसुद्धासने ठपेत्वा उपचारं कत्वा अम्हाकं इदञ्चि-दञ्चदेथा'ति अब्भुक्किरिसु। अथ ते मणिरतनानुभावेन गेहद्वारे महन्तं मण्डपं कारेत्वा वितानादिना मण्डपं अलङ्करित्वा भिक्खूनं आसनानि पञ्ञापेत्वा ते सट्ठिमत्ते भिक्खू निसीदापेत्वा महादानं अदंसु। ततो नगरवासिनो मणिरतनानुभावं सुत्वा सन्निपतिंसु। अथ ते तेसं मज्झे अत्तनो सद्धाबलेन मणिरतनस्स लाभं पकासेत्वा इमंहि दानत्थाये'व परिच्चजामा'ति एकस्मिं ठाने पतिट्ठा पेत्वा तेनानुभावेन यावजीवं दानं ददन्ता सीलं रक्खन्ता आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तिसू'ति।

छेत्वान पेमं अपि अन्नजेसु,
ददन्ति दानं इध मानुसे'धं।
न ददाति को नाम नरो समिद्धो;
दानंहि दानस्स फलं सरन्तो'ति॥

पुत्तवत्थुं सत्तमं।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तेभातिकमधुवाणिजकानं वत्थुम्हि अथमानुपुब्बीकथा

अतीते किर बाराणसियं तेभातिका एवंतो हुत्वा मधुं विक्किणन्ता पुत्तदारे पोसेन्ति। ततो तेसु एको पच्चन्तं गन्त्वा मलयवासीनं हत्थतो मधुं किणित्वा गण्हाति। एको गहितं गहितं मधुं नगरं आहरति। एको तेन आहटाहटमधूनि बाराणसियं निसीदित्वा विक्किणाति। तस्मिं समये गन्धमादनपब्बते एको पच्चेकबुद्धो वणरोगेनातुरो अहोसि। अथञ्ञतरो पच्चेकबुद्धो तस्स मधुना फासु भविस्सती'ति ञत्वा गन्धमादनपब्बतेयेव ठितो चीवरं पारुपित्वा आकासेनागन्त्वा नगरद्वारे ओतरित्वा कत्थ मधुं लभामी'ति ओलोकेन्तो अट्ठासि। तदा तस्मिं परकुले भत्तं कत्वा जीवमाना एका चेटिका घटमादाय उदकत्थं तित्थं गच्छन्ती। मग्गा ओक्कम्म घटं ठपेत्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि। तदा पच्चेकबुद्धो भगिनी! एत्थ भिक्खाय चरन्तानं कतरम्हि ठाने मधु लब्भती'ति पुच्छि। सा तस्स कथं सुत्वा मधु आपणस्स पञ्ञायनट्ठाने ठत्वा हत्थं पसारेत्वा एस भन्ते मधु आपणो'ति दस्सेत्वा यज्जायं पच्चेकबुद्धो आपणतो मधुं नलभति मम निवत्थवत्थकं दत्वा'पि मधुं दस्सामी'ति चिन्तेत्वा ओलोकेन्ती तत्थे'व अट्ठासि। अथ पच्चेकबुद्धो अनुपुब्बेन विचरन्तो मधु आपण सम्पापुणि ततो कुटिम्बिको तं दिस्वा हत्थतो पत्तं गहेत्वा आधारके ठपेत्वा मधुघट आदाय पत्तस्स उपनामेन्तो सहसा निक्कुज्जि। ततो मधु पत्तं पूरेत्वा उत्तरन्तो पुन भूमियं पग्घरि। तं दिस्वा सोमनस्सो वाणिजो एव पत्थनमकासि।

वुत्तंहि महावंसे:-

तत्थ पत्तस्स बुद्धस्स वाणिजोसो पसादवा।
विस्सन्दयन्तो मुखतो पत्तपूरं मधुं अदा॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पुण्णंच उप्पतीतंच पतितंच महीतले ।
दिस्वा मधुं पसन्नो सो एवं पणिदही तदा ।।

जम्बुदीपे एकरज्जं दानेना'नेन होतु मे ।
आकासे योजने आणा भूमियं योजने'तिच ।।

एवंचपन वत्वा पत्तं अदासि पच्चेकबुद्धो पत्तं पटिग्गहेत्वा तत्थे'व ठितो ।

इच्छितं पत्थितं तुय्हं खिप्पमे'व समिज्झतु ।
पूरेन्तु चित्तसङ्कप्पा चन्दो पण्णरसो यथा ।।

इच्छितं पत्थितं तुय्हं सब्बमेव समिज्झतु ।
पूरेन्तु चित्त संकप्पा मणिजोतिरसो यथा'ति ।।

वत्वा मङ्गलं वड्ढेत्वा अगमासि ।

अथन्तरामग्गे ठिता घट चेटिका पच्चेकबुद्धा'भिमुखं गन्त्वा मधुं लभित्थ भन्ते'ति ? पुच्छि । तेन लद्ध भगिनी'ति वुत्तो किं वत्वा सो अदासी'ति पुच्छि । पच्चेकबुद्धो सब्बं कथेसि । सा तं सुत्वा थोकं भन्ते इधे'व होथ दासिया अनुग्गहत्थाया'ति । सीघ गेहं गन्त्वा निवत्थपिलोतिका अत्तनो साटकं धोवित्वा आहरित्वा चुम्बटकं कत्वा पच्चेकबुद्धस्स अदासि । यदा सो भन्ते मधुदायको सकल जम्बुदीपे एकरज्जं कारेति । तदा'हं तस्स अग्गमहेसि भवेय्यंति वत्वा पत्थनं करोन्ति एवमाह –

यदा ते मधुदो भन्ते भूभुजो होति भूतले ।
तस्स हेस्सं वता भन्ते पिया अग्गमहेसिका ।।

सुरूपाच सुवाणीच सुयसा सुब्बता सुमा ।
अस्सं तस्स पिया चाय मनापा इच्छिदासदा'ति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तस्सा'पि तदा पच्चेकबुद्धो तथेव होतू'ति मङ्गलं वत्वा आकासेन गन्धमादनमे'व अगमासि ।

अथापरभागे ते तयो'पि एकतो हुत्वा मधुलोकनं करोन्ता तं मधुघटं कुहिं'ति पुच्छिसु । सो तेनत्ताना कतकम्मं वत्वा सचे तुम्हे तस्मिं पत्तिं अनुमोदेय्याथ त साधु । नो चे मधुअग्घनकं मम हत्थतो गण्हथा'ति वत्वा तेहि ततो न नो अत्थो मधुना । कीदिसस्सेतं अदासी'ति वुत्ते तं सुत्वा इतरो पच्चेकबुद्धा नामेते गन्धमादने वसन्ति । कासावं पारुपित्वा कुले कुले भिक्खं चरन्ति । सन्तो एते सीलवन्ता'ति कथेसि । अथ तेसु जेट्ठो ब्राह्मण चण्डालका'पि कासावं परिदहित्वा चरन्ति । नूना'यं चण्डालको'ति मञ्ञामी'ति आह । मञ्ञिमो कुञ्ञित्वा तव पच्चेकबुद्धं परसमुद्दे खिपाही'ति अवोच । अथ तेस कथं सुत्वा मधुदायको आभो तुम्हे अरियानं महेसक्खानं महानुभावानं पच्चेकबुद्धान फरुसं कथेथ । निरयदुक्खा न भायथा'ति । आदिना अनेकाकारेन निवारेत्वा तेसं गुणं पकासेसि । तं सुत्वा ते उभो'पि साधू'ति पसन्नचित्ता अनुमोदिसु । अपरभागे ते काल कत्वा देवमनुस्सेसु संसरन्ता तत्थ तत्थ महासम्पत्तियो अनुभवित्वा अम्हाकं सत्थु परिनिब्बाणतो द्विन्नं वस्ससतानं अच्चयेन अत्तनो अत्तनो सम्पत्तट्ठाने निब्बत्तिसु । तेन वुत्तं –

असोको मधुबो'सन्धि मित्तादेवी तु चेटिका ।
चण्डालवादि निग्रोधो तिस्सो सो पारवादिको'ति ।।

तेसु चण्डालवादी जेट्ठ वाणिजो बिन्दुसाररञ्ञो जेट्ठपुत्तस्स सुमनराज कुमारस्स पुत्तो हुत्वा निब्बत्ति ।

तस्सा'यमानु पुब्बीकथा:-

बिन्दुसाररञ्ञो किर दुब्बल कालेयेव असोक कुमारो अत्तना लद्धं उज्जेनिया रज्जं पहाय आगन्त्वा सब्ब नगरं अत्तनो हत्थगतं कत्वा सुमन राजकुमारं अग्गहेसि । तं दिवसमेव सुमनस्स राजकुमारस्स सुमना नाम देवी परिपुण्णगब्भा अहोसि । सा अञ्ञातवेसेन निक्ख-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मित्वा अविदूरे अञ्ञतरं चण्डालगामं सम्पाय गच्छन्तो जेट्ठक चण्डालस्स गेहतो अविदूरे निग्रोधो अत्थि । तस्मिं रुक्खे अधिवत्थायदेवताय इतो एहि सुमने'ति वदन्तिया सद्दं सुत्वा तस्सा समीपं गता । देवता अत्तनो आनुभावेन एकं साल निम्मिणित्वा एत्थ वसाही'ति पादासि । सा तत्थ पाविसि । गतदिवसेयेव सा पुत्तं विजायि । सा तस्स निग्रोध देवताय परिग्गहितत्ता निग्रोधोत्वेव नामं अकासि । जेट्ठक चण्डालो दिट्ठ दिवसतोप्पभुति तं अत्तनो सामिधीतरं विय मञ्ञमानो निच्चद्ध वट्टं पट्ठपेसि । राजधीता तत्थ सत्तवस्सानि वसि । निग्रोध कुमारो'पि सत्तवस्सिको जातो । तदा महारुणत्थेरो नाम एको अरहा दारकस्स हेतुसम्पद दिस्वा विहरमानो सत्तवस्सिको'दानि दारको । कालो नं पब्बाजेतुं'ति चिन्तेत्वा राजधीताय आरोचापेत्वा निग्रोध कुमारं पब्बाजेसि । कुमारो खुरग्गेयेव अरहत्तं पापुणि ।

तेन वुत्तं महावसे:—

तं महारुणो थेरो तदा दिस्वा कुमारकं ।
उपनिस्सय सम्पन्नं अरहा पुच्छि मातरं;
पब्बाजेसि खुरग्गे सो अरहत्तमपापुणी'ति ।।

सो किर एकदिवसं पातो'व सरीरं पटि जग्गित्वा आचरियुज्झाय वत्तं कत्वा पत्तचीवरमादाय मातु उपासिकाय गेहद्वारं गच्छामी'ति निक्खमित्वा मातुनिवासनट्ठानस्स दाक्खिण द्वारेन नगर पविसित्वा नगरमज्झेन गन्त्वा पाचीन द्वारेन निक्खमित्वा गन्तब्बं होति । तेनच समयेन असोको धम्मराजा पाचीनदिसाभिमुखो सीहपञ्जरे चङ्कमति । तं खणंयेव निग्रोधो राजङ्गणं सम्पापुणि । सन्तिन्द्रियो सन्तमानसो युगमत्तं पेक्खमानो इरियापथ सम्पन्नो दिस्वा थितस्स एत'दहोसि । अयं जानो सब्बो'पि विक्खित्तचित्तो भत्त मिग पटिमागो अयं पन दहरको अविक्खित्तो अतिविय्स्स आलोकित विलोकितं सम्मिञ्जनपसारणंच सोभति अद्धा

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एतस्सब्भन्तरे लोकुत्तरधम्मो भविस्सतो'ति रञ्ञो सहदस्सनेने'व सामणेरे चित्तं पसीदि । पेमं सण्ठहि । कस्मा ? पुब्बे किर पुञ्ञकरणकाले रञ्ञो जेट्ठकभाता वाणिजको'यं ।

पुब्बेन सन्निवासेन पच्चुप्पन्न हितेनवा ।
एवं तं जायते पेमं उप्पलं'व यथोदके'ति ।।

अथ राजा सञ्जात पेमो सम्बहुमानो सामणेरं पक्कोसथा'ति अमच्चे पेसेसि । अतिचिरायन्ती'ति पुन द्वे तयो पेसेसि । तुरितं आगच्छतू'ति सामणेरो अत्तानो पकतिया एव अगमासि । राजा पतिरूपासनं ञत्वा निसीदथा'ति आह । सो इतो चितोच विलोकेत्वा नत्थि'दानि अञ्ञो भिक्खू'ति समुस्सित सेतच्छत्तं राजपल्लङ्कं उपसङ्कमित्वा पत्तं गहनत्थाय रञ्ञो आकारं दस्सेसि । राजा तं पल्लङ्क समीपं गच्छन्त एव दिस्वा चिन्तेसि अज्जेव'दानि अयं सामणेरो इमस्स गेहस्स सामिको भविस्सती'ति । सामणेरो रञ्ञो हत्थे पत्तं दत्वा पल्लङ्कं अभिरुहित्वा निसीदि । राजा अत्तानो अत्थाय सम्पादितं सब्बं यागु खज्जकभत्त विकतिं उपनामेसि । सामणरो अत्तानो यापनमत्तमे'व सम्पटिच्छि । भत्त किच्चावसाने राजा आह । सत्थारा तुम्हाकं दिन्न ओवादं जानाथा'ति । जानामि महाराज एक देसेना'ति । तात मय्हम्पि नं कथेही'ति साधु महाराजाति रञ्ञो अनुरूपं धम्मपदे अप्पमादवग्गं अनुमोदनत्थाय अभासि । राजा पन "अप्पमादो अमतपदं पमादो मच्चुनो पदन्ति" सुत्वा व अञ्ञातं तात । परियोसापेही'ति आह । सामणेरो अनुमोदनावसाने द्वत्तिंसधुवभत्तानि लभित्वा पुनदिवसे द्वत्तिंस भिक्खू गहेत्वा राजन्तोपुरं पविसित्वा भत्तकिच्चम'कासि । राजा अञ्ञे'पि द्वत्तिंस भिक्खू तुम्हेहि सद्धि स्वे भिक्खं गण्हन्तू'ति एतेने'व उपायेन दिवसे दिवसे वड्ढापेन्तो सट्ठिसहस्सान ब्राह्मणपरिब्बाजकानं भत्तं उपच्छिन्दित्वा अन्तोनिवेसने सट्ठिसहस्सानं भिक्खूनं निच्चभत्तं पट्ठपेसि । निग्रोधत्थेर गतेने'व पसादेन । निग्रोधत्थेरो'पि राजानं सपरिसं तीसु सरणेसु पञ्चसु

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सोलेसु पतिट्ठापेत्वा बुद्धसासने पोथुज्जनिकेन पसादेन अचलप्पसादं कत्वा पतिट्ठापेसि । राजा'पि असोकारामं नाम महाविहारं कारापेत्वा सट्ठि-सहस्सानं भिक्खूनं निच्चभत्तं पट्ठपेसि । सकल जम्बुदीपे चतुरासीतिया नगरसहस्सेसु चतुरासीतिविहारसहस्सानि कारापेसि । तेन वुत्तं ।

चण्डालवाव दोसेन जातो चण्डाल नामके ।
पत्तानुमोदना पाका असेसोहि अनासवो'ति ।।

अयं निग्रोधत्थेरस्स कथा नयो ।

मधुदायकोपन वाणिजो देवलोकतो चवित्वा पुप्फपुरे राजकुले उप्पज्जित्वा पियदासो नाम कुमारो हुत्वा छत्तं उस्सापेत्वा सकल जम्बुदीपे एकरज्ज अकासि । कथं ?

बिन्दुसार राजस्स एकसतपुत्ता अहेसुं । ते सब्बे असोको अत्तना सद्धि एकमातिकं तिस्सकुमारं ठपेत्वा घातेसि । घातेन्तो चत्तारि वस्सानि अनभिसित्तो'व रज्जं कारेत्वा चतुन्नं वस्सानं अच्चयेन तथा-गतस्स परिनिब्बाणतो द्विन्नं वस्ससतानं उपरि अट्ठारसमेवस्से सकल-जम्बुदीपे एकरज्जाभिसेकं पापुणि । अथ तं सकल जम्बुदीपे चतुरासीति नगरसहस्से राजानो आगन्त्वा उपट्ठिहिस्सन्ति । तिण्णंउतून अनुच्छविका तयो पासादा अहेसुं । एको महसप्पको । एको मोरगीवो । एको मङ्गलो नाम । तेसु नेकनाटकसहस्सपरिवुतो पटिवसति ।

यास्स मधुआपनं दस्सेसि सा असन्धिमित्ता नाम देवच्छरपटि भागा राजधीता हुत्वा सट्ठिसहस्सानं इत्थीनं जेट्ठिका धम्मासोक रञ्ञो अग्गमहेसि अहोसि ।

अभिसेकानन्तरं तस्स इमा राजिद्धियो आगता । पठवियाच हेट्ठा योजनप्पमाणे आणा पवत्तति । तथा उपरि आकासे अनोतत्त दहतो अट्ठहि काजेहि सोलसपानीयघटे दिवसे दिवसे देवता आहरन्ति । यतो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सासने उप्पन्नसद्दो हुत्वा अट्ठघटे भिक्खुसङ्घस्स अदासि । द्वे घटे सट्ठि मत्तानं तिपिटकभिक्खूनं द्वे घटे अग्गमहेसिया असन्धिमित्ताय । चत्तारो घटे अत्ताना परिभुञ्जि । देवता एवं हिमवन्ततो नागलता दन्तकट्ठं सिनिद्धं मुदुकं रसवन्त दिवमे दिवसे आहरन्ति । तेन रञ्ञोच महेसियाच सोलसन्नं नाटकसहस्सानंच सट्ठिमत्तानंच भिक्खुसहस्सानं देवसिकं दन्तपोणकिच्चं निप्फज्जति । देवसिकमेवस्स देवता अगदामलकं अगदहरीटकं सुवण्णवण्णंच गन्धरससम्पन्नं अम्बपक्कं आहरन्ति । छद्दन्तदहतो पञ्चवण्णं निवासनपारुपनं पीतकवण्णं हत्थपुञ्छनकपट्टं दिब्बंच पानं आहरन्ति । देवसिकमेवस्स अनुलेपनगन्ध पारुपनत्थाय असुत्तामयिकं सुमनपुप्फपटं महारहञ्च अञ्जनं नाग भवनतो नागराजानो आहरन्ति । छद्दन्तदहतोयेव उट्ठितस्स सालिनो नववाहसहस्सानि दिवसे दिवसे सुवा आहरन्ति । ते मूसिका नित्थुसकानि करोन्ति । एकोपि खण्डतण्डुलो नाहोसि । रञ्ञो सब्बट्ठानेसु अयमेव तण्डुलो परिभोग गच्छति । करवीक सकुणा गच्छति । मधु मक्खिका मधुं करोन्ति । कम्मारसालासु अच्छा कूट पहरन्ति । करवीक सकुणा आगन्त्वा मधुरस्सरं विकुजेन्ता रञ्ञो वलिकम्मं करोन्ति । इमाह इद्धीहि समन्नागतो राजा एक दिवसं सुवण्णसङ्खलिक बन्धनं पेसेत्वा चतुन्नं बुद्धानं अधिगत रूपदस्सनं कप्पायुकं महाकाल नागराजानं आनायित्वा सेतच्छत्तस्स हेट्ठा महारहे पल्लङ्के निसीदापेत्वा अनेकसतवण्णेहि जलज थलज पुप्फेहि सुवण्णपुप्फेहिच पूजं कत्वा सब्बालङ्कारपतिमण्डितेहि सोलसहिनाटकसहस्सेहि समन्ततो परिक्खिपित्वा अनन्त ञाणस्स ताव मे सद्धम्मवरचक्कवत्तिनो सम्मासम्बुद्धरूपं इमेसं अक्खीनं आपाथं करोही'ति वत्वा तेन निम्मितं सकलसरीरे विप्पकिण्णा पुञ्ञप्पभा'व निब्बत्तासीति अनुव्यञ्जन पतिमण्डित द्वत्तिस महापुरिसलक्खण सस्सिरीकताय विकच कमलुप्पलपुण्डरीक मण्डितमिव सलिलतलं तारागणरंसिजालविसर विप्फुरित सोभासमुज्जलमि'व गगनतल नीलपीत लोहितादिभेदं विचित्त वण्णरंसिवीनद्ध व्यामप्पभापरिक्खेपविलासिताय सञ्झाप्पभानुराग इन्दधनु-विज्जुल्लता परिक्खित्तमि'व कणकगिरिसिखरं नाना विराग विमल

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

केतुमाला समुज्जलित चारुमत्थकसोभनं नयन रसायनमि'वच ब्रह्मदेव मनुजनागयक्खगणानं बुद्धरूपं पस्सन्तो सत्तदिवसानि अक्खिपूजं नाममकासि ।

राजा किर अभिसेकं पापुणित्वा तीणियेव सवच्छरानि बाहिरकपासण्ड परिगण्हि । चतुत्थे संवच्छरे बुद्धसासने पसीदि । तस्स पन पिता बिन्दुसारो ब्राह्मणभत्तो अहोसि । सो ब्राह्मणानंच ब्राह्मणजाति पासण्डानंच पण्डरङ्गपरिब्बाजकानंच सट्ठिसहस्समत्तानं निच्चभत्तं पट्ठपेसि । असोको'पि पितरापवत्तितं दानं अत्तनो अन्तोपुरे तथेव ददमानो एक दिवसं सीहपञ्जरे ठितो उपसमपरिवाहिरेन आचारेन भुञ्जमाने असंयतिन्द्रिये अविनीत इरियापथे दिस्वा चिन्तेसि । ईदिसं दानं उपपरिक्खित्वा युत्तट्ठाने दातुं वट्टती'ति । एव चिन्तेत्वा अमच्चे आह गच्छथ भणे ! अत्तनो अत्तनो साधु सम्मते समणब्राह्मणे अन्तोपुरं अतिहरथ दानं दस्सामी'ति । अमच्चा साधु देवा'ति रञ्ञो पटिस्सुत्वा ते ते पण्डरङ्ग परिब्बाजकाजीवकनिगण्ठादयो आनेत्वा इमे महाराजा अम्हाकं अरहन्तो'ति आहंसु । अथ राजा अन्तोपुरे उच्चावचानि आसनानि पञ्ञापेत्वा आगच्छन्तू'ति वत्वा आगतागते आह । अत्तनो अनुरूपे आसने निसीदथा'ति । एकच्चे भद्दपीठकेसु एकच्चे फलकपीठकेसु निसीदिंसु । तं दिस्वा राजा नत्थि एतेसं अन्तो सारोति ञत्वा तेसं अनुरूपं खादनीय भोजनीयं दत्वा उय्योजेसि । एवं गच्छन्ते काले एक दिवसं सीहपञ्जरे ठितो निग्रोधसामणेरं दिस्वा तस्मिं गतेन पसादेन बुद्धसासने पसन्नो सट्ठिसहस्समत्ते पासण्डिये अपनेत्वा सट्ठिसहस्समत्ते भिक्खू भोजेन्तो बुद्धसासने पसीदित्वा असोकारामं कारेत्वा तथ ते वसापेन्तो एक दिवसं असोकारामे सट्ठिसहस्स भिक्खूनं दानं दत्वा तेसं मज्झे निसज्ज सङ्घं चतूहि पच्चयेहि पवारित्वा इमं पञ्हं पुच्छि । भन्ते भगवता देसितधम्मो नाम कित्तको होती'ति महाराज ! नव अङ्गानि खन्धतो चतुरासीति धम्मक्खन्धसहस्सानी'ति राजा धम्मे पसीदित्वा एकेकं धम्मक्खन्धं एकेक विहारेन पूजेस्सामी'ति एकदिवसमे'व छन्नवुति कोटिधनं विस्सज्जेत्वा अमच्चे आणापेसि । एक

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मेकस्मि नगरे एकमेकं विहारं कारेन्ता चतुरासीतिया नगरसहस्सेसु चतुरासीति विहार सहस्सानि कारापेथा'ति । सयंच असोकारामे असोकमहाविहारत्थाय कम्मं पट्ठपेसि । सङ्घो इन्दगुत्तत्थेरं नाम महिद्धिकं महानुभावं खीणासवं नवकम्माधिट्ठायकं अदासि । थेरो यं यं न निट्ठाति तं तं अत्तनो आनुभावेन निट्ठापेसि एवं तीहि सवच्छरेहि विहारकम्म निट्ठापेसि । एकदिवसमेव सब्बनगरेहि पण्णानि आगमिसु । अमच्चा रञ्ञो आरोचेसुं । निट्ठितानि देव चतुरासीति महाविहार सहस्सानी'ति अथ राजा भिक्खुसंघं उपसङ्कमित्वा भन्ते ! मया चतुरासीतिविहार-सहस्सानि कारितानि धातुयो कुतो लच्छामी'ति पुच्छि ।

महाराज ! धातु निधानं नाम अत्थो'ति सुणोम । नपन पञ्ञायति असुकट्ठाने'ति राजाराजगहे चेतिय भिन्दापेत्वा धातुं अपस्सन्तो पटि-पाकतिकं कारापेत्वा भिक्खुभिक्खुणीयो उपासक उपासिकायो'ति चतस्सो परिसा गहेत्वा वेसालियं गतो । तत्रा'पि अलभित्वा कपिलवत्थुं गतो तत्रा'पि अलभित्वा रामगामं गतो । रामगामे नागाचेतियं भिन्दितुं नादंसु । चेतिये निपतितकुद्दालो खण्डाखण्डं होति । एवं तत्रा'पि अलभित्वा, अल्लकप्पं पावं कुसीनारं'ति सब्ब चेतियानि भिन्दित्वा धातुं अलभित्वा पटिपाकतिकानि कत्वा राजगहं गन्त्वा चतस्सो परिसा सन्निपाता पेत्वा अत्थि केनचि सुतपुब्बं असुकाट्ठने धातु निधानं'तिपुच्छि । तत्थेको वीसंवस्ससतिको थेरो असुकट्ठाने धातुनिधानं'ति न जानामि । मय्हं पन पिता महत्थेरो मयि सत्तवस्सीक काले मालाचङ्गोटकं गाहापेत्वा एहि सामणेर असुक गच्छन्तरे पासाणथूपो अत्थि । तत्थ गच्छमा'ति गन्त्वा पूजेत्वा इमं ठानं उपधारेतुं वट्टति सामणेरा'ति आह । अहं एतमेव जानामि महाराजा'ति आह । राजा एतदेव ठानं'ति वत्वा गच्छे हरापेत्वा पासाणथूपं पसुंच अपनेत्वा हेट्ठा सुधाभूमि अद्दस । ततो सुधाच इट्ठ-कायोच हरापेत्वा अनुपुब्बेन परिवेन ओरुय्ह सत्तरतनवालिकं असि-हत्थानिच कट्ठरुपकानि सम्परिवत्तानि अद्दस । सो यक्खदासके पक्कोसापेत्वा वलिकम्मं कारापेत्वा'पि नेव अन्तपस्सन्तो देवता नमस्समानो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

अहं इमा धातुयो गहेत्वा चतुरासीति विहारसहस्से निदहित्वा सक्कारं करोमि । मा मे देवता अन्तरायं करोन्तू'ति आह । सक्को देवराजा चारिकं चरन्तो तं दिस्वा विस्सकम्मं आमन्तेत्वा तात असोक धम्मराजा धातुयो नीहरिस्सामी'ति परिवेणं ओतिण्णो गन्त्वा कत्थरूपानि नीहरापेहीति । सो पञ्चचूलकगामदारक वेसेन गन्त्वा रञ्ञो पुरतो धनुकहत्थो ठत्वा हारेमि महाराजाति आह । हरताता'ति सरं गहेत्वा सन्धिह्मियेव विज्झि । सब्बं विप्प किरियित्थ । अथ राजा आविञ्जने बन्धकुञ्चिक मुद्दिकं गण्हि । मणिक्खन्धं पस्सित्वा अनागते दलिद्द राजानो इमं मणि गहेत्वा धातूनं सक्कारं करोन्तू'ति पण्णे अक्खरानि दिस्वा कुज्झित्वा मादिसानं पन राजूनं दलिद्दराजा'ति वत्तुं अयुत्त'ति पुनप्पुनं घटेत्वा द्वारं विवरित्वा अन्तोगेहं पविट्ठो अट्ठारस वस्साधिकानं द्विन्नं वस्ससतानं उपरि आरोपित दीपा तथेव पज्जलन्ति । नीलुप्पलपुप्फानि त खणं येव आहरित्वा आरोपिता विय पुप्फसत्थारो तं खणं सन्थतो विय गन्धा तं मुहुत्तं पिसित्वा ठपिता विय अहेसुं । राजा सुवण्णपट्टं गहेत्वा अनागते पियदासो नाम कुमारो छत्तं उस्सापेत्वा असोको नाम धम्मराजा भविस्सति । सो इमा धातुयो वित्थारिता करिस्सती'ति वाचेत्वा दिट्ठोहं अय्येन महाकस्सपत्थेरेना'ति वत्वा वामहत्थं आभुजित्वा दक्खिण हत्थेन अप्फोटेसि । सो तस्मिं ठाने परिचरणक धातुमत्तमे'व ठपेत्वा सेस धातुयो सब्बा गहेत्वा धातुघरं पुब्बे पिहितनयेने'व पिदहित्वा सब्बा यथापकतियायेव कारेत्वा उपरि पासान चेतियं पतिट्ठापेत्वा चतुरासीतिया विहारसहस्सेसु धातुयो पतिट्ठापेसि ।

अथेक दिवसं राजा विहारं गन्त्वा भिक्खु संघं वन्दित्वा एकमन्ते निसिन्नो भन्ते छन्नवुति कोटिधनं विस्सज्जेत्वा चतारासीति विहारसह सानि सचेतियानि कारापेत्वा अहं नदायादो अञ्ञोको दायादोति । पञ्चयदायको नाम त्वं महाराज । योपन अत्तनो पुत्तंच धीतरंच पब्बाजेति । अयं सासने दायादो नामा'ति एवं वुत्ते असोको राजा सासने दायादभावं पत्थयमानो अविदूरे ठित महिन्दकुमारं दिस्वा

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सक्खिस्ससि तात त्वं पब्बजितु'ति आह । कुमारो पकतिया पब्बजितुकामो एञ्ञो वचनं सुत्वा अतिविय पामोज्जजातो पब्बज्जामि देव । मं पब्बाजेत्वा सासने दायादोहोथा'ति आह । तेनच समयेन राजधीता संघमित्ता'पि तस्मिं ठाने ठिता होति । तं दिस्वा आह त्व'म्पि अम्म पब्बजितुं सक्खिस्ससी'ति । साधु ताता'ति सम्पटिच्छि राजा पुत्तानं मनं लभित्वा पहट्ठचित्तो भिक्खुसंघं उपसङ्कमित्वा भन्ते इमे दारके पब्बाजेत्वा मं सासने दायादं करोथा'ति सङ्घो एञ्ञो वचनं सम्पटिच्छित्वा कुमारं मोग्गलिपुत्ततिस्सथेरेन उपज्झायेन महादेवत्थेरेन आचरियेन पब्बज्जापेसि । मज्झन्तिकत्थेरेन आचरियेन उपसम्पादेसि । सो उपसम्पदामालकेये'व सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि । सङ्घमित्ताय'पि राजधीता आचरियाणी आयुपालत्थेरी नाम । उपज्झाया धम्मपालत्थेरी नाम अहोसि ।

राजा पन अनेका कारेन बुद्धसासनं सोभेत्वा मोग्गलिपुत्त तिस्सत्थेरस्स साहायेन सट्ठिसहस्समत्तो दुस्सीले तित्थिये बुद्धसासन । उप्पब्बाजेत्वा ततियधम्मसङ्गीतिं निट्ठापेसि । तस्मिं किर समागमे भिक्खु भिक्खुणीयो कित्तकानीति । वुत्तंहि:-

तस्मिं समागमे आसुं असीति भिक्खु कोटियो ।
अहेसुं सतसहस्सानि तेसु खीणासवा यति ।।

नवुति सतसहस्सानि बहु भिक्खुणियो तहिं ।
खीणासवा भिक्खुणियो सहस्सं आसु तासु या'ति ।।

एवं सो असोको धम्मराजा सकलजम्बुदीपे अग्गराजा हुत्वा बुद्धसासनं सोभेन्तो विहासि । अयं पनेत्थ सङ्खेपो । वित्थारोपन महावंसे वुत्तो'ति । वुत्तंहि:-

सम्पुण्णसा अयं तिस्सो चेतनायो मधुप्पदो ।
सब्बत्थ सब्बदा सब्ब सम्पत्ति'मभिसम्भूणो'ति ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

मज्झिमो पन वाणिजो अत्तनो पारवादिदोसेन परसमुद्दे लङ्कायं निब्बत्ति । तस्सेवं कथा पटिपाटि वेदि तब्बा ।

तम्बपण्णिदीपे किर मुटसीवो नाम राजा सट्ठिवस्सानि रज्ज कारेसि तस्स पुञ्ञपञ्ञ । गुणोपेता अञ्ञमञ्ञं हितेसिनो दस पुत्ता अहेसुं । द्वे च धीतरो । सब्बे ते समग्गा सम्मोदमाना बसन्ति । अथापरम्हि समये अमच्चा मुटसीवरञ्ञे कालकते देवानं पियतिस्स कुमारं अभिसिञ्चिसु । अभिसेक समकालमे'वस्स अनेकानि अच्छरियानि अहेसुं । तानि पकासेन्ता महावंस कथाचरिया आहंसु ।

देवानं पियतिस्सोति विस्सुतो दुतियो सुतो ।
तेसु भातुसु सब्बेसु पुञ्ञपञ्ञाधिको अहु[1] ।।

देवानं पियोतिस्सो सो राजा'सिपितु अच्चये ।
तस्साभिसेकेन समं बहुनच्चरियान'हु ।।

लङ्कादीपम्हि सकले निधयो रतनानिच ।
अन्तोठितानि उग्गन्त्वा पठवीतल'मारुहुं ।।

लङ्कादीप समीपम्हि भिन्न नावागतानिच ।
तत्र जातानिच थलं रतनानि समारुहुं ।।

छात पब्बतपादम्हि तिस्सोच वेलु यट्ठियो ।
जाता रथपतोदेन समाना परिमाणतो ।।

तासु एका लता यट्ठि रजताभा तहिं लता ।
सुवण्णवण्णा रुचिराविस्सन्ते सा मनोरमा ।।

एका कुसमयट्ठीसु कुसुमानि तहिं पन ।
नानानि नानावण्णानि दिस्सन्ते'ति फुठानिच ।।

---

१ अहोसि मुटसीवस्स दसपुत्तेसु पुञ्ञवा ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

एका सकुणयट्ठितु तहिं पक्खिमिगा बहू ।
नानाच नानावण्णाच सजीवा विय विस्सरे ।।
हयगज रथासल क्या व लयङ्गुलिवेठका (चेव) ।
ककु धफला पाकतिका इच्चेता अट्ठजातिया ।।

मुत्ता समुद्दा उगन्त्वा तीरे वट्टि वियट्ठिता ।
देवानं पियतिस्सस्स सब्बं पुञ्ञविजह्मितं ।।

इन्दनीलं वेलुरियं लोहितङ्क मणी'चिमे ।
रतनानि पने'तानि मुत्ता ता ताच पट्ठियो;
सत्ताहब्भन्तरेये'व रञ्ञो सम्मिकमाहरु'ति ।।

तेनच समयेन देवानं पियतिस्समहाराजाच असोको धम्मराजाच अदिट्ठसहाया होन्ति । तस्मा सो एतानि रतनानिच अञ्ञानि बहूनि उपायनानि मम सहायस्स देया'ति धम्मासोक महानरिन्दस्स पण्णाकारत्थाय पेसेसि । सो'पि तं दिस्वा पसीदित्वा पञ्चराजककुधभण्डानिच अञ्ञंच बहूपण्णाकारंच अभिसेकत्थाय पेसेसि । मय्हं सहायं अभिसेकं करोन्तू'ति । न केवलञ्चेतं आमिसपण्णाकारं । इमं किर धम्मपण्णाकार'म्पि पेसेसि ।

अहं बुद्धंच धम्मंच सङ्घंच सरणं गतो ।
उपासकत्तं वे देसिं सक्यपुत्तस्स सासने ।।

इमेसु तीसु वत्थूसु उत्तमेसु नरुत्तम ।
चित्तं पसादयित्वान सद्धाय सरणं वजा'ति ।।

अमच्चा पुन लङ्क'मागम्म राजानं अभिसिञ्चिसु ।

तेन खो पन समयेन मोग्गलिपुत्ततिस्सत्थेरो कत्थ नुखो अनागते सासनं सुप्पतिट्ठितं भवेय्या'ति उपपरिक्खन्तो पच्चन्तिमे सुप्पतिट्ठितं

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

भविस्सतो'ति ञत्वा ते ते थेरे तत्थ तत्थ पेसेत्वा महामहिन्दत्थेरं गन्त्वा तम्बपण्णिदीपं पसादेहो'ति नियोजेसि । सक्कोच देवानमिन्दो महामहिन्दत्थेर उपसङ्कमित्वा कालकतो भन्ते मुटसीवो राजा । इदानि देवानं पियतिस्स महाराजा रज्जं कारेति । सम्मासम्बुद्धेनच तुम्हे व्याकता अनागते महिन्दो नाम भिक्खु तम्बपण्णिदीप पसादेस्सती'ति । तस्मातिह खो भन्ते कालो दीपवरं गमनाय अहं'पि सहायो भविस्सामो'ति । थेरो तस्स वचनं सम्पटिच्छित्वा अत्तसत्तमो चेटियपब्बतविहारतो वेहासं उप्पतित्वा अनुराध पुरस्स पुरत्थिम दिसाय मिस्सक पब्बते पतिट्ठहि । य एतरहि चेतियपब्बतोतिपि सञ्जानन्ति तदा तम्बपण्णियं उस्सव'दवसो होति । राजा छणं करोथा'ति अमच्चे आणापेत्वा चत्तालीस सहस्सपुरिसेहि परिवारितो नगरम्हा निक्खमित्वा मिस्सक पब्बतं पायासि मिगवं कीतितुकामो । अथ तस्मिं पब्बते अधिवत्था एका देवता रञ्ञो थेरे दस्सेस्सामो'ति रोहित मिगवण्णन अविदूरे तिणपण्णानि खादमाना विय चरति । राजा अयुत्तं'दानि पमत्तं विज्झितुं'ति जीयं पोठेसि । मिगो अम्बत्थल मग्गं गहेत्वा पलायितुं आरभि । राजा त अनुबन्धन्तो अम्बत्थलमेव अभिरुहि । मिगो'पि थेरानं अविदूरे अन्तरधायि । महिन्दथेरो राजानं अविदूरे आगच्छन्तं मं ये'व राजा पस्सतु । मा इतरे'ति । अधिट्ठहित्वा तिस्स ! तिस्स ! इतो एहो'ति आह । राजा तं सुत्वा चिन्तेसि । इमस्मिं तम्बपण्ण दीपे जातो मं तिस्सो'ति नामं गहेत्वा आलपितुं समत्थो नाम नत्थि । अयं पन छिन्नभिन्न पटधरो भण्डु कासाव वसनो मं नामेनालपति । कोनुखो'यं भविस्सति मनुस्सो अमनुस्सो वा'ति ।

थेरा आह:—

समणा मयं महाराज धम्मराजस्स सावका ।
तमे'व अनुकम्पाय जम्बुदीपा इधागता'ति ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

राजा धम्मासोक नरिन्देन पेसितसासनानुसारेन अनुस्सरमानो अय्यानुखो आगता'ति तावदेव आयुधं निक्खिपित्वा एकमन्तं निसीदि। सम्मोदनीयं कथं कथयमानो सारनीय कथं कुरूमानो। तस्मि तानि'पि चत्तालीसपुरिससहस्सानि आगन्त्वा तं परिवारेसुं। तदा थेरो इतरेपि जने दस्सेसि। राजा दिस्वा इमे कदा आगता'ति पुच्छि। मयासद्धि-ये'व महाराजा'ति। इदानि पन जम्बुदीपे अञ्ञे'पि एवरूपा समणा सन्ती'ति। महाराज! एतरहि जम्बुदीपो कासावपज्जोतो इसिवात-पटिवातो। तस्मि –

ते विज्जा इद्धिप्पत्ता'च चेतोपरिञ्ञ कोविदा।
खीणासवा अरहन्तो बहू बुद्धस्स सावका'ति॥

राजा तं सुत्वा पसन्नो अहोसि। अथ थेरो रूक्खोपमादिना तस्स पञ्ञावेय्यत्तियं ञत्वा धम्मं देसेसि। सनरामरेहि साधुकारं कारयमानो।

तेन वुत्तं:–

पण्डितो'ति विदित्वान चुल्लहत्थि पदोपमं।
सुत्तन्तं देसयि थेरो महीपस्स महामतो॥

देसना परियोसाने सो सद्धि तेहि नरेहि सो चत्तालीससहस्सेहि सरणेसु पतिट्ठही'ति। अथस्स राजा रूवे भन्ते! मम गेहे भिक्खं गण्ह-था'ति याचित्वा गन्त्वा नगरंच राजगेहच अलङ्करित्वा थेरे निसीदापेत्वा पणीतेनाहारेन परिविसित्वा अनुलादेविप्पमुखाहि ताहि पञ्चसत इत्थीहि सद्धि एकमन्तं निसीदि। अथ थेरो धम्मरतनवस्सं वस्सापेसि। ततो ता पञ्चसत इत्थियो सोतापत्तिफलं पापुणिसु। ततो हत्थिसालाय सहस्सं नन्दनवने सहस्सं'ति एवं दुतिय दिवसे अड्ढतेय्यानि पाणसहस्सानि सोतापत्ति फले पतिट्ठापेसि। ततिय दिवसे अड्ढनवप्पमाणं पाणसहस्सं'ति एवं अनेकसतानं अनेकसहस्सानं अनेकसतसहस्सानं धम्मामतं पायेसि।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

वुत्तंहि:-

महामहिन्दसुरियो लङ्कावेहास मज्झगो ।
बोधनेय्यम्बुजे'कालि विकासं धम्मरंसिना ।।

महामहिन्दचन्दो सो लङ्कावेहासमज्झगो ।
बोधेसि धम्मरंसीहि वेनेय्यकुमुदाकरे ।।

महामहिन्द मेघो सो वस्सं धम्मम्बु वुट्ठिया ।
साधूनं चित्त बीजेसु जनेसि कुसलं कुरे'ति ।।

अथ राजा सुमणसामणेरेन धम्मासोकस्स हत्थतो सम्मासम्बुद्ध परिभुत्त पत्तपूर धातुयोच सक्कस्स सन्तिका दक्खिनक्खक धातुंच आहरपित्वा चेतियपब्बते थूपं आदि कत्वा सकललङ्कादीपे योजने योजने थूपानि कारेत्वा दक्खिणक्खक धातुं निदहित्वा थूपारामथूपंच पतिट्ठापेसि । अथ सङ्घमित्ताय थेरिया आनीतं जयमहाबोधिनो दक्खिणमहासाखं पतिट्ठापेत्वा पूज कारेसि । सब्बो पणे'त्थ कथा वित्थारो महावंसतो वेदितब्बो ।

पारवाविक दोसेन जातेवं परसागरे ।
पत्तानुमोदना एवं लङ्कायं आसि इस्सरो ।।

पापम्पि एवं फलती'ति मन्त्वा,
जत्वान पुञ्ञस्स फलं इदन्ति ।
भो ! योनिसो कुब्बथ पुञ्ञ कम्मे;
गन्त्वान ये यत्थ न सोचयन्ती'ति ।।

ते भातिक मधुवाणिजकानं वत्थुं अट्ठमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

बोधिराज धीताय वत्थुम्हि अयमानुपुब्बी कथा

भगवतो परिनिब्बुते लङ्कायं सासने सुप्पतिट्ठिते तत्थ हक्कुरेलो'ति एको गामो अहोसि। तत्थेका दारिका गामदारिकाहि सद्धिं तत्थ तत्थ कीलन्ति। विहरति। तदा गामसमीपे महासोब्भं होति। तत्थेको महा-तरुक्खो सब्बदा पालिफुल्लो'व तिट्ठति। मनुस्सा बुद्धपूजनत्थं पुप्फानि विचिणन्ता उदकं ओगहेत्वा रुक्खअभिरुय्ह पुप्फानि ओचिणन्ति। कुमारिका ते दिस्वा मनुस्सा सुखेण गन्त्वा पुप्फानि ओचिनन्तु'ति एकं सुक्खपालिं भद्दण्डकं आहरित्वा सेतुं करत्वा ठपेसि। ततो पट्ठाय मनुस्सा तेनगन्त्वा पुप्फानि ओचिणन्ति। अथ सा ततो चुता तेनेव कुसलकम्मेन जम्बुदीपे पाटलिपुत्तनगरे सोमदत्त रञ्ञो धीता हुत्वा निब्बत्ति। उत्तमरूपधरा देवच्छरपटिभागा अहोसि। मातापितरोपन'स्सा बोधि राजकुमारिकाति वोहरिंसु। पुब्बे कत सेतु आनुभावेन तस्सा सुधीरको नामे'को आकासगामी सिन्धवपोतको निब्बत्ति। राजधीतु-यापन पिता बुद्धमामको धम्ममामको सङ्घमामको हुत्वा महन्तं पुञ्ञं पसवन्तो सिन्धवपोतकं दिस्वा पुञ्ञ करणस्स मे सहायो लद्धोति तुट्ठमानसो अस्सं अभिरुहित्वा दिवसस्स तिक्खत्तुं गन्त्वा महाबोधि वन्दति। राजधीता नं दिस्वा पितुसन्तिकं गन्त्वा अभिण्हं तात कुहिं गच्छसी'ति पुच्छि। राजा नकिञ्च कथेसि। अथ सा पुनप्पुनं पितरं निबन्धन्ति पुच्छि। ततो राजा तस्सा विकरन्तो एवमाह।

अम्हाकं भगवा पुब्बे पूरेन्तो दसपारमि।
अदासि सीसरन्तम्पि मंसं जीवितमेव च

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

पुत्त दारेच रज्जेच पत्वा पारमि मत्थकं ।
अनप्पकप्पकोटीनं खेपे त्वा कपिलह्वये ।।

सक्कराजकुले जातो लोके अप्पटिपुग्गलो ।
सम्पत्त चक्कवत्तित्तं पहन्त्वान नराधिपो ।।

दिस्वा निमित्ते चतुरो निक्खम्म अभिनिक्खमं ।
बोधिमूलमुपागम्म निसिन्नो वज्जिरासने ।।

सहस्समाहुं मापेत्वा नानायुध समाकुलं ।
महा भीतिकरं वेसं काल पब्बत सादिसं ।।

मापेत्वान समारुय्ह गिरिमेखलवारणं ।
मारसेनं समानेत्वा आगतं मकरद्धजं ।।

पारमिता बलेनेतं मारसेनं पलापिय ।
पत्वा'सिनो किलेसारि सहस्सं घातयीजिनो,
नयनं सुजलसेकेहि सत्ताहं जिन सेवितं ।।

पूजितं देव ब्रह्मेहि सिद्धोरगनरादिहि ।
वन्दितुं जयबोधिं तं गच्छामिसततं अहं ।।

उपासति सदा गन्त्वा यो नरो बोधिपादपं ।
गन्धोदकोपधूपादि नाना पूजाहि साधुकं ।।

सनरो निरामयो होति पच्चत्थेच परत्थच ।
पूजितो मानितो होति दीघायु बलवा सुखि ।।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

तदत्थं पत्थयन्तेन अत्थकामेन जन्तुना ।
उपासनियं सद्धाय निच्चं तं बोधिपादपं'ति ॥

तं सुत्वा कुमारिका पीतिया फुटसरीरा पितरं वन्दित्वा अहम्पि तात गच्छामी'ति आह । राजा पनस्सा उपद्दव भयेन गमनं न इच्छि । ततो सा यावततियं पितरं याचित्वा रञ्ञा अनुञ्ञाता । ततोपट्ठाय पितरा सद्धि सिन्धवमाहय्ह बोधि वन्दितुं सततं गच्छति । अथापरभागे राजा मरणमञ्चे निपन्नो चिन्तेसि धीता मे निरन्तरं बोधि उपट्ठानं गच्छति । सतिस्सा अनागते यं किञ्चि भयं उप्पज्ज-मानं ततो उप्पज्जति । तस्स मे किं कातब्ब'न्ति । ततो सिन्धवं पक्कोसापेत्वा तस्स सण्णमूले मन्तेन्तो एवमाह । तात मम धीता अभिण्हं तव सहायं कत्वा बोधि वन्दितुं गच्छति । तथस्सा यं किञ्चिभयं भवेय्य तं नप्पतिरूपं । तत्थ गमनागमने मम धीतरं रक्खेय्यासी'ति तस्स धीतरं पटिपादित्वा कालमकासि । ततो राजधीता पितु सरीरकिच्च कारेत्वा दिवसस्स तिक्खत्तुं अस्स मभिरुय्ह बोधि उपट्ठानं गच्छति । मनुस्सा पनस्सा रूपसम्पत्तिं दिस्वा विम्हित मानसा राजारह वत नो इदं पण्णाकारं दिट्ठं । गन्त्वा रञ्ञो आचिक्खिस्साम । अप्पेवनाम राजा सो किञ्चिनो ददेय्या'ति चिन्तेत्वा रञ्ञो सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा ठिता एवमा'हंसु ।

बोधिमण्डं समागम्म अभिण्हं तुट्ठमानसा ।
वन्दन्ति याति कञ्ञे'का विज्जू'व सिरिया जलं ॥

नील धीम्मल्ल मारा सा विसालायत लोचना ।
सोण्णदोला मसवणा सामा सुम पयोधरा ।

सतरंसीहि सम्मिस्स सञ्झाम्बुद समाधरा ।
तुङ्गनासा नील मसु हास भासा मनोरमा ॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

इदिसं नो महाराज 'दिट्ठपुब्बं कुदाचनं ।
एहि तस्सा सिरिदेव बोधिमण्डम्हि दक्खसी'ति ।।

तं सुत्वा राजा सवणसंसग्गेनेव ताय पटिबद्धचित्तो चतुरंगिनि सेनं गहेत्वा राजधीतरं बोधिवन्दनत्थाय आगतकाले बहिपाकारे सेनं परिक्खिपापेत्वा गण्हथे तं'न्ति । मनुस्से नियोजेसि । ततो सेना'पि तं गहणसज्जा अट्ठासि । राजधीता ते दिस्वा सीघं सिन्धवं उपसङ्कमित्वा तस्स पिट्ठियं निसिन्ना पण्हियासञ्ञं अदासि । सो तं गहेत्वा वेगेन आकासं पक्खन्दि । सा पन दुन्निसिन्नभावेन अस्सस्स वेगं सन्धारेतुमसक्कोन्ति । अस्सपिट्ठितो परिगलि । सिन्धवो राजधीतरं पतमानं दिस्वा राजोवादं सरमानो वेगेनागन्त्वा तस्सा केसे डसित्वा उक्खिपित्वा पतमानाय तस्सा पिट्ठि दत्वा निसीदापेत्वा आकासेन तं नेत्वा पाटलिपुत्त नगरेयेव पतिट्ठापेसि ।

सिरिच्छानगसा'पेवं सरन्ता उपकारकं ।
नजहन्ती'ति मन्त्वान कतञ्ञू होन्तु पाणिनो'ति ।।

ततो पट्ठाय सा पुञ्ञकम्मं कत्वा सग्गपरायना अहोसी'ति ।

यो यं सुमिन्दं यति नन्दनेन;
सम्पूजितं पूजयते सपञ्ञो ।
सभोगवा होति अतीतको च;
सब्बत्थ सो होति पसत्थरूपो ।।

बोधिराजधीताय वत्थुं नवमं ।

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

कुण्डलिया वत्थुम्हि अयमानुपुब्बीकथा

लङ्कादीपे रोहणजनपदे महागामो नाम अहोसि । तत्थ तिस्स-विहारं नाम अनेकसतभिक्खुहि समाकिण्णं अनेकपरिवेण पतिमण्डितं निट्ठारं अहोसि । तत्थे'को तिस्सो नाम सामणेरो पटिवसति । सो एकस्मिं समये जनपद चारिकं चरन्तो पासाणवापिगामे भिक्खं चरित्वा यापनमत्तं भत्तं सप्पिना सद्धि लभित्वा निक्खम्म गामद्वारं पत्वा महा-गामाभिमुखो गच्छन्तो मनुस्से वदकफासुकट्ठानं पुच्छितेहि भन्ते ! तुम्हाकं अभिमुखे अविदूरट्ठाने ककुवन्दकन्दरंनाम सन्दमान सीतलोदकं धवल-वालुकातले तत्थ तुम्हे गन्त्वा नहात्वा सीतल्छायाय वालुकातले निसिन्नो भन्तकिच्चं कत्वा गच्छथा'ति वुत्तो सामणेरो साधू'ति वत्वा तत्थ गन्त्वा फासकट्ठाने निसिन्नो भत्तं भुञ्जितुमारभि । तदा एकेन वनकम्मिकेन सद्धि अरञ्ञं गता एका सुनखि तस्मिं कन्दरे एकस्मिं पब्भारट्ठाने दारके विजायित्वा छातज्झत्ता पवेधमानगत्ता दारकानं समीपे निपन्ना सामणेरस्स पत्तो आहारगन्धं घायित्वा निपन्नट्ठानतो वुट्ठाय पवेदमाना तस्स समीपं आगम्म नङ्गुट्ठं चालेन्ति अट्ठासि । सामणेरो तं दिस्वा कम्पित मानसो अत्तनो भोजनत्थाय वट्टितं पठमालोपं तस्सा पुरतो ठपेसि । ततो सा सोमनस्सा तं भुञ्जि । तं दिस्वा तुट्ठो पुनप्पुनं आलोपं करोन्तो तस्सा भत्तं दत्वा पत्तं धोविस्वा थपिकाय पक्खिपित्वा अग-मासि । ततो सा सुनखी सामणेर गतेन पसादेन ततो चुता जम्बुदीपे देवपुत्त नगरे राजानं पटिच्च तस्स महेसिया कुच्छिम्हि पटिसन्धि गण्हित्वा दस मासच्चयेन मातुकुच्छितो निक्खमि । अथस्सा सिखामङ्गल दिवसे सम्पत्ते मातापितरो पनस्सा कुण्डलावत्त केसत्ता कुण्डला'ति नाममकंसु । सा अनुक्कमेन सोलस वस्सुद्देसिका अहोसि । तस्मिं किर

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

सग्गये तिस्सो सामणेरो महाबोधिं वन्दिसामी'ति नावं अभिरुय्ह जम्बुदीपं गन्त्वा अनुपुब्बेन देवपुत्त नगरं पत्वा सुनिवत्थो सुपारुतो युगमत्तदसो भिक्खाय चरन्तो महाबोधिं सम्पापुणि। राजधीता सीहपञ्जरं उग्घाटेत्वा अन्तरवीथिं ओलोकेन्ति। भिक्खन्तं सामणेरं दिस्वा पुब्बसिनेहं पटिलभि तस्मिं खणे तस्सा जातिस्सरञाणं अहोसि।

सा किर पुब्बे भिक्खुनी हुत्वा पण्णसुचिया सद्धिं पोत्थकंच पदीपियतेलंच दत्वा जातिस्सरा भवेय्यं'ति पत्थनं ठपेसि। ततो सा जातिं अनुस्सरन्ति सामणेरेन अत्तनो कतूपकारं दिस्वा सोमनस्सा नं पक्कोसापेत्वा राजगेहे आसनं पञ्ञापेत्वा तत्थ निसिन्नं नानग्गरस भोजनेन परिविसित्वा ओनीतपत्तपाणिं सामणेरं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा एकमन्तं निसिन्ना तेन सद्धिं सल्लपन्ती एवमाह।

न सञ्जानासि मं धीर! पुब्बे'हं तव दासिका।
तेनाहं सुखिता आसिं तस्मा त्वमसि इस्सरो'ति॥

तं सुत्वा सामणेरो आह।

नत्थि मे तादिसी दासी मसञ्जानामि तं अहं।
कासि त्वं कस्स वा धीता तं मे अक्खाहि पुच्छिता'ति॥

ततो सा तं सारापेन्ती आह।

सारापेमि तुवं अज्ज यथा जानासि मं इसे।
बुज्झस्सु बोधितो'दानि मया जातिं सरन्तिया॥

पासाण वापिगामम्हि तम्बपण्णिह्वि रोहणे।
भिक्खित्वान तुवं भन्ते यदा ककुबन्दकन्दरे॥

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

निसीदित्वान त्वं भत्तं भुत्तकालं सरिस्सति ।
तदाहं सुनखो आसिं विजाता लद्धगोचरा ।।

दारके खादितुं मय्हं मासन्ना खुदमीलिता ।
पवेधमानसब्बङ्गा अट्ठासिं तव सन्तिके ।।

दिस्वा तं मं तदा भन्ते ! वेधमानं बुभुक्खितं ।
छिन्नभत्तो तुवं हुत्वा मम भत्तेन तोसयी ।।

तदाहं मुदुचित्तेन चित्तं तयि पसादयिं ।
तेनाहं पुञ्ञ कम्मेन दुतिये अत्तसम्भवे ।।

इध राज कुले जाता सब्ब काम समिद्धिनि ।
चित्तप्पसादमत्तेन लोकनाथस्स सासने ।।

तदहु पब्बजितस्सा'पि ईदिसा होन्ति सम्पदा ।
कीदिसं होति सम्बुद्धे पसादेन फलं अहो ।।

अञ्ञानि पन किच्चानि पहायात्तहिते रतो ।
अतन्दितो विवारत्ति सरातु रतनत्तयं'ति ।।

एवं सामणेरेन कतूपकारं सारापेत्वा भन्ते ! तव दासिया अनुग्गहं पटिच्च इधे'व वसथा'ति विमन्तित्वा तेन सम्पटिच्छिते महन्तं विहारं कारापेत्वा सामणेरं आदि कत्वा अनेक भिक्खुसते निमन्तेत्वा विहारे वसापेत्वा सुलभं कत्वा चतुपच्चयेहि उपट्ठापेसि । सामणेरो'पि सुनखिया दिन्नदानं अनुस्सरित्वा तुट्ठो बुद्धानुस्सतिं मनसि करोन्तो

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

नचिरेने'व अरहत्तं पत्वा तस्मिये'व विहारे वसन्तो आयुपरियोसाने तत्थेव परिनिब्बायी'ति ।

तियद्धेसु तिलोकस्मिं नत्थि वत्थुत्तयं बिना ।
सत्तान मञ्ञमिच्छत्थदायकं सुरपादयं ।।

कुण्डलिया वत्थुं दसमं ।

महासेन वग्गो चतुत्थो ।

एतावता जम्बुदीपुप्पत्तिकथा समत्ता ।

92598

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

रद्द. हस्तेन
मधुकर

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

प्रकाशकया मेगु सफूत

प्रकाशित ज्वी धुंकुगुः–

१. धर्मचक्र सूत्र (शब्दार्थ भावार्थ सहित)

२. बुद्ध भक्ति शतक (संस्कृत श्लोक, नेपाल भाषा व हिन्दी, शब्दार्थ भावार्थ सहित)

३. लोकनीति (नेपाल भाषा, नेपाली, हिन्दी स्वंगुलीसं शब्दार्थ भावार्थ सहित,)

४. महोसध महा जातक (वर्मी भाषं नेपाल भाषाय् अनुवाद)

५. अम्बट्ठ सूत्र (हिन्दी भाषं नेपाल भाषाय् अनुवाद)

६. महाचीन यात्रा (नेपाल भाषं हिन्दी भाषाय् अनुवाद)

७. महाचीन यात्रा (नेपाली अनुवादिका सुश्री नानी मैत्रा)

८. रसवाहिनी प्रथम भाग (२० पु वाखं पालि नेपाल भाषाय् अनुवाद)

९. रसवाहिनी द्वितीय भाग (२० पु वाखं पालि नेपाल भाषाय् अनुवाद)

१०. विपस्सनादीपनी (वर्मी भाषं नेपाल भाषाय् अनुवाद)

११. धम्मपद अट्ठकथा भाग – २

प्रकाशकया प्रतिक्षाय्ः–

१. आमगन्ध सूत्र (पालि भाषं नेपाल भाषाय् अनुवाद)

थाकूः– नेपाल सहकारी प्रेस लि., ॐवहाल, काठमाडौं